

حياة الصالحات (گجراتی)

حصہ دوم

محمد ادریس ٹیبل فلاحی ورثہ

હયાતુસ્સાલિહાત

ભાગ ૨

નેક औरतोનો જીવન

સંપાદક

મૌલાના મુહમ્મદ ઇદ્રીસ પટેલ ફલાહી વરેહી

પ્રકાશક

ઇદારત ફૈઝે દારૈન

મુ. પો. વરેહી-૩૮૪૧૧૦, વાયા કીમ, જી. સૂરત (Gujrat-India)

ફોન: ૦૨૬૨૩ - ૨૩૩૨૬૨, મો.: ૯૮૭૯૨ ૪૧૫૬૪

લેખકની કૃતિઓ

- (૧) અઝવાજે મુતહદરાત (ગુજરાતી)
- (૨) બનાતે તાહિરાત (ગુજરાતી)
- (૩) સહાબિયાત (ગુજરાતી)
- (૪) હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ-૧ (ગુજરાતી)
- (૫) હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ-૨ (ગુજરાતી)
- (૬) અઝવાજુલ અંબિયા (ગુજરાતી)
- (૭) આપ શૈતાનથી કઈ રીતે બચી શકશો? (ગુજરાતી)
- (૮) અહકામે જુમ્મહ (ગુજરાતી)
- (૯) હજના પાંચ દિવસો અને ઉમરહનો મુખ્તસર તરીકો (ગુજરાતી - ઉર્દૂ)
- (૧૦) સૂરતથી શિમ્લાની પહાડીઓ સુધી (ગુજરાતી)
- (૧૧) મસાઈલે કુરબાની (ગુજરાતી)
- (૧૨) ફઝાઈલે મક્કહ વ મદીનહ (ઉર્દૂ - ૧૦૦ પેજ)
- (૧૩) ફઝાઈલે મક્કહ વ મદીનહ (વધારા સહિત ઉર્દૂ - ૨૫૪ પેજ)
- (૧૪) ગુસ્તાખ ઝબાં ખામોશ હો (ઉર્દૂ)
- (૧૫) ખુલ્લાતે જુમ્મહ મઅ મુખ્તસર મસાઈલે જુમ્મહ
- (૧૬) હઝરતજી મવ. યૂસુફ સા. (રહ.) કે બયાનાત (ઉર્દૂ)
- (૧૭) શરહે મુફીદુત્તાલિબીન (ઉર્દૂ - અપ્રગટ)
- (૧૮) કુર્આને કરીમ કે શાને નુઝૂલ (સંકલન ચાલુ છે.)

મર્દૂમના ઈસાલે સવાબ તથા પોતાના સવાબે જારિયહ માટે ઉપરની કિતાબો છપાવવા માટે લેખકનો સંપર્ક કરો.

લેખક

મૌલાના મુહમ્મદ ઇદ્રીસ પટેલ ફલાહી વરેહી

મુ. પો. વરેહી - ૩૮૪૧૧૦, વાયા કીમ, જી. સૂરત (ગુજરાત)

ફોન: ૦૨૬૨૩ - ૨૩૩૨૬૨ મો.: ૯૮૭૯૨ ૪૧૫૬૪

કિતાબનું નામ: હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ - ૨

કુલ પાના: ૧૬૦

સંપાદક: મૌલાના મુહમ્મદ ઇદ્રીસ પટેલ ફલાહી (વરેઠી)

પ્રકાશક: ઇદારહ ફૈઝે દારૈન વરેઠી

કિંમત:

આવૃત્તી પહેલી: ૧૦ રબીઉલ અવ્વલ, ૧૪૨૮ હિજરી સન
તા. ૩૦-૦૩-૨૦૦૭

પ્રત: ૧૦૦૦

કમ્પ્યુટરાઈઝિંગ: રાહી ગ્રાફિક્સ, સૂરત (મો.: ૯૮૯૮૪ ૩૯૯૧૪)

Writer

(Moulana) MUHAMMED IDRIS PATEL FALAHI
IDARA FAIZ-E DARAIN

At Post: Varethi - 394110, Via Kim,
Dist. Surat (Gujarat) INDIA
Ph.: 0091-2623-233262
Mob.: 9879241564

• આ કિતાબ મોહતરમ જનાબ મુલ્લા સાહબ (લંડન)ના તરફથી તેમના વાલિદ મર્હૂમ મૌલાના ઇબ્રાહીમ મુલ્લા સાહબ તથા વાલિદહ મર્હૂમા ફાતિમહ મુલ્લા સાહેબાના ઇસાલે સવાબ માટે છપાવવામાં આવી છે. અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાવી મર્હૂમોની મગફરત ફરમાવે અને તેમને જન્નતુલ ફિરદૌસમાં જગા અતા ફરમાવે આમીન.

• This book (kitab) is published by Mohtaram Janab Sulaiman Mulla Sahab (London) for the Isale Sawab of his Marhoom Father, Maulana Ibrahim Mulla Sahab and for his Marhooma Mother, Fatima Mulla Saheba. May Allah accept it and give more & more sawab to the Marhoomeen and place in Jannatul Firdaus. Aameen

અને છેલ્લે આ પણ વાંચો

આજના યુગમાં મુસ્લિમ બહેનોમાં સહીહ દીનદારી પૈદા કરવા માટે ઇસ્લામની પૂર્વજો (માજની) નેક ખાતૂનોનું જીવન ચરિત્ર જાણવું ઘણું જ જરૂરી છે. આ વિષય પર આ પહેલા અમારી પાંચ કિતાબો પ્રકાશિત થઈ ચૂકી છે.

(૧) અઝવાજે મુતહહરાત (૨) બનાતે તાહિરાત (૩) સહાબિયાત (૪) હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ - ૧ (૫) અઝવાજુલ અંબિયા, અને આ છઠ્ઠી કિતાબ છે.

ઉપરોક્ત કિતાબો મુસ્લિમ ખવાતીન માટે મહામૂલી હદિયા સમાન છે. જેમાં અંદાજે ૪૦૦થી વધુ નેક ઔરતોનું જીવન ચરિત્ર આધાર પુસ્તકોના હવાલાથી આપવામાં આવ્યું છે. આમાંથી વધુ પડતી નેક ઔરતોના જીવન વર્ણન પછી એના સારરૂપ એનાથી ફલિત બોધ આપી આ પુસ્તકોને વધુ કિંમતી બનાવવામાં આવ્યા છે.

આજના યુગમાં આ પ્રકારના ઇસ્લામી સાહિત્યનું પ્રકાશન અને પથન મોટા સવાબનું કામ છે. જેમને અલ્લાહ તઆલાએ દીનની સાથે દુનિયાની દૌલતથી નવાઝ્યા છે તેમણે આ કિતાબો ખરીદી મુસ્લિમ બહેનોમાં વહેંચવી જોઈએ. અને પોતાના તથા મા-બાપના સવાબે જારિયહ માટે આ કિતાબો મુસલમાનો સુધી પહોંચાડવામાં મદદરૂપ બનવું જોઈએ.

જો આ કિતાબો ઉમ્મત સુધી પહોંચાડવામાં મુસ્લિમ ભાઈઓનો સાથ મળશે તો હજુ બીજી પૂર્વજો ઔરતોનું જીવન ચરિત્ર ગુજરાતી સરળ ભાષામાં મુસ્લિમ ખવાતીનના સમક્ષ આવી શકશે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા.

حياة الصالحات (گجراتی)

حصہ دوم

محمد ادریس ٹیل فلاحی ورثہ

હયાતુસ્સાલિહાત

ભાગ ૨

નેક ઔરતોનો જીવન

સંપાદક

મોલાના મુહમ્મદ ઘદ્રીસ પટેલ ફલાહી વરેઠી

પ્રકાશક

ઘદારહ ફેઝે દારૈન

મુ. પો. વરેઠી-૩૮૪૧૧૦, વાયા કીમ, જી. સૂરત (Gujrat-India)

ફોન: ૦૨૬૨૩ - ૨૩૩૨૬૨, મો.: ૯૮૭૯૨ ૪૧૫૬૪

હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ - ૨

૨

અનુક્રમણિકા

નં.	વિષય	પાના
•	પ્રસ્તાવના ૧ - હઝરત મૌલાના ઝુલ્ફકાર સાહબ દા.બ.	૯
•	પ્રસ્તાવના ૨- હઝરત મુફ્તી મુહમ્મદ મુહયુદ્દીન સા.દા.બ.	૧૧
•	સંપાદકની વાત	૧૨
૧	હયસૂરની બહેન	૧૪
૨	હયસૂરની માનું વર્ણન	૧૪
૩	બની ઈસ્રાઈલની એક નેક દાસી	૧૫
૪	બની ઈસ્રાઈલની એક દીનદાર ખાતૂન	૧૬
૫	બની ઈસ્રાઈલની સ્ત્રીઓની અજબ ઘટના	૧૬
૬	હઝરત ફાતિમહ બિન્તે હુસૈન (રદિ.)	૧૭
૭	હઝરત સકીનહ બિન્તે હસન બિન અલી(રદિ.)	૧૮
૮	હઝરત ઉમ્મે સઅદ બિન્તે સઅદ બિન રબીઅ (રદિ.)	૧૯
૯	હઝરત કબ્શહ બિન્તે કઅબ (રહ.)	૧૯
૧૦	હઝરત હફ્સા બિન્તે સીરીન (રહ.)	૧૯
૧૧	હઝરત મુઘૈરહ બિન્તે હસ્સાન (રહ.)	૨૧
૧૨	હઝરત આઈશા બિન્તે સઅદ બિન અબી વક્કાસ	૨૧
૧૩	હઝરત આઈશા (રદિ.) બિન્તે તલહા (રદિ.)	૨૧
૧૪	હઝરત અલિય્યહ બિન્તે હસ્સાન (રહ.)	૨૨
૧૫	હઝરત ઝફરા (રહ.)	૨૩
૧૬	હઝરત સફિય્યહ બિન્તે શયબહ (રહ.)	૨૪
૧૭	હઝરત આલિયહ બિન્તે અયફઅ (રહ.)	૨૪
૧૮	હઝરત આઈશા બિન્તે જઅફર સાદિક (રહ.)	૨૫
૧૯	હઝરત ઉમ્મે આસિમ (રહ.)	૨૫
૨૦	હઝરત ઝૈનબ બિન્તે મુહાજિર અહમસિય્યહ(રહ.)	૨૭
૨૧	હઝરત ઉફૈરહ આબિદહ (રહ.)	૨૮
૨૨	હઝરત સુફ્યાન સૌરીના વાલિદહ (રહ.)	૨૯
૨૩	હઝરત ઉમ્મે એહસાન (રહ.)	૩૦
૨૪	હઝરત ઉમ્મે તલક (રહ.)	૩૧
૨૫	હઝરત શઅવાના (રહ.)	૩૨

નં.	વિષય	પાના
૨૬	હઝરત મરયમ બસરિયહ (રહ.)	૩૩
૨૭	શહઝાદી અલિયહ (રહ.)	૩૪
૨૮	શહઝાદી અબ્બાસા (રહ.)	૩૪
૨૯	ઈમામ રબીઅતુર્રાય (રહ.)ના વાલિદહ	૩૪
૩૦	હઝરત જૈનબ બિન્તે અમીર સુલૈમાન (રહ.)	૩૮
૩૧	હઝરત હસન બસરી (રહ.) ના વાલિદહ	૩૯
૩૨	હઝરત મનફૂસા (રહ.)	૩૯
૩૩	હઝરત અમતુલ વાહિદ (રહ.)	૪૦
૩૪	હઝરત અસ્મા શામિયા (રહ.)	૪૦
૩૫	હઝરત અરુઝિયહ (રહ.)	૪૧
૩૬	હઝરત ઝુલયખા બિન્તે અલી (રહ.)	૪૧
૩૭	હઝરત કરીમહ બિન્તે અહમદ મરવઝી (રહ.)	૪૨
૩૮	ફખરુન્નિસા શહદા (રહ.) મુહદિસા કાતિબા	૪૩
૩૯	હઝરત રઝીઅ ખાતૂન	૪૪
૪૦	હઝરત ઉમ્મુલ ખયર - જમાલુન્નિસાઅ	૪૫
૪૧	હઝરત અફીફહ બિન્તે અબીબક (રહ.)	૪૬
૪૨	હઝરત આઈશહ બિન્તે મઅમહ (રહ.)	૪૭
૪૩	હઝરત અવલિયા (રહ.)	૪૭
૪૪	હઝરત ફાતિમા સાએમા (રહ.)	૪૮
૪૫	હઝરત સફિયહ બિન્તે અબ્દિલ વહહાબ	૪૮
૪૬	હઝરત સલીમા સુલ્તાન	૪૯
૪૭	હઝરત સારહ (રહ.)	૫૦
૪૮	હઝરત અસ્મા ઉન્દુલુસિયહ (રહ.)	૫૧
૪૯	ખાનઝાદએ ગરદૂં ચી	૫૨
૫૦	હઝરત ફાતિમહ બિન્તે અબ્બાસ (રહ.)	૫૨
૫૧	હઝરત શીરી બિન્તે અબ્દુલ્લાહ હિન્દિયા (રહ.)	૫૨
૫૨	હઝરત સિત્તુલ અહલ (રહ.)	૫૩
૫૩	હઝરત આઈશા બિન્તે મુસ્લિમ હર્નાની (રહ.)	૫૩
૫૪	હઝરત ફાતિમા બિન્તે ઈબ્રાહીમ (રહ.)	૫૪
૫૫	હઝરત મયમૂના (રહ.)	૫૪

નં.	વિષય	પાના
૫૬	હઝરત નિઝામુદ્દીન અવલિયા (રહ.)ના વાલિદહ	૫૫
૫૭	હઝરત ફાતિમા બિન્તે જમાલુદ્દીન (રહ.)	૫૫
૫૮	હઝરત મલકા	૫૬
૫૯	હઝરત ઉમ્મે ઉમર (રહ.)	૫૬
૬૦	હઝરત રજબ (રહ.)	૫૬
૬૧	હઝરત શમ્સુઝઝહા (રહ.)	૫૭
૬૨	હઝરત હબીબહ મુહદિસા (રહ.)	૫૭
૬૩	હઝરત જૈનબ બિન્તે અબ્દુલ્લાહ અલઅઝહરી (રહ.)	૫૮
૬૪	ચાંદબીબી કે ચાંદ સુલ્તાના	૫૮
૬૫	હઝરત હાફિઝા જમાલ (રહ.)	૬૦
૬૬	હઝરત અમતુલ ખાલિક (રહ.)	૬૧
૬૭	શહઝાદી ફાતિમા ખાનમ	૬૧
૬૮	હઝરત જમાલ ખાતૂન (રહ.)	૬૩
૬૯	હઝરત ફાતિમા બિન્તે અબ્દુલ કાદિર (રહ.)	૬૪
૭૦	હઝરત જૈનબ શઅરિયહ (રહ.)	૬૫
૭૧	હઝરત સિરી સક્તી (રહ.)ની એક મુરીદની	૬૬
૭૨	એક નેક ખાતૂન	૬૭
૭૩	એક નેક ઔરતનો કિસ્સો	૬૮
૭૪	બકરીઓ ચરાવનારી એક અલ્લાહની વલિયહ	૬૯
૭૫	એક નેક દાસીનો કિસ્સો	૭૦
૭૬	ખલીફા મામૂનની દાસી	૭૦
૭૭	એક નેક ઔરતનો કિસ્સો	૭૦
૭૮	એક ભારતીય છોકરીનો કિસ્સો	૭૧
૭૯	હઝરત ખવાસ અને એક રૂમી રાજકુમારીનો કિસ્સો	૭૨
૮૦	હાઝન રશીદની એક દાસીનો ઈબ્રતનાક કિસ્સો	૭૩
૮૧	એક ઔરતનું આખેરતનું ધ્યાન	૭૪
૮૨	એક ખિદમતગુઝાર પત્ની	૭૪
૮૩	હજમાં જતી એક ઔરતનો કિસ્સો	૭૫
૮૪	હઝરત ખદીજા બિન્તે અહમદ (રહ.)	૭૬
૮૫	હઝરત મરયમ બિન્તે અલી (રહ.)	૭૭

નં.	વિષય	પાના
૮૬	હઝરત ઝૈનબ બિન્તે અબ્દુરહમાન (રહ.)	૭૭
૮૭	હઝરત આઈશા ઉન્દુલુસિયહ (રહ.)	૭૮
૮૮	હઝરત સિત્તલ કુકહા (રહ.)	૭૮
૮૯	હઝરત હનીફા (રહ.)	૭૮
૯૦	હઝરત ઝૈનબ બિન્તે મુલયમાન (રહ.)	૭૯
૯૧	હઝરત ઝમરદ (રહ.)	૭૯
૯૨	હઝરત હમ્દા (રહ.)	૭૯
૯૩	હઝરત અમાયમ (રહ.)	૮૦
૯૪	હઝરત સફરી (રહ.)	૮૦
૯૫	હઝરત સરિયહ (રહ.)ની હુઝૂરી	૮૦
૯૬	હઝરત મરયમ બસરિયહ (રહ.)	૮૦
૯૭	હઝરત આઈશા બિન્તે શહાબુદીન (રહ.)	૮૧
૯૮	હઝરત બિન્તે કનીરી (રહ.)	૮૧
૯૯	હઝરત રબીઆ (રહ.)	૮૧
૧૦૦	હઝરત હકીમા (રહ.)	૮૨
૧૦૧	હઝરત કુરદિયહ (રહ.)	૮૨
૧૦૨	હઝરત ફખરુન્નિસા (રહ.)	૮૩
૧૦૩	હઝરત નઝહૂન (રહ.)	૮૩
૧૦૪	હઝરત ઉબૈદહ (રહ.)	૮૩
૧૦૫	હઝરત ઉમ્મુલ ખયર હિજાઝિયહ (રહ.)	૮૪
૧૦૬	હઝરત ઉખતુલ મુઝની (રહ.)	૮૪
૧૦૭	હઝરત ખન્સાઅ બિન્તે હિઝામ (રહ.)	૮૪
૧૦૮	એક નેક લોંડીનો હાલ	૮૫
૧૦૯	હઝરત ખદીજા બિન્તે કયિમ (રહ.)	૮૫
૧૧૦	શાહ સુલ્તાન સલીમની બેટી	૮૬
૧૧૧	હઝરત રાસ્તી	૮૬
૧૧૨	હઝરત જાનાં બેગમ	૮૭
૧૧૩	હઝરત શરીફા (રહ.)	૮૭
૧૧૪	હઝરત આઈશા ઉમ્મે મોહમ્મદ (રહ.)	૮૭
૧૧૫	હઝરત સિતારા (રહ.)	૮૮

નં.	વિષય	પાના
૧૧૬	હઝરત સલમા બિન્તે શમસુદીન (રહ.)	૮૮
૧૧૭	હઝરત શાદ ખાનમ (રહ.)	૮૯
૧૧૮	નવાબ કુદસિયહ બેગમ	૮૯
૧૧૯	એક લોંડીની અલ્લાહ તઆલાથી મુનાજાત	૯૦
૧૨૦	એક નવજુવાન ઈબાદતગુઝાર સ્ત્રી ઉપર ખુદાના ખૌફનો પ્રભાવ	૯૧
૧૨૧	એક બકરા ચરાવનાર ઔરત	૯૧
૧૨૨	એક દીવાની ઔરતનો અહેવાલ	૯૨
૧૨૩	એક ખાતૂનની દીનદારીનો કિસ્સો	૯૨
૧૨૪	એક નેક બાંદીના આંસુ	૯૪
૧૨૫	એક નેક ઔરત	૯૪
૧૨૬	હઝરત બરીરહ (રહ.)	૯૪
૧૨૭	હઝરત રહલા આબિદહ (રહ.)	૯૫
૧૨૮	ઈમામ તહાવી (રહ.)ની સાહબઝાદી	૯૫
૧૨૯	મુહદિસાતનો ફિકહ અને ફતાવા	૯૭
૧૩૦	મુહદિસાતઔરતોમાં હિફઝેકુર્આન,તજવીદઅનેતફસીર	૯૮
૧૩૧	હઝરત મરયમ ઉન્દુલુસિયા	૯૯
૧૩૨	હઝરત મુલૈકા (રહ.) બિન્તે મુન્કદિર	૧૦૦
૧૩૩	હઝરત ઉમ્મે હાઝન (રહ.)	૧૦૧
૧૩૪	હઝરત ઉમ્મે અલી (રહ.)	૧૦૨
૧૩૫	હઝરત ઉમ્મે ઝયનુદીન (રહ.)	૧૦૩
૧૩૬	સયિદહ ખદીજા જીલાની (રહ.)	૧૦૩
૧૩૭	હઝરત મનમીલ	૧૦૪
૧૩૮	ગુલબદન બેગમ	૧૦૫
૧૩૯	હઝરત અયનૂ	૧૦૭
૧૪૦	એક બાખુદા ઔરતની નજરે રાત્રિની કદર અને કિંમત	૧૦૮
૧૪૧	એક અર્ધપાગલ ખાતૂનનો અલ્લાહ તઆલા પર વિશ્વાસ	૧૦૮
૧૪૨	એક યુવતી પર અલ્લાહની મોહબ્બતનો અસર	૧૧૦
૧૪૩	ફતહ મૂસલી (રહ.)ના બીવીની હાલત	૧૧૨
૧૪૪	એક નેક લોંડીની હિકાયત	૧૧૨

નં.	વિષય	પાના
૧૪૫	એક હંમેશા નમાઝ પઢનાર અને રોઝા રાખનાર બાંદીની પોતાના માલિકને નસીહત	૧૧૩
૧૪૬	એક અલ્લાહવારી ઔરતની મુનાજાત	૧૧૩
૧૪૭	એક ખુદા રસીદહ ઔરતનો હાલ	૧૧૫
૧૪૮	એક છોકરી પર અલ્લાહના ડરનો અસર અને તેનો હાલ	૧૧૭
૧૪૯	ઉમ્મે મુહમ્મદ અલકુરઝી (રહ.)	૧૧૮
૧૫૦	હઝરત સફિયહ બિન્તે હારિસ (રહ.)	૧૧૯
૧૫૧	અફગાનિસ્તાનના રાજાની પત્ની	૧૧૯
૧૫૨	અહમદશાહ અબ્દાલીના વાલિદહ	૧૨૨
૧૫૩	હઝરત સયિદ અહમદ શહીદ (રહ.)ના વાલિદા	૧૨૩
૧૫૪	હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ કાસિમ નાનોત્વી (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૨૩
૧૫૫	હઝરત મૌલાના મોહમ્મદ કાસિમ નાનોત્વી (રહ.)ના દિકરી	૧૨૪
૧૫૬	હઝરત મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી (રહ.)ના વાલિદહ મોહતરમા	૧૨૫
૧૫૭	હઝરત મૌલાના ગંગોહી (રહ.)ની સાહિબઝાદી	૧૨૬
૧૫૮	શયખુલ હિન્દ મૌલાના મહમૂદ હસન સાહિબ (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૨૬
૧૫૯	હઝરત અન્વર શાહ કશ્મીરી (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૨૭
૧૬૦	સર સયિદ (રહ.)ની વાલેદહ	૧૨૯
૧૬૧	સવલતુન્નિસા બેગમ	૧૩૦
૧૬૨	હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત થાનવી (રહ.)ના વાલેદહ	૧૩૦
૧૬૩	હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત થાનવી (રહ.)ની અઝવાજે મોહતરમાત ૧) હઝરત બળી પીરાની સાહિબા ૨) હઝરત છોટી પીરાની સાહિબા	૧૩૧
૧૬૪	હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ દહેલ્વી (રહ.)ની નાની મોહતરમા	૧૩૨

નં.	વિષય	પાના
૧૬૫	હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ (રહ.)ના વાલેદહ	૧૩૪
૧૬૬	હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૩૪
૧૬૭	હઝરત મૌલાના અહમદઅલી લાહોરીના અહલિયા મોહતરમાનો તિલાવતનો શોખ	૧૩૫
૧૬૮	હઝરત હાજી મુહમ્મદ શરીફ (રહ.)ની અહલિયા મોહતરમાના હાલાત અને વાકેઆત	૧૩૬
૧૬૯	હઝરત મૌલાના શમસુલ હક અફઘાની (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૩૮
૧૭૦	મૌલાના અબ્દુલ માજિદ દર્યાબાદી (રહ.)ના વાલિદા મોહતરમા	૧૩૯
૧૭૧	હઝરત મૌ. મુફ્તી મુહમ્મદ શફીઅ (રહ.)ના વાલેદહ	૧૩૯
૧૭૨	આરિફ બિલ્લાહ હઝરત ડૉક્ટર મુહમ્મદ અબ્દુલ હઈ આરિફી (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૪૦
૧૭૩	કાંધલાની દીનદાર ખાતૂનો	૧૪૧
૧૭૪	શયખુલ હદીસ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઝકરિયા કાંધલવી (રહ.)ની સાહેબઝાદીઓ	૧૪૨
૧૭૫	હકીમુલ ઈસ્લામ હઝરત મૌલાના કારી મુહમ્મદ તય્યબ સાહબ (રહ.)ના અહલિયા મોહતરમા	૧૪૩
૧૭૬	મસીહુલ ઉમ્મત હઝરત મૌલાના મસીહુલ્લાહખાં સાહિબ (રહ.)ના વાલેદા મોહતરમા	૧૪૪
૧૭૭	“ફૂફી અમ્મી” હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અલહસની (રહ.)ની અહલિયહ મોહતરમા	૧૪૪
૧૭૮	મૌલાના અબુલહસન અલી નદવી સાહબના મા સયિદહ ખૈરુન્નિસા (રહ.)	૧૪૮
૧૭૯	સયિદહ અમતુલ્લાહ તસ્નીમ	૧૫૫
૧૮૦	એક દીનદાર ઔરતની ઘટના	૧૫૫
૧૮૧	હઝરત મૌલાના મુફ્તી તકી ઉસ્માની સાહબ (દા.બ.)ના વાલિદહ મોહતરમા	૧૫૬

પ્રસ્તાવના - ૧

હઝરત મૌલાના સય્યિદ મુલ્ફકાર અહમદ સા.દા.બ.

(શૈખુલ હદીસ ફલાહે દારૈન તડકેશ્વર, જી. સૂરત)

બિસ્મિલ્લાહિર્હમાનિર્હીમ

નહમદુલૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ,

ઔરત ઇન્સાની સમાજ કા નિસ્ફ હિસ્સા હૈ, દુન્યા કી રૌનક ઔરત કે વુજૂદ સે હૈ. એક અચ્છે મુઆશરે કી તશકીલ ઔર ઔલાદ કી તરબિયત મેં ઉસકા જો રોલ હૈ વો કિસી સે મખ્ફી નહીં. જહાં ઔરત કી મુઆશરે મેં યે અહમિયત હૈ વહીં પળહને, લિખને, વઅઝ વ નસીહત કી મજલિસ મેં શિરકત ઔર ઇલ્મી વ ઇસ્લાહી ફેઝ હાસિલ કરને કે મવાકિઅ મદ્દો કે મુકાબલે ઔરતોં કો અપને રોઝ મરહુ કે મઅમૂલાત કી વજહ સે બોહત કમ મયસ્સર આતે હૈં.

ઇસલિયે ઝરૂરત હૈ કે ઔરતોં કે લિયે હર ઇલાકે મેં વહાં કી ઇલાકાઈ ઝુબાન મેં એક સાલિહ ઔર નાફિઅ લિટ્ટેયર કા સિલસિલા શાઈઅ કિયા જાએ તાકે ઔરતેં માઝી કી ઇસ્લામી અદવાર કી નેક સાલિહ, મુકદ્દસ વ કાબિલે તકલીફ સીરત વ અખ્લાક કી હામિલ ખવાતીન કે હાલાતે ઝિંદગી કા મુતાલઆ કરેં ઔર ઉનકી પાકીઝહ ઝિંદગયોં કો સામને રખ કર અપની ઝિંદગી કો સંવારને કી જદો જહદ મેં લગ જાએ, જો ઉનકી દુન્યા વ આખિરત મેં કામ્યાબિયોં કા ઝામિન સાબિત હો.

ઇસી એહસાસ કે તહત ગુજરાતી ઝુબાન જાનને વાલી ખવાતીન કે લિયે એક ફિકરમંદ ઔર સાલિહ નવજવાન આલિમ મૌલાના મુહમ્મદ ઇદ્રીસ સલ્લમહૂ ફલાહીને સબસે પેહલે “અઝવાજે મુતહહરાત” તહરીર ફરમાઈ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ઇસ કિતાબ કી ઔરતોં મેં બળી તલક્કી હુઈ. ફિર દૂસરી કિતાબ “બનાતે તાહિરાત” મુરતબ કી ઔર જલ્દ હી એક તીસરી કિતાબ “સહાબિયાત” મવસૂફ કે કલમ સે મન્ઝરે આમ પર આકર મકબૂલ

હુઈ. અબ યે ચોથી કિતાબ “હયાતુસ્સાલિહાત” કે નામ સે અન્કરીબ જેવરે તબાઅત સે આરાસ્તા હોને જા રહી હૈ (જિસકા પેહલા હિસ્સા ૧૪૧૮ હિજરી મેં છપ ચુકા થા અબ યે દૂસરા હિસ્સા હૈ. ઔર પેહલે હિસ્સે કે બાદ “અઝવાજુલ અંબિયા” ભી છપ ચુકી હૈ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ. અઝ-મુઅલ્લિફ)

આખિરુઝઝિક કિતાબ મેં માઝી કે મુખ્તલિફ અદવાર કી સાલિહાત કે પાકીઝહ તઝકિરે હલ્કી ફુલ્કી ગુજરાતી ઝુબાન મેં ઇસ અંદાઝ સે પેશ કિયે ગએ હૈં જો ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા હર ઔરત કો અપની ઝિંદગી કા જાઈઝહ લેને ઔર ઉસકો દુન્યા વ આખિરત મેં કામ્યાબ બનાને પર મજબૂર કરેંગે.

અલ્લાહ તઆલા ઇસ કિતાબ કો ભી મવસૂફ કી પેહલી કિતાબોં કી તરહ ઔરતોં કી ઇસ્લાહ કા ઝરિઆ બનાએ ઔર મુઅલ્લિફ કે લિયે ઝાદે આખિરત બને - આમીન.

(હઝરત મૌલાના સય્યિદ)

મુલ્ફકાર અહમદ ગુફિરલહૂ

(શૈખુલ હદીસ) દારુલ ઉલૂમ ફલાહે દારૈન તરકેસર, જી. સૂરત (ગુજરાત)

પ્રસ્તાવના - ૨

હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ મુહયુદીન સાહબ દા.બ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

અલ્લાહ તઆલા જેને તૌફીક આપે છે તેનાથી દીનનું કામ થાય છે. અઝીઝમ મૌલાના મુહમ્મદ ઈદ્રીસ સા. સલ્લમહૂની આ પાંચમી કિતાબ (એટલે “હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ-૧” અને હવે આ ૧૬મી કિતાબ, એટલે “હયાતુસ્સાલિહાત ભાગ-૨” - સંપાદક) પ્રગટ થવા જાય છે તે એમની તસ્નીફાતની મકબૂલિયતની નિશાની છે. પ્રજામાં કિતાબો મકબૂલ છે અને વધારે લખવાની તૌફીક અલ્લાહ પાકને ત્યાં મકબૂલિયતની નિશાની છે.

કિતાબ “હયાતુસ્સાલિહાત”માં માજી યુગની એકસોથી વધારે નેક બીબીઓનું જીવન ઝરમર આપના સમક્ષ આવી રહ્યું છે. તે વાંચીને આપ ફેંસલો કરશો કે આ કિતાબ કેટલી ફાયદાકારક છે. આજની જહાલત, આઝાદી અને ફેશનના યુગમાં મુસ્લિમો જે દીનની હદો છોડીને અને ઈસ્લામની તહઝીબને એક અણગમી અને જુની સમજીને છોડી રહ્યા છે એવા ઝમાનામાં ઔરતો માટે એ પુસ્તક ખૂબ જ લાભદાયક બની રહેશે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા.

અલ્લાહ તઆલા એને કુબૂલિયતથી નવાઝી ભવિષ્યમાં પણ લેખકના હાથથી મુફીદ કિતાબો મુસ્લિમ સમાજ માટે આવતી રહે એવી આશા છે. આમીન.

લિ.

(હઝરત મૌલાના મુફતી સય્યિદ)

મુહમ્મદ મુહયુદીન (સાહબ દા.બ.)

(શૈખુલ હદીસ મરકઝે ઈસ્લામી અંકલેશ્વર)

હાલ - વડોદરા

સંપાદકની વાત

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

નહમદુહૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ,

અલ્લાહ તઆલાનો લાખ લાખ શુક અને એહસાન છે કે તેણે આ નાચીઝને પૂર્વજો નેક ઔરતોના જીવન ચરિત્ર પર આ છઠ્ઠી કિતાબ લખવાની તૌફીક આપી.

આ કિતાબ લખવાનો હેતુ એ છે કે આજે આપણી બહેનોમાં ગુજરાતી વાંચનનો શોખ વધી રહ્યો છે. પરંતુ તે વાંચનનો રસ્તો બીજો છે. ખુલ્લા ખરાબ ફોટાવાળા લિટ્ટેચરો, માસિકો, પાક્ષિકો કે ગુજરાતી ભાષામાં લોકોના દિલો દિમાગ વિચારોને બગાડવા અને ખાસ કરી મુસલમાન બહેનોને પોતાના દીનના શિક્ષણ પર અમલ કરવાથી રોકવા અને દીની કિતાબોના વાંચનથી વંચિત રાખવા માટે છાપવા કે છપાવવામાં આવે છે. જેમાં યુરોપની અર્ધનગ્ન કે નગ્ન સ્ત્રીઓ, તેમનો પોષાક, તેમની ફેશનો મુસલમાન બહેનોના સામે લાવવામાં આવે છે. જેથી એક મુસ્લિમ દીનદાર સ્ત્રીના સાદા શુદ્ધ દિલમાં યુરોપની સ્ત્રીઓની ફેશનો તેમના જેવું આઝાદ જીવન જીવવાનો શોખ ઉત્પન્ન થાય છે.

આ બધી વસ્તુઓ આપણી બહેનોના દિલોથી અલ્લાહ તઆલા અને તેના રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ સલ્લમના બતાવેલા માર્ગની મોહબ્બતને દૂર કરે છે. એક મુસ્લિમ સ્ત્રી માટે જરૂરી છે કે તે આવી ગંદી વસ્તુઓ વાંચવાથી બચે. ઉપરાંત એક મુસ્લિમ પુરુષ માટે પણ જરૂરી છે કે તે પોતાની પત્ની કે દિકરીને આવી વસ્તુઓ વાંચવાથી દૂર રાખે. અને તેમના દિલોમાં આધુનિક યુગની યુવતીઓનો જીવન ગુજારવાનો તરીકો જે ઘર કરી ગયો છે તેને કાઢવાની કોશિશ કરે.

આના માટે જરૂરી છે કે એક મુસ્લિમ ખાતૂન ઈસ્લામની પૂર્વજો, માજીની નેક ખાતૂનોનું જીવન ચરિત્ર વાંચે, તેમનો ઈલ્મ, અમલ, દીનના સાથે તેમની મોહબ્બત, ઔલાદના ઉછેર વિષે તેમનો તરીકો તથા જીવનના તેમના બીજા પાંસાઓ વાંચશે તો તેને માલમ પડશે કે અલ્લાહ તઆલાએ

મુસલમાનોને જે ધર્મ આપ્યો છે અને ઈસ્લામે એક સ્ત્રીને જે સ્થાન આપ્યું છે તે દુન્યાના બીજા કોઈ ધર્મમાં કે બીજા કોઈ તરીકામાં નથી મળી શકતું. જેથી આપણી મા બહેનોના દિલોમાં દીનની મોહબ્બત પેદા થશે અને તેમનાથી ઉછેર થનાર ઔલાદના ગુણો સારા સ્વચ્છ બનશે.

અલ્લાહ તઆલા મારી આ નાનકડી મહેનતને કુબૂલ ફરમાવે અને મારા માટે તથા મારા વાલિદૈન અને ઉસ્તાદો માટે આભિરતમાં છુટકારાનો ઝરીયો બનાવે. આમીન.

હું મારા મહેરબાન ઉસ્તાદો હઝરત સય્યિદ મૌલાના ગુલ્ફકાર સાહબ દા.બ. તથા હઝરત સય્યિદ મૌલાના મુહમ્મદ મુહયુદ્દીન સાહબ દા.બ.નો હાર્દિક આભાર માનું છું કે તેમણે કિતાબ જોઈ કિતાબ વિષે પોતાના મુબારક વિચારો લખી આપ્યા. અલ્લાહ તઆલા તેમને એનો યોગ્ય બદલો આપે. આમીન

સહાબિયાત પછીની નેક ઔરતોના જીવનનો મવાદ (પ્રકરણ) વધારે હોવાથી તેનો પહેલો ભાગ ૧૪૧૮ હિજરીમાં (૧૯૯૭ ઈસ્વી)માં છપાયો હતો. હવે આ બીજો ભાગ છપાય રહ્યો છે. અલ્લાહ તઆલા એને કબૂલ ફરમાવી આભિરતમાં નજાતનો ઝરીયો બનાવે અને મુસલમાન ઔરતોને એનાથી ફાયદો ઉઠાવવાની તૌફીક આપે. આમીન

દુઆનો મોહતાજ,

મુહમ્મદ ઇદ્રીસ પટેલ ફલાહી વરેઠી

મુ. વરેઠી, જી. સૂરત

તા. ૧૦ રબીઉલ અવ્વલ, ૧૪૨૮ હિજરી સન

તા. ૩૦-૦૩-૨૦૦૭

૧. હયસૂરની બહેન

કુર્આન શરીફમાં હઝરત મૂસા (અ.સ.) અને હઝરત ખિઝર અ.સ. ના કિસ્સામાં છે કે હઝરત ખિઝર (અ.સ.) એ એક નાના બાળકને અલ્લાહ તઆલા ના હુકમથી મારી નાખ્યું હઝરત ખિઝર (અ.સ.) એ ફરમાવ્યું, “જો આ બાળક જીવાન થતે તો કાફિર થતે અને તેના મા બાપ ઈમાનદાર હતા. ઔલાદની મોહબ્બતમાં મા-બાપના પણ બગડવાનો ખતરો હતો જેથી યોગ્ય આ જ હતું કે તે છોકરાને મારી નાખવામાં આવે. હવે તેના બદલામાં અલ્લાહ તઆલા એક છોકરી આપશે જે બુરાઈઓથી સ્વચ્છ હશે અને મા બાપને વધુ ભલાઈ પહોંચાડનારી હશે. બીજી કિતાબોમાં લખ્યું છે કે એક છોકરી એવી જ જન્મી અને એક નબીથી તેના નિકાહ થયા અને તેની ઔલાદમાં ૭૦ નબીઓ જન્મ્યા ઉપરાંત મા બાપને પણ ભલાઈ પહોંચાડનારી હતી માટે તે કેટલી સારી હશે. પેલા છોકરાનું નામ હયસૂર હતું.

ફાયદો: જુઓ ગુનાહથી પવિત્ર રહેવું અને મા બાપને સુખ દેવું કેટલું સારું કામ છે જેનાથી માનવી આ મરતબા સુધી પહોંચે છે કે અલ્લાહ તઆલા પણ તેના વખાણ કરે.

બહેનો ! આવી વસ્તુઓમાં ઘણી જ કોશિશ કરો !

(બિહિશતી ઝેવર પાના ૪૬૯)

૨. હયસૂરની માનું વર્ણન

હયસૂર તે જ છોકરો હતો જેને હઝરત ખિઝર (અ.સ.) એ અલ્લાહ તઆલાના હુકમથી મારી નાખ્યો હતો જેનું વર્ણન ઉપર આવી ગયું અને આ પણ આવી ગયું કે તેના મા બાપ ઈમાનદાર હતા. અને જેમને અલ્લાહ તઆલાએ ઈમાનવાળા ફરમાવ્યા તે કાયા પાકા ઈમાનવાળા તો હશે નહીં. ઘણુંજ પાકું ઈમાન હશે. આનાથી માલૂમ પડ્યું કે હયસૂરની મા પણ ઘણી મહાન હતી.

ફાયદો: જુઓ ! ઈમાનમાં પાકું હોવું એવી દૌલત છે જેના પર અલ્લાહ તઆલાએ વખાણ કર્યા. બહેનો ! ઈમાનને મજબૂત પકડો અને તે એ જ રીતે મજબૂત થાય છે કે શરીઅતના હુકમો પર ખૂબ અમલ કરો. બધીજ બુરાઈયો (અનિષ્ટો)થી બચો.

(બિહિશતી ઝેવર પાના ૪૬૯)

૩. બની ઈસ્રાઈલની એક દાસી

હદીસ શરીફમાં એક કિસ્સો છે કે બની ઈસ્રાઈલની એક સ્ત્રી પોતાના બાળકોને દૂધ પીવડાવી રહી હતી એટલામાં એક સવાર મોટી શાન શોકત (ભપકા) સાથે સામેથી પસાર થયો. માએ દુઆ આપી કે હે અલ્લાહ મારા બાળકને પણ આવુંજ બનાવજે. બાળક મા ની છાતી છોડીને બોલવા લાગ્યું કે, “હે અલ્લાહ મને આવો ન બનાવીશ” અને ફરી દૂધ પીવા લાગ્યો. ત્યાર બાદ સામેથી અમુક લોકો પસાર થયા જેઓ એક લોડીને પકડી ઝિલ્લતના સાથે લઈ જતા હતા. માએ દુઆ આપી કે હે અલ્લાહ ! મારા પુત્રને આવો ન બનાવીશ. તે છોકરો ફરી બોલ્યો, “હે અલ્લાહ મને આવોજ બનાવજે” માએ પૂછ્યું “આ શું વાત છે? બાળકે કહ્યું તે સવાર તો એક જાલિમ માણસ હતો. અને પેલી લોડી પર લોકો તોહમત લગાવી રહ્યા છે કે તે ચોર છે ખરાબ ચાલ ચલગત વાળી છે જો કે તે બીયારી આ બધી વસ્તુથી પવિત્ર છે.

ફાયદો: મતલબ એ કે તે સવારની લોકોના સમક્ષ તો ઈઝઝત છે પરંતુ અલ્લાહ તઆલાના સમક્ષ કોઈ ઈઝઝત નથી. અને પેલી લોડી લોકોના સમક્ષ તો બે ઈઝઝત છે પરંતુ અલ્લાહ તઆલાના સમક્ષ તેની મોટી ઈઝઝત છે માટે ઈઝઝત અલ્લાહ તઆલાના સમક્ષ હોવી જોઈએ લોકો ગમે તે સમજે જો અલ્લાહ તઆલાને ત્યાં કદર ન થશે તો લોકોની ઈઝઝત શી કામ આવશે?

જુઓ આ તે લોડીની કરામત હતી કે તેણીની પવિત્રતા જાહેર કરવા માટે દૂધ પીતું બાળક વાતો કરવા લાગ્યું. બહેનો ! અમુક ઔરતોની આદત હોય છે કે ગરીબોને ઘણાંજ નીચ સમજે છે અને જરાક શંકા પડે કે તેના પર ચોરીનો આક્ષેપ લગાવી દે છે. આ ઘણીજ ખરાબ વાત છે કેમ કે બની શકે કે અલ્લાહ તઆલાને ત્યાં તે તમારાથી વધુ સારી હોય. (બિહિશ્તી ઝેવર પાના ૪૭૧)

ફાયદો: બાળકનું આ કહેવું કે “મને પેલી લોડી જેવો બનાવ” એનો અર્થ આ હતો કે હું અલ્લાહ તઆલાને ત્યાં મકબૂલ થઈ જાવું એવો અર્થ નથી કે દુનિયામાં બેઈઝઝત થાઉં અને આખેરતમાં ઈઝઝતવાળો થાઉં, કેમ કે આવી દુઆ માંગવું શરીઅતમાં જાઈઝ નથી. (હાશિયા બિહિશ્તી ઝેવર)

૪. બની ઈસ્રાઈલની એક દીનદાર ખાતૂન

મુહંમદ ઈબ્ને કઅબનું બયાન છે કે બની ઈસ્રાઈલનો એક માણસ મોટો આલિમ અને મોટો ઈબાદત ગુઝાર હતો તેને પોતાની પત્ની સાથે ઘણી જ મોહબ્બત હતી. અચાનક તે મરી ગઈ. આ આલિમને એટલો આઘાત લાગ્યો કે દરવાજો બંધ કરીને ઘરમાં બેસી ગયો અને બધાથી હરવા મળવાનું છોડી દીધું.

બની ઈસ્રાઈલમાં એક સ્ત્રી હતી તેણે આ બનાવ સાંભળ્યો. તેણી તેની પાસે ગઈ અને ઘરમાં આવનારાઓથી કહ્યું કે “મારે એક મસ્અલો પૂછવો છે અને તે મોઢેજ પૂછી શકું છું અને દરવાજા પર અડીને બેસી ગઈ. છેલ્લે તેને ખબર થઈ અને અંદર આવવાની પરવાનગી આપી. આવીને કહેવા લાગી, “મારે એક મસ્અલો પૂછવો છે. તેણે કહ્યું, કહો ! તેણીએ કહ્યું, “મે મારી પડોસની સ્ત્રીથી અમુક ઘરેણા ઉછીના લીધા હતા અને તેને હું લાંબા સમય સુધી પહેરતી રહી. હવે તેણે એક માણસને મોકલ્યો કે મારા ઘરેણાં પાછા આપી દે. તો શું હવે તેના ઘરેણાં આપી દેવાં જોઈએ?” આલિમે કહ્યું, બિલકુલ આપી દેવું જોઈએ. પેલી સ્ત્રીએ કહ્યું તે તો મારા પાસે ઘણાં લાંબા સમય સુધી રહ્યા તો હવે કેવી રીતે આપી દઉં? આલિમે કહ્યું, તો તો ઘણી ખુશીથી આપી દેવા જોઈએ કેમકે એક લાંબા સમય ગાળા સુધી તેણે નહીં માંગ્યા આ તો તેનું એહસાન છે. પેલી સ્ત્રીએ કહ્યું, અલ્લાહ તમારું ભલું કરે, તો પછી તમે રંજમાં કેમ પડ્યા છો? અલ્લાહ તઆલાએ એક વસ્તુ તમને ઉછીની આપી હતી તેની વસ્તુ હતી જયારે તેની ઈચ્છા થઈ લઈ લીધી. હવે પેલા આલિમની આંખો ખૂલી ગઈ અને તેમને ઘણો ફાયદો થયો.

ફાયદો: જુઓ ! કેવી સ્ત્રી હતી ! એક પુરુષ આલિમને અક્કલ શીખાવી. બહેનો તમો પણ મુસીબતમાં આવુંજ સમજો અને બીજાને પણ સમજાવી દીધા કરો. (બિહિશ્તી ઝેવર પાના ૪૭૧)

૫. બની ઈસ્રાઈલની સ્ત્રીઓની અજબ ઘટના

ફરકદ સંજી (રહ.)ને કોઈએ કહ્યું કે બની ઈસ્રાઈલની કોઈ મોટી ખબરની તમને જાણ હોય તો કહો. તેમણે એવો જવાબ આપ્યો કે મને એ બાબતની ખબર જાણવા મળી છે કે બયતુલ મુકદ્દસમાં પાંચસો

કુંવારી ઔરતો જેમનો પહેરવેશ કંમલો અને ટાટ હતો તેઓ આવી અને અલ્લાહ તઆલાના સવાબ અને અઝાબની આપસમાં ચર્ચા કરી અને એ બધી એક જ દિવસમાં મરી ગઈ. (કસસુલ અવલિયા)

૬. હઝરત ફાતિમહ બિન્તે હુસૈન (રદિ.)

નામ ફાતિમહ, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમના પ્યારા નવાસા હઝરત હુસૈન (રદિ.)ની પ્યારી સાહબઝાદી હતા. ઉમ્મે ઈસ્હાક બિન્તે તલ્હા બિન ઉબૈદિલ્લાહ તેણીની મા હતા.

નિકાહ: હઝરત ફાતિમહના નિકાહ તેણીના પિત્રાઈ ભાઈ હસન બિન હસન (રદિ.)થી થયા હતા. જેમનાથી તેણીને અબ્દુલ્લાહ, ઈબ્રાહીમ, હસન અને જૈનબનો જન્મ થયો. ત્યાર બાદ હઝરત હસન બિન હસનની વફાત થઈ ગઈ તો તેણીના નિકાહ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન ઉસમાન બિન અફફાન (રદિ.) સાથે થયા. તેણીના નિકાહ તેમની સાથે તેણીના કહેવાથી તેણીના બેટા હઝરત અબ્દુલ્લાહ એ કરાવ્યા. જેમનાથી તેણીને કાસિમ અને મુહમ્મદ જન્મ્યા.

થોડાક વર્ષો બાદ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર પણ મૃત્યુ પામ્યા. તે પછી ફાતિમહ સુગરાએ બાકીનું જીવન એક વિધવા તરીકે પસાર કરી દીધું. એકવાર મદીનાના ગવર્નર અબ્દુર્રહમાન બિન ઝહહાક ફહરીએ તેમના સાથે નિકાહનો પૈગામ મોકલ્યો પણ તેણીએ તેનો ઈન્કાર કરી દીધો અને કહેવાડયુ કે હવે હું સંપૂર્ણપણે બાળકોના ઉછેરમાં મશ્ગૂલ રહું છું. આ જવાબ બાદ મદીનાના ગવર્નરે ખૂબ પ્રયત્નો કર્યા અને તેણીને ધમકી સુધ્ધા આપી જેની શિકાયત હઝરત ફાતિમહએ ખલીફા યઝીદ બિન અબ્દુલ મલિકને કરી. આ શિકાયત પર ખલીફા મદીનાના ગવર્નર પર ખૂબ ગુસ્સે થયા અને તેને તેના હોદ્દા ઉપરથી દૂર કરી ભારે સજા કરી.

હઝરત ફાતિમહ સુગરા ઈલ્મ અને ફઝલમાં બુલંદ મરતબો ધરાવતા હતા. તેણીનું સ્થાન હદીસ અને ફિકહમાં પણ ખૂબ ઉંચું હતું. તેમને ઝિક્રે ઈલાહી પ્રત્યે પણ ભારે રૂચી હતી અને દોરાની ગાંઠો ઉપર “સુબ્હાનલ્લાહ”ની તસ્બીહ પઢયા કરતા હતા. તેમનાથી સંખ્યાબંધ હદીસો રિવાયત કરવામાં આવી છે. તેમની વફાત હિજરી સન ૧૦૦માં થઈ.

(તબકાતે ઈબ્ને સઅદ - અલ ઈકમાલ)

હઝરત ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને મૂસા રિવાયત કરે છે કે હઝરત ફાતિમહ બિન્તે હુસૈન (રદિ.) થોડાંક દોરાઓમાં ગાંઠ લગાવીને તેનાથી તસ્બીહ પઢતા હતા.

હઝરત ફાતિમહ એક ઉચ્ચ દરજ્જાના તાબિઈયહ સ્ત્રી હતા. તેણીથી હદીસોની રિવાયત કરવામાં આવી છે.

(અત્તબકાતુલ કુબ્રા ભાગ ૮ પાના ૩૪૬)

૭. હઝરત સકીનહ બિન્તે હસન બિન અલી (રદિ.)

નામ સકીનહ, પિતાનું નામ હઝરત હસન (રદિ.), દાદા હઝરત અલી (રદિ.) હતા. માનું નામ રૂબાબ બિન્તે ઈમ્રુલ કેસ બિન અદી હતું.

નિકાહ: હઝરત ઝુબૈર બિન અવ્વામ (રદિ.) ના સાહબઝાદહ હઝરત મુસ્અબથી નિકાહ થયા. જેમનાથી તેણીને ફાતિમહ નામની પુત્રી નો જન્મ થયો. હઝરત મુસ્અબ બિન ઝુબૈર (રહ.)ને શહીદ કરવામાં આવ્યા ત્યાર બાદ તેણીના નિકાહ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉસ્માનથી થયા. જેમનાથી ઉસ્માન નામના પુત્રનો જન્મ થયો. હઝરત અબ્દુલ્લાહનો પણ ઈન્તેકાલ થઈ ગયો ત્યાર બાદ તેણીના નિકાહ જૈદ બિન અમ્રથી થયા તેમની વફાત બાદ ઈબ્રાહીમ બિન અબ્દિર્રહમાન થી થયા. તેમના સાથે ત્રણ મહીના રહ્યા ત્યાર બાદ હિશામ બિન અબ્દિલ મલિકએ મદીનહ મુનવ્વરહ ના ગવર્નરને એક પત્ર લખ્યો કે આ બન્નેમાં જુદાઈ (છૂટાછેડા) કરી દેવામાં આવે જેથી બન્ને પતિ પત્નીમાં છૂટાછેડા કરી દેવામાં આવ્યા.

વફાત: જ્યારે હઝરત સકીનહ બિન્તે હુસૈન બિન અલી (રદિ.)ની વફાત થઈ ત્યારે મદીનહ મુનવ્વરહ ના ગવર્નર ખાલિદ બિન અબ્દિલ્લાહ હતા. તેમણે હુકમ આપ્યો કે મારી રાહ જોજો હું આવીને જનાઝાની નમાઝમાં શરીક થઈશ. તેણીની મચ્ચિતને બકીઅ કબ્રસ્તાનમાં લાવવામાં આવી પરંતુ ઘણી વાર સુધી ગવર્નર આવ્યા નહિ. છેલ્લે લાશમાં ફેરફાર થવાનો ખતરો લાગ્યો તો તેણી માટે ત્રીસ દીનારનું કાફૂર (કપૂર) ખરીદવામાં આવ્યું. જ્યારે ગવર્નર હાજર થયા તો તેમણે શયબહ બિન નિસાહને નમાઝ પઢાવવાનો હુકમ આપ્યો. જેથી તેમણે જનાઝાની નમાઝ પઢાવી.

(અત્તબકાતુલ કુબ્રા ભાગ ૮ પાના ૩૪૭)

૮. હઝરત ઉમ્મે સઅદ બિન્તે સઅદ બિન રબીઅ (રદિ.)

નામ જમીલહ, કુનિયત ઉમ્મે સઅદ, પિતાનું નામ સઅદ, માનું નામ ખલ્લાદહ બિન્તે અનસ બિન સિનાન હતું.

હઝરત ઉમ્મે સઅદના વાલિદ સઅદ બિન રબીઅ ઉચ્ચ દરજાના સહાબી હતા. ઉહદની લડાઈમાં શહીદ થયા. તેમની શહાદતના સમયે તેણી પોતાની માના પેટમાં હતા અને શહાદતના થોડાંક જ સમય બાદ ઉમ્મે સઅદનો જન્મ થયો.

નિકાહ: ઉમ્મે સઅદના નિકાહ હઝરત જૈદ બિન સાબિત (રદિ.) સાથે થયા હતા. જેમનાથી તેણીને સાત ઔલાદ થઈ. જેમના નામ આ છે. સઅદ, ખારિજહ, સુલૈમાન, યહયા, ઈસ્માઈલ, ઉસ્માન, ઉમ્મે જૈદ. (અત્તબકાત ૩૪૮ ભાગ ૮)

૯. હઝરત કબ્શહ બિન્તે કઅબ (રહ.)

નામ કબ્શહ, પિતાનું નામ કઅબ બિન માલિક, માનું નામ સફિયહ જેઓ યમન ના હતા. તેણી હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી કતાદહ ના બીવી હતા.

રિવાયત કરેલી હદીસ: રાફિઅ બિન માલિક પોતાની મા કબ્શહ બિન્તે કઅબ બિન માલિકથી રિવાયત કરે છે તેણીએ કહ્યું કે અબૂ કતાદહ (રદિ.) અમારી પાસે આવ્યા તેમણે વુઝૂ કરવા માટે વુઝૂનું પાણી માંગ્યું. તેમને વુઝૂનું પાણી આપવામાં આવ્યું તો એક બિલાડી આવી તો તેમણે પાણીનું વાસણ તેના સામે ધરી દીધું બિલાડીએ તે પાણી પીધું. ત્યાર બાદ અબૂ કતાદહ (રદિ.)એ કહ્યું “મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમને ફરમાવતા સાંભળ્યા છે કે “બિલાડી નાપાક નથી એ તમારી પાસે આવજા કરનારામાંથી છે.”

હઝરત કબ્શહથી તેણીની બેટી હમીદહ હદીસની રિવાયત કરે છે. (અત્તબકાત ભાગ ૮ પાના ૩૪૯)

મસ્અલહ: બિલાદીનું બોટેલું મકરૂહ છે.

૧૦. હઝરત હફ્સા બિન્તે સીરીન (રહ.)

નામ હફ્સા, કુનિયત ઉમ્મે હુજૈલ, પિતાનું નામ સીરીન, માનું નામ સફિયહ હતું. પ્રખ્યાત તાબિઈ અને ઉમ્મતના ખવાબની

તઅબીરમાં ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવનાર આલિમ હઝરત મુહમ્મદ ઈબ્ને સીરીનના સગી બહેન હતા. તેણી ઉચ્ચ દરજાની તાબિઈયહ ઔરત હતા. હઝરત સીરીનને સફિયહથી પાંચ ઔલાદ હતી જેમાં તેણી સૌથી મોટી હતા.

હઝરત હફ્સા (રહ.)એ સલમાન ઈબ્ને આમિર, ઉમ્મે અતિયહ અનસારિયહ અને અબીલ આલિયહથી હદીસની રિવાયતો કરી છે.

બાર વર્ષની ઉંમરમાં કુઆને કરીમની તાલીમથી ફારિગ થઈ ગયા હતા. બસરાના રહેવાસી હતા. અયાશ બિન મુઆવ્યહ જેઓ બસરાના પ્રખ્યાત કાઝી અને ફકીહ હતા તેઓ કહે છે કે મેં હફ્સાથી વધુ ફઝીલત વાળો કોઈને ન જોયો.

એક દિવસ હઝરત અનસ ઈબ્ને માલિક (રદિ.)એ તેણીથી પૂછ્યું, તું કઈ વસ્તુથી મરવાનું વધુ પસંદ કરે છે. ઉત્તર આપ્યો તાઉન (પ્લેગ) થી. હઝરત અનસ (રદિ.)એ ફરમાવ્યું તાઉન એ દરેક મુસલમાન માટે શહાદત છે.

(અત્તબકાતુલ કુબ્રા લિઈબ્ને સઅદ ભાગ ૮ પાના ૩૫૨) ઈબ્ને હજર (રહ.)એ તહઝીબુત્તહઝીબમાં ઈબ્ને દાવૂદની આ રિવાયત નકલ કરી છે કે હફ્સા (રહ.)એ બાર વર્ષની ઉંમરમાં કુઆન પઢી લીધુ હતુ. અને હદીસનો ઈલ્મ પણ પ્રાપ્ત કરી લીધો હતો. એક બીજી રિવાયતમાં છે કે તેમણે ૧૪ વર્ષની ઉંમરમાં કુઆને હકીમને તેના અર્થ અને મતલબ સહીત કંઠસ્થ (હિફઝ) કરી લીધુ હતુ. આ ઉપરાંત તજવીદ અને કિર્અતમાં પણ કાલ હાસિલ કરી લીધો હતો. હઝરત હફ્સા (રહ.)એ સંખ્યાબંધ સહાબા અને તાબિઈનથી રિવાયત નકલ કરી છે.

હઝરત હફ્સા (રહ.)ને તિલાવતનો ભારે શોખ હતો. તેણી પ્રત્યેક રાતે તહઝૂદમાં અર્ધ કુઆન શરીફની તિલાવત કરતા હતા. તેમને કિર્અતમાં એટલો કમાલ હતો કે જો ઈમામ મુહમ્મદ બિન સીરીનને કિર્અતમાં કોઈ સ્થળે શંકા જતી તો તેઓ પોતાના શાગિર્દોને કહેતા હતા કે થોડીકવાર થોભો હું હફ્સાને પૂછીને આવું છું. હઝરત હફ્સા બિન્તે સીરીન (રહ.)ની વફાત ૧૦૧ હિજરી સનમાં થઈ. (તબકાતે ઈબ્ને સઅદ, તહઝીબુત્તહઝીબ)

કહેવામાં આવે છે કે રાતના દીવો સળગાવી નમાઝ માટે ઉભા થઈ જતા. એ ગાળામાં દીવો તો ઓલવાય જતો પણ ઘરમાં પહેલાની જેમ જ

અજવાળું ફેલાયલું રહેતું. આ પ્રકારની કેટલીયે કરામતો તેમના સાથે સંકળાયેલી છે. (મશાહીર નિસ્વાં)

૧૧. હઝરત મુગૈરહ બિન્તે હસ્સાન (રહ.)

નામ મુગૈરહ હતું. હજ્જાજ બિન હસ્સાનની બહેન હતા. તેણીએ હઝરત અનસ બિન માલિક (રહિ.)ની ઝિયારત કરી છે. અને તેમનાથી હદીસની રિવાયત કરી છે. તેણીની હદીસ બાબે તરજૂલમાં આવે છે તેણીથી તેમના ભાઈ હજ્જાજ બિન હસનહ હદીસની રિવાયત કરી છે. (મિશકાત શરીફ પાના ૬૨૦)

૧૨. હઝરત આઈશા બિન્તે સઅદ બિન અબી વક્કાસ

નામ આઈશા, પિતાનું નામ સઅદ ઈબ્ને અબી વક્કાસ (રહિ.) હતું. માનું નામ ઝૈન બિન્તે હારિસ હતું.

હદીસોની રિવાયત: હઝરત આઈશા (રહ.)એ પોતાના પિતા હઝરત સઅદ તથા અઝવાજે મુતહહરાતથી હદીસોની રિવાયત કરી છે.

તેણીથી હદીસની રિવાયત કરનારાઓમાં લોકોની એક મોટી જમા'તનો સમાવેશ થાય છે.

હઝરત આઈશા બિન્તે સઅદ (રહ.) ફરમાવે છે કે મેં અઝવાજે મુતહહરાત (પુનીત પત્નીઓ)માં થી છ ને જોયા અને હું તેમની સાથે પણ રહી. પરંતુ મેં તેમનામાં થી કોઈના પર સફેદ કપડું ન જોયું અને હું તેમના પાસે ઘરેણાં પહેરીને જતી હતી તો તેઓમાંથી કોઈ મારા પર ઐબ ન લગાડતી તેણીથી પૂછવામાં આવ્યું તે શું હતું? ઉત્તર આપ્યો સોનાના હારો હતા તો તેમણે મારા પર ઐબ ન લગાડ્યો".

(અત્તબકાત ભાગ ૮ પાના ૩૪૧)

૧૩. હઝરત આઈશા (રહિ.) બિન્તે તલ્હા (રહિ.)

સય્યદના હઝરત તલ્હા (રહિ.) બિન ઉબૈદલ્લાહ તયમી કુરેશીની સાહિબઝાદી અને સય્યદના હઝરત અબૂબક સિદીક (રહિ.)ની નવાસી હતા.

તેમની વાલેદા હઝરત ઉમ્મે કુલ્સુમ (રહિ.) અને ખુદ તેણીની ગણના તાબિઈયાતમાં થાય છે. બન્ને મા-દીકરી હઝરત આઈશાની

(રહિ.) શાગિદા હતી. હઝરત આઈશા બિન્તે તલ્હા (રહિ.) પોતાની માસી હઝરત આઈશા (રહિ.)થી રિવાયત કરે છે તેણીથી ઉચ્ચ દરજ્જાના તાબેઈને રિવાયત કરી છે. ઈબ્ને હિબ્બાન અને ઈબ્ને મૂઈને (રહ.) તેમને ટેકો આપ્યો છે. અને ઝુરઆ (રહ.) કહે છે કે તેમના ફઝલના કારણે લોકોએ તેમનાથી રિવાયત કરી છે અને એહલે ઈલ્મ સાક્ષરો તેમનો અદબ કરતા હતા. અજલી (રહ.) તેણીને “પાકા દરજ્જાની તાબેઈયા” લખે છે.

હઝરત આઈશા શારિરિક અને માનસિક બન્ને રીતે પોતાના સમયની ખાતૂનોમાં એક આગવું સ્થાન ધરાવતી હતા. એ આલિમહ, ફાઝિલહ, બુદ્ધિશાળી, દાનિશ્વર અને પોતાના જમાનાની અત્યંત બા અસર અને નામવર ખાતૂન હતા.

તેણી પોતાની સ્થિતિ અનુસાર સારું ખાતા હતા અને સુંદર વસ્ત્રો પરિધાન કરતા હતા. રહી વાત તેમના ઈલ્મ અને ફઝલની તો તેનો સ્વિકાર તેમના તમામ સમકાલિન ઉલ્માઓ કરતા હતા. તેણી એકવાર ખલીફા હિશામ બિન અબ્દુલ મલિકની દાઅવત મળતાં દરબારમાં ગયા જ્યાં જુદા જુદા ઈલ્મ અને જ્ઞાનના બારામાં તેમની વાતચીત તે યુગના નામચીન ઉલમા સાથે થઈ. ત્યાં દરબારમાં બેઠેલા તમામ ઉલમા તેમના જ્ઞાન અને તેમની વિસ્તૃત માહિતિઓની જાણકારીથી અત્યંત પ્રભાવિત થયા. ખલીફા હિશામ તો એટલો બધો પ્રભાવિત થયો કે તેણે તેમની ખિદમતમાં એક લાખ દિરહમ ભેટ રૂપે રજૂ કર્યા અને તેમને ભારે માન સન્માન સહિત વિદાય કર્યા. તેણીના વફાતની સાલની કોઈને જાણ નથી.

(તબકાતે ઈબ્ને સઅદ, તહઝીબુત્તહઝીબ, ઉદૂ દાઅરએ મઆરિફે ઈસ્લામિયહ, શરફુન્નિસા)

૧૪. હઝરત અલિય્હ બિન્તે હસ્સાન (રહ.)

તેણી હિજરીની બીજી સદીના અત્યંત નામવર મોહદિસ ઈમામ ઈસ્માઈલ બિન અલિય્હ (રહ.)ની વાલેદા થતા હતા. તેણી બસરામાં બનુ શૈબાનની બાંદી હતા. ઈમામ ઈસ્માઈલ (રહ.)ના વાલિદ ઈબ્રાહીમ બિન મકસમ કૂફામાં કાપડનો વેપાર કરતા હતા અને કારોબારના સિલસિલામાં તેમનું આવવું જવું બસરામાં પણ થતું હતું. ત્યાંજ તેમણે

હઝરત અલિય્યહને અબૂ શૈબાનથી લઈ લીધી અને તેણી સાથે નિકાહ કરી લીધા. અલિય્યહ ખૂબજ શરીફ મિજાઝ ધરાવતી, બુધ્ધિશાળી અને આલિમા ફાઝિલા ખાતૂન હતા. તેણીને ફિક્કહ અને હદીસના વિષયમાં એવો કમાલ હાસિલ હતો કે અલ્લામા ખતીબ બગદાદી (રહ.)ના બયાન અનુસાર અલ્લામા સાલેહ અલમરી અને બસરાના બીજા મોટા મોટા ઉલમા અને ફુકહા તેમના મકાન પર જઈ તેમની જોડે ઈલ્મી અને ફિક્કહી મસ્અલાઓ ઉપર ચર્ચા વિચારણા કરતા હતા. તેમની કૂખે હિજરી સન ૧૧૦માં ઈમામ ઈસ્માઈલ (રહ.) નો જન્મ થયો. હઝરત અલિય્યહએ પોતાના દીકરાના પઢવા ભણવાનો સારો બંદોબસ્ત અને વ્યવસ્થા કરી. દીકરાને બસરાના હદીસોના ઈમામો પાસે મોકલી તાલીમ અપાવી. તે જમાનામાં નામવર મોહદિસ અલ્લામા અબ્દુલ વારિસ જવ્વાદી બયાન કરે છે કે એક દિવસ અલિય્યહ પોતાના બેટા ઈસ્માઈલને લઈ મારી પાસે આવી અને બોલી “આ મારો ફરજંદ છે તેને આપની જોડે રાખો જેથી કરીને આપની ખૂબીઓ તેનામાં આવે”.

ઈમામ ઈસ્માઈલ પોતાના વાલિદ ઈબ્રાહીમના બદલે પોતાની વાલિદાના નામની નિસ્બતથી ઈબ્ને અલિય્યહ મશહૂર થયા. તેનું એક કારણ તો તેમની વાલિદાનું ગયર મામૂલી ઈલ્મ અને ફઝલ હતું. બીજું એ કે તેમને તાલીમ આપવા માટે તેમની વાલિદાએ ભારે દોડ ધૂપ અને પરિશ્રમ કર્યો હતો. હઝરત અલિય્યહ શાદી પછી પણ બસરામાં જ રહ્યા. તેમના એક બીજા પુત્ર રબઈ બિન ઈબ્રાહીમ હતા જે ઈમામ ઈસ્માઈલ પછી પેદા થયા. તેઓ પણ મોટા પાયાના આલિમ અને મોહદિસ હતા અને તેમને પણ તેમની માની નિસ્બતથી રબઈ બિન અલિય્યહ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ ખાનદાનમાં સદીઓ સુધી ફુકહા અને મોહદિસીન પયદા થતા રહ્યા.

(ગુલામાને ઈસ્લામ, ખિલાફતે અબ્બાસિય્યહ ઔર હિન્દુસ્તાન)

૧૫. હઝરત ઝફરા (રહ.)

આપ ઉમ્મુલ મોઅમેનીન હઝરત આઈશા સિદીકાના શાગિર્દ હતા. ઉલમાએ હદીસે તેમને પાકા હદીસ બયાન કરનાર તસ્લીમ કર્યા છે. નામવર તાબઈ હઝરત મુહમ્મદ બિન સીરીને (રહ.) તેમનાથી હદીસની રિવાયત કરી છે. સહીહ નસઈમાં પણ એક હદીસ તેમનાથી મન્સૂબ છે. (અલ ઈસાબહ સીરતે આઈશા (રહિ.))

૧૬. હઝરત સફિય્યહ બિન્તે શયબહ (રહ.)

હઝરત શયબહ બિન ઉસ્માન (જેમના પાસે કઅબાની ચાવી રહેતી હતી)ની સાહેબઝાદી હતી. તેણીની ગણના મશહૂર તાબેઈય્યાતમાં થાય છે. ઉમ્મુલ મોઅમેનીન હઝરત આઈશા (રહિ.)ની ખાસ શાગિર્દા હતી. તેણીની રિવાયતો હદીસની તમામ કિતાબોમાં મૌજૂદ છે. હદીસોમાં તેમનો ઉલ્લેખ “સફિય્યહ બિન્તે શયબહ સાહેબએ આઈશા (રહિ.)” તરીકે કરવામાં આવે છે. જેનો અર્થ થાય છે શયબહની બેટી સફિય્યહ હઝરત આઈશાની ખાસ શાગિર્દા હઝરત આઈશાની સોહબતમાં રહેનાર.

લોકો તેમની પાસે મસ્અલાઓ પૂછવા અને હઝરત આઈશા (રહિ.)ની હદીસો પૂછવા આવતા હતા. સફિય્યહએ ઉમ્મુલ મોઅમેનીન હઝરત ઉમ્મે હબીબા (રહિ.) અને હઝરત અસ્મા (રહિ.) બિન્તે અબૂબક સિદીક (રહિ.)થી પણ રિવાયત કરી છે. (તહઝીબુત્તહઝીબ)

૧૭. હઝરત આલિયહ બિન્તે અયફઅ (રહ.)

આપ અયફઅ બિન શરહીલની સુપૂત્રી અને મશહૂર તાબઈ ઈમામ અબૂ ઈસ્હાક (રહ.) સખીઈના પત્ની હતા. તેણી ઉમ્મુલ મોઅમેનીન હઝરત આઈશા સિદીકા (રહિ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા હતા અને તેમનાથી કેટલાક સવાલના જવાબો અને હદીસો સાંભળી હતી.

તેમના બેટા યુનુસ બિન અબી ઈસ્હાક પોતાની વાલેદાથી રિવાયત કરે છે કે મેં ઉમ્મે મુહિબ્બાના સાથે હજ કરી અને પછી અમે બન્ને હઝરત આઈશા સિદીકાની સેવામાં હાજર થયા. અમે તેમને સલામ કર્યા. તેમનાથી મસાઈલ પૂછ્યા અને હદીસો સાંભળી. એ વેળાએ હઝરત સિદીકા (રહિ.)એ ગુલાબી કુરતો પહેર્યો હતો અને તેમનું માથું ઓઢણીથી ઢંકાયેલું હતું અમે જ્યારે તેમનાથી ધૂટા પડવા ઉઠ્યા ત્યારે હઝરત સિદીકા (રહિ.)એ ફરમાવ્યું “તમારામાંથી પ્રત્યેક ઔરત માટે એ હરામ છે કે એ (ધૂપાઈને) કાન ધરીને પોતાના શૌહરની વાતો સાંભળે. (તબ્કાતે ઈબ્ને સઅદ)

૧૮. હઝરત આઈશા બિન્તે જઅફર સાદિક (૨૬.)

તેમનો રૂબો બહુ મોટો હતો. તેણી કહયા કરતા હતા કે જો મને દોઝખમાં નાખવામાં આવશે તો હું બધાને કહી દઈશ કે હું અલ્લાહને એક માનતી હતી છતાં પણ મને અઝાબ આપવામાં આવ્યો. હિજરી સન ૧૪૫માં તેમનો ઈન્તેકાલ થયો તેમનો મઝાર મિસરમાં બાબે કિરાનામાં છે.

ફાયદો: બહેનો! આવો રૂબો કોઈ કોઈનેજ નસીબ થાય છે અને જો કોઈને આવો રૂબો હાસિલ થયો હોય તો તેની દીનની પૂરી તાબેદારીની બરકતના કારણે થયો છે. આનું અનુકરણ કરો અને યાદ રાખો કે અલ્લાહને એક માનવું પૂરેપૂરું એ છે કે ન તો બીજા કોઈને પૂજે, ન કોઈથી કંઈ ઉમીદ રાખે, ન કોઈથી ડરે, ન કોઈને રાજી કરવાનો ખ્યાલ હોય, ન કોઈના નારાજ થવાની પરવા હોય, કોઈ સારું કહે તો ખુશ ન થાય, અને બુરુ કહે તો ખોટું ન લગાડે, જો કોઈ સતાવે તો તેના ઉપર નજર પણ ન કરે અને એવું સમજે કે અલ્લાહને આવુંજ મંજૂર હતું. હું તો તેનો એક બંદો માત્ર છું. ટૂંકમાં અલ્લાહને આ રીતે માનશે તો તેને દોઝખનો શો ભય? આ મતલબ હતો તેણીના કહેવાનો જાણે કે તેણીએ આ રીતે એક માનવાની બરકત અને બુઝુર્ગી બયાન કરતી હતી.

૧૯. હઝરત ઉમ્મે આસિમ (૨૬.)

ઉમ્મે આસિમ (રહ.) અમીરુલ મુ'મિનીન હઝરત ઉમર ફારૂક (રહિ.)ની પૌત્રી અને બની ઉમય્યાના આઠમા ખલીફા હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝની (રહ.) વાલિદા હતાં. હઝરત ઉમર ફારૂકે (રહિ.) ઉમ્મ આસિમની (રહ.)ની વાલેદાને પોતાની વહૂ કઈ રીતે બનાવી? એ ઈષ્લામી ઈતિહાસની એક ઈમાન અફરોઝ ઘટના છે. જેની તફ્સીલ આ પ્રમાણે છે.

અમીરુલ મુ'મિનીન હઝરત ઉમર ફારૂકનો (રહિ.) નિત્યક્રમ હતો કે તેઓ રાત્રીના સમયે પોતાના સેવક અસ્લમને સાથે લઈ શહેરમાં ચક્કર લગાડવા નિકળતા હતા. રાતના સમયે આ રીતે શહેરમાં ફરવાનો હેતુ એ હતો કે લોકોની હાલતની જાણકારી મળે અને તેમની જે કોઈ સમસ્યાઓ હોય તેમને દૂર કરવામાં આસાની રહે. એક રાતે તેઓ શહેરમાં ચક્કર લગાડતા લગાડતા થાકી ગયા તો એક

મકાનની ભીતને અંઢેલીને બેસી ગયા. તેમને અચાનક મકાનના અંદરથી એક ઔરતનો અવાજ સંભળ્યો જે કહી રહી હતી.

“બેટી ઉઠ અને આ દૂધમાં પાણી મેળવી દે” તે પછી એક છોકરીનો અવાજ સંભળાયો જે કહી રહી હતી.

“મા ! શું તમે અમીરુલ મુ'મિનીનનો હુકમ સાંભળ્યો નથી? તેમણે એલાન કરાવ્યું છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ દુધમાં પાણી મેળવી ગ્રાહકને વેચે નહી.”

બેટીની આ વાત સાંભળી મા એ અત્યંત સખ્ત લહેજમાં કહ્યું “અય છોકરી ! વાતો ન બનાવ ઉઠ અને દુધમાં પાણી ભેળવી દે. અહીં આપણને કોણ જુએ છે?”

છોકરીએ જવાબ આપ્યો “મા, અલ્લાહ તો આપણને જોઈ રહ્યો છે. જો આપણે આવી બેઈમાની કરીશું તો એ આપણાથી નારાજ થઈ જશે. વળી આવું કરવું એ અમીરુલ મુ'મિનીનના હુકમની નાફરમાની પણ છે. શું એ ગુનોહ નથી કે આપણે અમીરુલ મુ'મિનીન સમક્ષ તો તેમની ઈતાઅત કરીએ અને તેમની ગેરહાજરીમાં તેમની નાફરમાની કરીએ. હું તો આ ગુનો નહીં કરું.”

હઝરત ઉમર ફારૂક (રહિ.)ના કાનોએ મા-દીકરીની આ વાતો સાંભળી તો તેમણે અસ્લમને ફરમાવ્યું “આ મકાનને સારી રીતે ઓળખી લો.”

સવાર પડી તો તેમણે અસ્લમને એ મકાન પર એવું જાણવા મોકલ્યા કે એ ઔરતો કોણ છે. અસ્લમે પાછા આવીને બતાવ્યું કે તે મકાન એક વિધવાનું છે અને છોકરી તેની નાકતખદા બેટી છે. હઝરત ઉમર ફારૂકને તે છોકરીનો અલ્લાહથી ડર અને દિયાનતદારી એટલા પસંદ આવ્યા કે તેમણે તેણીને વહૂ બનાવવાનો નિર્ણય કરી લીધો. આપ પોતાના બેટા આસિમ (રહ.) માટે તે છોકરીનો રિશતો માંગી લીધો. તે રીતે તે નેક સીરત ખાતૂન હઝરત ઉમર ફારૂક (રહિ.)ની પુત્રવધૂ બની ગઈ. ઉમ્મે આસિમ (રહ.) તેમનાજ પેટથી પેદા થઈ અને તેણી તેમની જ દેખરેખ અને સાર સંભાળ હેઠળ મોટી થઈ અને અત્યંત ચારિત્ર્ય શીલ અને સદગુણી ખાતૂન બની. તેમની શાદી મિસરના ગવર્નર અબ્દુલ અઝીઝ બિન મરવાન જોડે થઈ જે બનૂ ઉમય્યાના પાંચમા ખલીફા અબ્દુલ મલિક બિન મરવાનના ભાઈ હતા.

હિજરી સન ૬૧ કે ૬૨માં ઉમ્મે આસિમ (રહ.)ના પેટથી

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) નો જન્મ થયો. તેઓ સુલયમાન બિન અબ્દુલ મલિકના મુત્યુ બાદ હિજરી સન ૯૯માં ખિલાફતની ગાદી ઉપર બેઠા અને ફરી એકવાર દુનિયાને ખિલાફતે રાશેદાહનો દવર જોવા મળ્યો. તેમને તેમના અદલ ઈન્સાફ, ઈલ્મ અને ફઝલ તેમજ ઝુહદ અને તકવાના કારણે ઉમર ફારૂકે સાની કહેવામાં આવે છે.

અફસોસ કે ઉમ્મે આસિમને પોતાના ફરજંદનો ખિલાફત કાળ જોવા ન મળ્યો અને તેણી ઘણા પહેલાજ વફાત પામી ગયા. તેમની વફાત પછી અબ્દુલ અઝીઝે તેમની બહેન હફ્શા બિન્તે આસિમથી નિકાહ કરી લીધા પણ હફ્શામાં ઉમ્મે આસિમ જેવા ગુણો અને ખૂબીઓ નહતી. માટે કરીને જયારે અબ્દુલ અઝીઝના સગા સંબંધીઓ હફ્સાને જોતા તો તેમના મહોંએ આ શબ્દો આવી જતા “કાશ હફ્સા પણ ઉમ્મે આસિમ જેવી ઉચ્ચ અખ્લાક ધરાવનાર હોત” ધીરે ધીરે અરબમાં આ વાત એક કહેવત બની ગઈ. (મશાહીર નિસ્વાં, તઝકિરતુલ ખવાતીન, અલ્ફારૂક, મિસાલી ખવાતીન-૧૦૨)

૨૦. હઝરત મૈનબ બિન્તે મુહાજિર અહમસિય્યહ (રહ.)

અલ્લામહ ઈબ્ને સઅદ (રહ.)એ તેમની ગણના તાબેઆતમાં કરી છે અને તેમનાથી આ રિવાયત નકલ કરી છે કે “હું હઝરત અબૂબક (રદિ.)ના ખિલાફતકાળમાં એક ઔરત સાથે હજ પઢવા માટે મક્કા મુકર્રમા ગઈ અને મેં ત્યાં એક તંબૂ ઉભો કરી દીધો અને કોઈની પણ જોડે વાત ન કરવાની નજર માની લીધી. પછી એક માણસે તંબૂના દરવાજા ઉપર ઉભા થઈ કહ્યું “અસ્સલામુ અલયકુમ”

મારી સાથે જે ઔરત આવી હતી તેણે સલામનો જવાબ આપ્યો. પેલા માણસે પૂછ્યું કે મેં જેને સલામ કરી હતી તેણે જવાબ કેમ ન આપ્યો? તે ઔરતે જવાબ આપ્યો કે “તેણીએ મૌન ધારણ કર્યું છે અને કોઈની પણ સાથે વાત ન કરવાની માનતા માની છે.”

પેલા માણસે કહ્યું “અય ઔરત વાત કર, કેમ કે વાત ન કરવાની માનતા માનવી જહાલતની રસ્મ છે”

મેં કહ્યું “આપ કોણ છે? અલ્લાહ આપ પર રહમ ફરમાવે”

તેણે કહ્યું “હું એક મુહાજિર છું”

મેં પૂછ્યું “આપ કયા મુહાજિરોમાંથી છો?”

જવાબ મળ્યો “કુરૈશથી”

મેં પૂછ્યું “કુરૈશના કયા કબીલાથી?”

આ સાંભળી તેણે કહ્યું “તું તો ભારે સવાલ કરનારી છે. હું અબૂબક છું”

મેં કહ્યું “અય રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.)ના ખલીફા ! અમારો જહાલતનો જમાનો તાજો તાજો છે અને અમારામાંથી કેટલાક બીજાઓથી બેખોફ નથી. હવે અલ્લાહે અમને ઈસ્લામની નેઅમત અતા કરી છે. એ કયાં સુધી બાકી રહેશે.”

હઝરત અબૂબક (રદિ.) એ ફરમાવ્યું “જયાં સુધી તમારા ઈમામ સહીહ રહેશે”

મેં પૂછ્યું “ઈમામ કોણ છે?”

જવાબ મળ્યો “શું તમારી કોમમાં એવા શરીફો નથી જેમની વાત માનવામાં આવતી હોય.”

મેં કહ્યું “હાં”

ફરમાવ્યું “એજ ઈમામ છે”

(તબકાતે ઈબ્ને સઅદ)

૨૧. હઝરત ઉકૈરહ આબિદહ (રહ.)

તેણી બસરાની રહેનાર હતા. ઉમ્મુલ મોઅમેનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.)ના મશહૂર શાગિર્દ હઝરત મુઆઝહ અદવિયા (રદિ.)થી ઈલ્મ, ફૈઝ હાસિલ કર્યો અને ઈલ્મ તેમજ ઈરફાનમાં એટલી બુલંદી મેળવી કે પોતાના સમયની સંપૂર્ણ અરિફાતમાં ગણાઈ. તેણી દરેક વખત ઈબાદત તેમજ રિયાઝતમાં મશગુલ રહેતા હતા. તેમનામાં ખવફે ખુદા એટલા પ્રમાણમાં હતો અને તેણી અલ્લાહના ડરથી એટલું રડતા હતા કે છેલ્લી જિંદગીમાં અંધ થઈ ગઈ. કોઈએ કહ્યું “મોટા બહેન ! આંધળા થવું મોટી બદનસીબી છે” તો તેણીએ જવાબ આપ્યો “અલ્લાહ તઆલાના રૂબરૂ શરમિંદા થવું એ આ અંધાપાથી મોટી બદનસીબી છે અને દિલનું ખુદા તરફથી આંધળું થઈ જવું તેનાથી પણ મોટી બદનસીબી છે”.

રૂહ બિન સલેમહ (રહ.) કહે છે કે જો મેં એક વાર ઉકૈરહ આબેદાને કહ્યું “મને એમ લાગે છે કે તમે રાત્રે ઉંઘતા નથી?”

આ સાંભળી તેણી રડવા લાગ્યા અને ફરમાવ્યું “હું પોતે તો ચાહું છું કે ઉંઘી લઉં પણ તમેજ કહો હું કેવી રીતે સૂઈ શકું જ્યારે કે ઈન્સાનના બન્ને રક્ષકો (નક્કી કરેલા ફરિશતાઓ) રાત દિવસમાં કોઈ પણ સમયે મારાથી અલગ નથી થતા.”

એક વેળા કેટલાક આબિદો તેમની ખિદમતમાં હાજર થયા અને દુઆની દરખાસ્ત કરી. જેના જવાબમાં હઝરત ઉફૈરહએ ફરમાવ્યું “ભાઈઓ ! જો ખુદા ગુનહેગારોની જીભ બંદ કરી દેત તો આ ડોશી ગુંગી હોત પરંતુ ખયર દુઆ માંગવી સુન્નત છે. અલ્લાહ પાક જન્મતની હુરોથી તમારી મહેમાનગીરી ફરમાવે. મારા અને તમારા દિલોમાં પોતાના કરમથી મૌતની યાદ અપાવે અને મરતા દમ સુધી ઈમાન સલામત રાખે. (નફહાતુલ ઈન્સ, સિફતુસ્સફવહ)

૨૨. હઝરત સુફ્યાન સૌરીના વાલિદહ (૨૬.)

આપ હઝરત સઈદ બિન મસ્રૂક રહમતુલ્લાહ અલયહની પત્નિ અને તબ્એ તાબેઈનના પુષ્પ સય્યદ હઝરત ઈમામ સુફ્યાન સૌરી (૨૬.) (મૃત્યુ હિજરી સન ૧૬૧)ની વાલેદા હતા. આપના શવહર હઝરત સઈદ બિન મસ્રૂક (૨૬.) બહુ ઊંચા દરજાના આલિમ હતા અને હદીસે નબ્વીની તહદીસ અને રિવાયતમાં પ્રખ્યાત હતા. હઝરત સફ્યાન સૌરીની વાલિદહ (૨૬.) સ્વયં અત્યંત નેક સીરત અને સાહિબે ઈલ્મ ખાતૂન હતા.

હઝરત સુફ્યાન સૌરી (૨૬.)નું બચાન છે કે એક વાર રાત્રે મેં આકાશ તરફ નજર ઉઠાવી તો મને લાગ્યું મારૂ દિલ પોતાની જગ્યાએ નથી. આ વાત જ્યારે મેં મારી વાલેદાને કહી તો તેમણે ફરમાવ્યું “એમ લાગે છે કે તે આકાશ તરફ ઈબ્રત હાસિલ કરવા કે ચિંતન મનન માટે નિગાહ કરી નહતી પણ તારો હેતુ કેવળ આનંદ મેળવવા માટેનો હતો.”

હઝરત સુફ્યાન સૌરી (૨૬.)ના મા બાપની આર્થિક હાલત સારી નહતી જે તેમના ઈલ્મ પ્રાપ્તિના માર્ગમાં અડચણ સમાન હતી. પણ હઝરત સુફ્યાન સૌરી (૨૬.)ની વાલિદહના દીની જઝબા અને મદ્દાના હિમ્મતે તેને દૂર કરી દીધી. તેણીએ એક દિવસે હઝરત સફ્યાનને ઈલ્મ પ્રાપ્તિ માટે પ્રેરણા આપતા કહ્યું “યા બુનય્ય ઉલ્લુબિલ ઈલ્મ વ અન અકફીક બેમગઝલી” અર્થાત “અય મારા દીકરા ! તમો

ઈલ્મ હાસિલ કરવામાં મશ્ગૂલ રહો. હું ચરખો ચલાવીને તમારો ખર્ચ પૂરો કરીશ”

હઝરત સુફ્યાન સૌરી (૨૬.)ના વાલિદહ એ પોતાના દીકરાને ફક્ત ઈલ્મ પ્રાપ્તિ માટેજ તરગીબ નહતી આપી બલ્કે તેમને એવી નસીહત પણ ફરમાવી હતી કે આ ઈલ્મ તેમના અખ્લાક અને સંસ્કારોને શણગારવાનો સબબ બને તેમના બગડવાનું નિમિત્ત ન બને. એ ઈલ્મ એક ઈબાદત સમાન હોય ન કે વેપાર હોય. તેમણે ગ્રહણ કરેલ વિદ્યા તેમના માટે મિત્ર સમાન હોય ન કે કોઈ વેરી સમાન. આ સંબંધમાં એક વાર તેમણે ખૂબજ દિલ સોઝીથી નસીહત કરી કે “બેટા ! જ્યારે તમો દસ અક્ષર લખી ચુકો તો જુઓ કે તમારી ચાલ ઢાલ અને ઈલ્મ તેમજ પ્રતિભામાં કોઈ વધારો થયો કે નહીં. જો કોઈ વધારો ન દેખાય તો માની લેવું કે ઈલ્મે તમને કોઈ ફાયદો પહોંચાડ્યો નથી.”

(તબ્એ તાબેઈન) (મિસાલી ખવાતીન-૧૮૮)

૨૩. હઝરત ઉમ્મે એહસાન (૨૬.)

બીજી હિજરી સદીમાં એમની ગણના બાકમાલ આરિફાતમાં થતી હતી. કુફાની રહેવાસી હતા અને ઝુહદ તેમજ ઈબાદતમાં પોતાની મિસાલ આપ હતા. તેમના સગા સંબંધી અને પરિવારજનો ખૂબજ માતબર અને આસૂદા હાલ હતા પણ એ ઘણીજ સાદાઈ પૂર્વક જીવન ગુજારતા હતા. ઈમામ સુફ્યાન સૌરી (૨૬.) તેણીના સમકાલિન હતા. તેઓ ઘણી વાર તેણીની વાતો સાંભળવા માટે તેમના ઘેર જતા હતા. તેઓ કહે છે કે મેં ઉમ્મે એહસાન (૨૬.)ના ઘરમાં એક બોરિયા સિવાય કંઈ ન જોયું. એક રિવાયતમાં છે કે તેમના દીકરાઓ પણ અત્યંત ખુશહાલ અને ધનવાન હતા પણ તેણીએ ક્યારેય કોઈની પાસેથી કંઈ ન માગ્યું અને એક મામૂલી ઓરડામાં ઝાહેદાના જિંદગી ગુજારી દીધી.

એક વેળાએ ઈમામ સુફ્યાન સૌરી (૨૬.) એ તેમને કહ્યું “અય ઉમ્મે એહસાન ! જો તમારા કાકાભાઈઓ કે દીકરાઓને તમારી હાલતની જાણ કરવામાં આવે તો મને ખાતરી છે કે તેઓ આપના આરામ અને આસાઈશ નો સામાન મોકલવામાં ઢીલ નહીં કરે” આ સાંભળી ઉમ્મે એહસાનના ચેહરા પર નારાજગીના ચિન્હો દેખાયા અને તેમણે ફરમાવ્યું “ અય સુફ્યાન ! આ વાતે તમારી કદર મારી નજરોમાં ઓછી કરી દીધી. જરા ખયાલ તો કરો કે તે બરકતવંત ઝાત જે

દુનિયાની પ્રત્યેક ચીજનો ખાલિક અને માલિક છે તેનાથી તો મેં દુનિયાની કોઈ ચીજનો સવાલ નથી કર્યો તો પછી હું આ લોકોથી કઈ રીતે સવાલ કરી શકું છું? જેઓ પોતે જરૂરતમંદ છે. ખુદાની કસમ મને ક્ષણ માટે પણ એ મંજૂર નથી કે હું ખુદાની યાદથી ગાફેલ થઈ જાઉં અને કોઈ બીજી ચીજ તરફ ધ્યાન ધરું.”

આ સાંભળી હઝરત સુફ્યાનથી એક ચીસ પડાઈ ગઈ અને તેમણે ગળગળા સ્વરે ફરમાવ્યું “અય ઉમ્મે એહસાન ! સાચેજ આપ અલ્લાહની ખાસ બંદી છો.”

હઝરત ઉમ્મે એહસાન (રહ.)ની વફાતનું વરસ કોઈ પણ કિતાબમાં લખાયેલ નથી. (નફહાતુલ ઈન્સ)

૨૪. હઝરત ઉમ્મે તલક (રહ.)

હિજરી સન બીજીમાં હઝરત ઉમ્મે તલક ભારે ઈબાદત ગુઝાર અને ખુદા રસીદા ખાતૂન થઈ ગયા. નમાઝના બારામાં તેમનો ઝવક અંતિમ ચરણ સુધી પહોંચી ગયો હતો. મુહમ્મદ બિન સિનાન બાહલી (રહ.) શોઅબા બિન દુખાન (રહ.)ના હવાલાથી બયાન કરે છે કે ઉમ્મે તલક દિવસ રાતમાં ચારસો નવાફિલ પઢતા હતા અને શક્ય એટલી તિલાવતે કુર્આન પણ કરતા હતા.

તબ્એ તાબેઈનની પવિત્ર જમાઅતના મશહૂર બુરૂર્ગ હઝરત સુફ્યાન બિન ઉયયના (રહ.) (મૃત્યુ હિ. સ. ૧૮૮) હઝરત ઉમ્મે તલકના સમકાલિન હતા અને ક્યારેક ક્યારેક તેમનાથી ઈલ્મી ફયઝ મેળવ્યા તેમની મુલાકાતે જતા હતા. ઉમ્મે તલકે એક દિવસ તેમને ફરમાવ્યું “અય સફ્યાન ! તમો કુર્આનની તિલાવત કેટલા મધૂર કંઠે કરો છો પણ ડરતા રહો કે ક્યાંક આ ચીજ કયામતના દિવસે તમારા માટે વબાલ ન બની જાય” આં સાંભળી સફ્યાન રડવા લાગ્યા અને રડતાં રડતાં બેહોશ થઈ ગયા.

આસિમ હજદરી (રહ.)નું બયાન છે કે ઉમ્મે તલક ફરમાવ્યા કરતા હતા કે ઈન્સાની દિલ બાદશાહ છે, જો તમો તેને તમારા કાબૂમાં રાખો, અને એ જ ગુલામ છે જો તમો તેનું અનુકરણ કરો તો.

ઈબ્ને રૂમી કહે છે કે હું ઉમ્મે તલકના ઘરે ગયો. તેમના ઘરની છત ઘણીજ નીચી હતી. એ જોઈ મેં કહ્યું “ઉમ્મે તલક આ ઘરની છત કેટલી નીચી છે” એ સાંભળી ફરમાવ્યું “હઝરત ઉમરે (રદી) પોતાના

અધિકારીઓને લખ્યું હતું કે તમારી ઈમારતો ઊંચી ન બનાવજો. જ્યારે તમો ઊંચી ઊંચી ઈમારતો બનાવવા માંડશો તો એ તમારો બદતરીન જમાનો હશે. (તબકાતે ઈબ્ને સઅદ, સિફતુસ્સફવહ લિઈબ્ને જઝી, જિલ્દ ૪, પાના ૩૪)

૨૫. હઝરત શઅવાના (રહ.)

હઝરત શઅવાના (રહ.)ની ગણના બીજી હિજરી સદીમાં ઘણીજ પાકબાઝ અને અલ્લાહવાળી ખાતૂન તરીકે થતી હતી. ઈરાનની રહેવાસી હતા અને તેણીનું કાયમી રહેઠાણ અબલા શહેરમાં હતું. તેણી ઈબાદત ગુઝાર અને ઝાહેદા હતા. અલ્લાહ તઆલાએ તેમના કંઠને ઘણીજ સરસ મધૂરતા બખ્શી હતી. તેણી કુર્આને હકીમની તિલાવત એવા દર્દભર્યા અવાજે કરતા કે સાંભળનારાઓ મંત્ર મુગ્ધ થઈ જતા હતા. તેમના પ્રવચનો અને વાઅઝો પણ ઘણાજ પ્રેરણાદાયી અને લોકપ્રિય હોતા હતા. તેમની વાઅઝની મજાલિસમાં મોટા મોટા આબિદો અને ઝાહિદો આવીને બેસતા હતા.

તેણી અત્યંત ભાવનાશાળી ખાતૂન હતા અને યાદે ખુદામાં રડતા રહેતા હતા. એકવાર લોકોએ કહ્યું “આપ આટલું બધું રડ્યા ન કરો, ક્યાંક આંખોને નુકશાન પહોંચશે” આ સાંભળી તેમણે ફરમાવ્યું “આ દુનિયામાં રડી રડીને આંધળા થઈ જવું બેહતર છે એનાથી કે દોઝખનો અઝાબ અંધ બનાવી દે” ત્યાર બાદ કહ્યું “જે આંખ પોતાના મહબૂબના દર્શનથી વંચિત છે અને પછી તેના દર્શનની ઈચ્છુક પણ છે એ આંખ રૂદન વિના સારી નથી લાગતી. એક બીજી રિવાયતમાં છે કે લોકો તેણીને રૂદનથી મના કરતા તો કહેતી “કાશ ! હું ખુદાના ખવફથી રડતાં રડતાં આંધળી થઈ જાઉં, હું એટલું રડું કે મારી આંખો સુકાઈ જાય અને મારા શરીરમાં લોહીનું એક ટીપુ પણ બાકી ન રહે”

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ (રહ.)ની ગણના બીજી સદી હિજરીના અકાબિર અવલિયા અલ્લાહમાં થાય છે. તેઓ યુવાનીમાં લૂટફાટ કર્યા કરતા હતા. પછી તેમણે એ કામ છોડી દીધું અને બગદાદમાં જઈ હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) પાસે જઈ ઈલ્મ હાસિલ કર્યો અને ત્યાર બાદ ખ્વાજા અબ્દુલ વાહિદ બિન ઝયદ (રહ.)ના મુરીદ બની ગયા. અને તેમનાથી ખિલાફત મેળવી તેમનો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૧૮૭માં મુહર્રમ મહીનામાં મક્કા ખાતે થયો

(અરબાબે તરીકત)

એક વાર હઝરત કુઝૈલ બિન અયાઝ તેમની ખિદમતમાં હાજર થયા અને દુઆ માટે દરખાસ્ત કરી. તે સમયે હઝરત શઅવાના ખૂબ ઝઈફ અને મોટી ઉમરના થઈ ગયા હતા. તેમણે હઝરત કુઝૈલ (રહ.)ને સંબોધીને ફરમાવ્યું “કેમ ભાઈ ! તમારા અને અલ્લાહ તઆલાના વચ્ચે કોઈ એવો વાસ્તો છે કે જો હું દુઆ કરીશ તો કબૂલ થઈ જશે. જો કોઈ આવી વાત હોય તો કહી દો કે જે કબૂલિયતનું કારણ બની જાય.”

આ સાંભળી હઝરત કુઝૈલ (રહ.) ખવફે ખુદાથી કાંપવા લાગ્યા અને પછી એક ચીસ પાડી બેહોશ થઈ ગયા.

હઝરત શઅવાના (રહ.)ની આ ત્રણ વાતો મશહૂર છે.

(૧) ખુદાની મોહબ્બતનો તરસ્યો ક્યારેય સંતોષ નથી થઈ શકતો.

(૨) જે આંખ પોતાના મહબૂબના દીદારથી વંચિત હોય તેનું રડતા રહેવુંજ બેહતર છે.

(૩) જે સ્વયં રડી ન શકે તેણે રડનારાઓ ઉપર રહેમ ખાવી જોઈએ. તેઓ પોતાની બદનસીબી અને ગુનાહો ઉપર રડતા હોય છે.

૨૬. હઝરત મરયમ બસરિય્યહ (રહ.)

બીજી, ત્રીજી હિજરી સનમાં ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવનાર આરેફા તરીકે મશહૂર હતા. હઝરત રાબિઆ બસરિય્યહના હમવતન અને સમકાલીન હતા. અત્યંત ઈબાદત ગુઝાર અને અલ્લાહનો ખોફ ધરાવનાર હતા. જ્યારે પણ મઅરેફતે ઈલાહીનો ઝિક્ર થતો ત્યારે તેમના પર બેહોશી છવાઈ જતી હતી. તેણી કહયા કરતા હતા કે જ્યારથી મેં “વફિસ્સમાએ રિઝકુકુમ વમા તૂઅહુન” આયત સાંભળી છે હું રોઝીની ફિક્કથી બેનિયાઝ— બેપરવાહ થઈ ગઈ છું અને મેં ક્યારેય તેની તલાશની ઝેહમત નથી ઉઠાવી.

તેણીની વફાતની ઘટના ખૂબજ અજીબ છે. કહેવાય છે કે એક મજલિસમાં કેટલાક અહલે દિલ ઈશકે ઈલાહીની વાતો કરી રહયા હતા હઝરત મરિયમ પણ ત્યાં મોજૂદ હતા. તેણીના ઉપર આ વાતોનો એવો પ્રભાવ પડ્યો કે તેણીનું કાળજું ફાટી ગયું અને ત્યાંજ મૃત્યુ પામી.

આ ઘટના હઝરત રાબિઆ બસરિય્યહ (રહ.)ની વફાત (હિજરી સન ૧૩૫)ના થોડાક દિવસો બાદ બની હતી.

૨૭. શહઝાદી અલિય્યહ (રહ.)

તેણી ત્રીજા અબ્બાસી ખલીફા મહદી (હિજરી સન ૧૫૮ ઈ.સ. ૧૬૯)ની બેટી અને પાંચમાં અબ્બાસી ખલીફા હાઝન રશીદ (હિજરી સન ૧૭૦-૧૮૩)ના સાવકી બહેન હતા. તેણીની વાલેદાનું નામ મકનૂના હતું. તેમના વાલિદે તેણીના અભ્યાસ માટે પૂરતી વ્યવસ્થા અને સારો બંદોબસ્ત કર્યો. જેના કારણે તેણીએ કુર્આન અને હદીસની તાલીમ સાથે તે જમાનાના બીજા ઈલ્મ પણ શિખ્યા. તેણી ઘણાજ પરહેઝગાર અને નમાઝ રોઝાની પાબંદ હતા. ફજરની નમાઝ પછી હંમેશા અત્યંત સુંદર અવાજમાં કુર્આનની તિલાવત કરી, કિતાબોના વાંચનમાં પરોવાઈ જતા હતા.

૨૮. શહઝાદી અબ્બાસા (રહ.)

તેણી ખલીફા મહદી અબ્બાસી (વફાત હિજરી સન ૧૬૯, ૭૮૫ ઈ.સ.)ની દીકરી હતા. અને ખલીફા અલ— હાદી અને હાઝન રશીદની બહેન હતા. અને તેણીનો જન્મ ફૂફામાં થયો હતો. તેણી માટે તાલીમો તરબિયતની ખૂબ સરસ ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. જેના કારણે તેમણે જુદા જુદા વિષયોમાં ઈલ્મ પ્રાપ્તિ કર્યો. એવું બયાન કરવામાં આવ્યું છે કે કુર્આન હકીમની તફસીર અને શરહ એટલી ઉમદા રીતે કરતા હતા કે જે સાંભળીને મોટા મોટા ઉલમાએ કિરામ હૈરાન રહી જતા હતા. કલામુલ્લાહની તિલાવત પણ સુંદરપણે કરતા હતા. એક રિવાયત અનુસાર તેણીને શેઅર અને શાયરી પ્રત્યે પણ રસ અને રૂચી હતા. હુસ્ને સુરત, તિવ્ર બુદ્ધિમતા, સલીકા પસંદી વિગેરે ગુણો તેણીમાં હતા.

૨૯. ઈમામ રબીઅતુર્રાય (રહ.)ના વાલિદહ

દીકરાને શિક્ષણ આપનાર માનો અણમોલ દાખલો

ઈમામ અબૂ ઉસ્માન રબીઅતુર્રાય (વફાત થઈ હતી ૧૩૬ હિજરીમાં) ના વાલિદહનું આ વર્ણન છે. તેમની શાદી મદીના મુનવ્વરહના રહેવાસી એક નેક નવયુવાન અબૂ અબ્દુર્રહમાન ફરોખથી થઈ હતી જેઓ બની તમીમ બિન જર્હહ કુટુંબના દાસ હતા.

ઈમામ રબીઅતુર્રાય હજુ માના પેટમાં હતા કે તેમના વાલિદ

સાહબ અબૂ અબ્દુર્રહમાન ફરોખને ખુરાસાન તરફ જિહાદ માટે જવું પડ્યું. ઘરે ચાલતી વેળા તેમણે પોતાની અહલિયાને ત્રેત્રીસ હજાર અશરફીયો આપી અને કહ્યું કે “આજ મારો સંપૂર્ણ માલ છે. એને તમે સાવચેતીથી રાખજો. જો અલ્લાહ તઆલા મને જિહાદથી સહીદ સલામત પાછો લાવે તો આ પૈસાથી વેપાર કરવાનો મારો ઈરાદો છે. હાં ! મારી ગેરહાજરીમાં તમને કોઈ કામ પડી જાય તો જરૂરત પ્રમાણે જેટલું ઈચ્છો તમે એમાંથી વાપરી શકો છો અને મારા જવા પછી અલ્લાહ તઆલા તમને છોકરો કે છોકરી આપે તો તમે સારી રીતે તેને મોટો કરશો.” આ શબ્દો કહી તેમણે પત્નીને ખુદા હાફિઝ કહ્યું અને દિમશક જઈને લશ્કરમાં શામિલ થઈ ગયા.

તે સમયમાં વિજય અને ફતહ એક પછી એક ચાલુ હતી. તેમાં ભાગ લેતા લેતા અબૂ અબ્દુર્રહમાન ફરોખને ઘરેથી નીકળવાને ૨૭ વર્ષો થઈ ગયા. પરંતુ જિહાદમાં લાગવા અને જરૂરતે તેમને ઘરે પાછા ફરવા ન દીધા અને ઘરના સાથે કોઈ સંબંધ પણ ન રહ્યો.

બીજી બાજુ તેમના ઘરેથી જવાના ચાર પાંચ મહીનામાં જ તેમની બીવીને અલ્લાહ તઆલાએ એક દીકરો આપ્યો જેનું નામ તેમણે રબીઅહ રાખ્યું. તેણી ઘણી જ સમજદાર અને આગળનું વિચારનારી ખાતૂન હતા. શૌહરની જુદાઈથી જીવન ગમથી ભરાય ગયું હતું પરંતુ તેણીએ દીકરાનો ઉછેર ઘણીજ સારી રીતે કર્યો. જ્યારે રબીઅહ સમજદાર થયા તો માએ તેમની તાલીમ અને તરબિયતનો ઉચ્ચ બંદોબસ્ત કર્યો. પોતાના શૌહરે છોદેલા બધા જ પૈસા રબીઅહની તાલીમ માટે ખર્ચ કરી નાખ્યા. રબીઅહ પણ ઘણાજ હોશિયાર અને મેહનતી હતા. તેમણે ઘણીજ નાની વયમાં કુર્આને પાક હિફઝ કરી નાખ્યું. પછી થોડાક જ વર્ષોમાં કુર્આન, હદીસ, ફિક્હ, અદબ, અને બીજા ઘણા ઈલ્મોના એવા નિષ્ણાત બની ગયા કે અરબ જગતમાં તેમના ઈલ્મી કમાલાતની ધૂમ મચી ગઈ અને વીસ બાવીસ વર્ષની ઉંમરમાં પોતાના સમયના ઈમામ માનવામાં આવ્યા. હવે આ નવયુવાનને લોકો “ઈમામ રબીઅતુર્રાય” કહેતા હતા.

ઈમામ રબીઅહનો આ મામૂલ હતો કે દરરોજ મસ્જિદે નબવીમાં બેસીને લોકોને દર્સ આપતા હતા અને દૂર દૂરથી તલબા આવીને તેમના દર્સમાં શામિલ થતા હતા. તે તલબામાંથી ઘણા એવા બન્યા કે તે પોતાના સમયના ઈમામ બન્યા. ઈમામ માલિક, ઈમામ

સુફ્યાને સૌરી, ઈમામ અવઝાઈ અને બીજા ઘણા જગવિખ્યાત ઈમામો અને આલિમો ઈમામ રબીઅહના જ શાગિર્દો હતા.

સત્તાવીસ વર્ષો પછી હઝરત અબૂ અબ્દુર્રહમાન ફરોખને જિહાદથી ફરસદ મળી તો સીધા વતન તરફ ચાલ્યા. ઘણા દિવસોના સફર પછી તેઓ મદીના શરીફમાં એ રીતે પ્રવેશ્યા કે ઘોડા પર સવાર હતા. તલવાર કમરથી બાંધેલી હતી અને એક લાંબો ભાલો હાથમાં હતો. તેમણે પોતાના ઘરના દરવાજા પર પહોંચીને ભાલાની અણીથી દરવાજો થોક્યો.

ઈમામ રબીઅહ દરવાજો ખોલી બહાર આવ્યા. બાપ બેટા એક બીજાને ઓળખતા ન હતા. ફરોખ બેતકલુફ થઈને અંદર જવા લાગ્યા તો ઈમામ રબીઅહ એ તેમને રોક્યા કે “હે માણસ પરવાનગી વિના તું મારા ઘરમાં કેમ પ્રવેશે છે?” ફરોખે ગુસ્સે થઈને ઉત્તર આપ્યો “હે ખુદાના દુશ્મન આ ઘર મારું છે તું એમાં કેમ પડેલો છે.”

ઈમામ રબીઅહ એ પણ ઘણો જ કડવો જવાબ આપ્યો. આ રીતે વાત વધી ગઈ અને બન્ને જોરજોરથી બોલવા લાગ્યા. શોર સાંભળીને આજુબાજુના લોકો ભેગા થઈ ગયા. રબીઅહ ફરોખથી કહી રહ્યા હતા કે “ખુદાની કસમ હું તને સરકાર સમક્ષ હાજર કરવા વિના નહીં છોડું.” અને ફરોખ પણ કંઈક એવુંજ કહી રહ્યા હતા. કોઈકે ઈમામ માલિક (રહ.)ને પણ આ બનાવની ખબર આપી. તેઓ પોતાના ઉસ્તાદનો મામલો સમજી તરત જ ત્યાં આવી ગયા અને ઘણા જ નરમ શબ્દોમાં ફરોખને કહ્યું.

“ભાઈ તમે જબરદસ્તી બીજાના ઘરમાં કેમ ઘુસવા માંગો છો? તમે બીજી કોઈ જગ્યાએ કેમ નથી થોભતા.”

તે સમયે ફરોખે પોતાની ઓળખ આપી અને કહ્યું કે “મારું નામ અબૂ અબ્દુર્રહમાન ફરોખ છે અને આ મારું પોતાનું ઘર છે. સત્તાવીસ વર્ષો પછી જિહાદના મેદાનમાંથી પાછો આવી રહ્યો છું તો તમારામાંથી મને કોઈ ઓળખતું જ નથી.”

ફરોખનો અવાજ સાંભળી તેમના બીવીએ બારણાના પાછળથી જોયું તો તરત જ પોતાના શૌહરને ઓળખી લીધા. ઈમામ રબીઅહ અને ફરોખ બન્નેને અંદર બોલાવ્યા અને પછી ઈમામ રબીઅહને બતાવ્યું કે આ તમારા વાલિદ છે. સાથે ફરોખને કહ્યું કે આ નવયુવાન તમારો જ દીકરો છે. જેનો જન્મ તમારા જવાના અમુક જ દિવસો પછી

થયો હતો. હવે બન્ને બાપ દિકરા ગલે મળી, ભેટીને ખૂબ રડયા. ખાવુ ખાધા આરામ કર્યા પછી ફરોબે પોતાની બીવીથી પેલી ઉડ હજાર અશરફિયો વિશે પુછ્યુ. બીવીએ કહયુ તમો શાંતિ જાણવો બધા જ પૈસા સુરક્ષિત છે. એટલામાં નમાઝ અને દર્સ (સબક) નો સમય થઈ ગયો. રબીઅહ અઝાન સાંભળતા જ મસ્જિદે નબવીમાં ચાલ્યા ગયા. થોડીક વાર પછી બીવીએ શૌહરને કહયુ કે તમો પણ મસ્જિદે નબવીમાં જઈને નમાઝ પઢી આવો.

ફરોબ મસ્જિદે નબવીમાં નમાઝ માટે ગયા. નમાઝ પછી તેમણે જોયુ કે ઉલમાનો એક હલકો લાગ્યો છે તેમના વચમાં એક માણસ ઘણી જ શાન અને વકારના સાથે બેઠેલા છે. બધા જ લોકો તેમના ઘણા જ અદબ અને એહતેરામના સાથે માથા જુકાવીને બેઠા છે અને તે માણસ તેમને દર્સ (સબક) આપી રહ્યા છે. આ દર્સ આપનાર ઈમામ રબીઅતુર્રાય હતા. તેમણે મોટી ટોપી પહેરેલી હતી જેથી ફરોબ તેમને દૂરથી ઓળખી શક્યા નહી. કોઈકથી પુછ્યું “આ કોણ બુઝુર્ગ છે?”

તે માણસે હૈરાન થઈને ઉત્તર આપ્યો “શું તમે એમને નથી જાણતા? તેઓ ઈમામ રબીઅતુર્રાય બિન અબી અબ્દુર્રહમાન છે.”

આ સાંભળીને ફરોબને એટલી ખુશી થઈ કે તેમની આંખોમાં આંસૂ આવી ગયા અને બેઘડક તેમના મોંથી નિકળ્યુ “અલ્લાહ તઆલાનો લાખ લાખ શુક છે જેણે મારા દિકરાનો આટલો દરજો બુલંદ કર્યો” ખૂશી ખૂશી ઘરે આવ્યા અને બીવીને બતાવ્યુ કે “મેં આજે પોતાના દિકરાની જે ઈઝઝત અને શાન જોઈ છે કે તે પહેલા કોઈ મોટાથી મોટા માણસની પણ જોઈ નથી.”

બીવીએ કહયુ “ તો પછી સાંભળી લો મેં પેલા બધા જ પૈસા એની તા’લીમ માટે ખર્ચ કર્યા છે.”

ફરોબે બે ઘડક ઉત્તર આપ્યો “ખુદાની કસમ તે અશરફિયોનો આનાથી ઉત્તમ વપરાસ બીજો કોઈ થઈ શકતો ન હતો. તમે ઘણુ જ સારુ કર્યુ કે તે પૈસાને ઠેકાણે લગાડી મારા દિકરાને એક એવા ખઝાનાનો માલિક બનાવ્યો જે કદી ખતમ નથી થઈ શકતો.”

એક બોધ: ઈમામ રબીઅહતુર્રાય (રહ.)ની ગણતરી તાબેઈન ઈમામોમાં થાય છે. ઈલ્મ વ ફઝલમાં તેમનો મરતબો એટલો ઉચ્ચ હતો કે તે યુગના મોટા મોટા ઉલમા ફુકહા બલ્દે સમયના હાકિમો, રાજકર્તાઓ પણ તેમના સામે જુકતા હતા.

આ ઉચ્ચ સ્થાન તેમને પોતાની ઈલ્મ પ્રિય માના લઈ પ્રાપ્ત થયુ હતુ. જેમણે પોતાના દિકરાની ઉચ્ચ દીની તા’લીમ માટે માલ દોલતની પણ પરવા ન કરી.

આનાથી માલમ પડ્યુ કે બાળકની તા’લીમ અને તરબિયતનું પ્રથમ સ્થાન માની ગોઠ છે અને મા જ બાળકના જીવનને બનાવનાર છે. જો મા પોતાના બાળકોની તા’લીમ તરબિયત પર પુરુ ધ્યાન આપે તો તેઓ મોટા થઈને અલ્લાહ તઆલાના દીન અને કૌમ અને વતનના મોટા સપૂત બની શકે છે.

(“અરમગાન” માસિક— મે ૨૦૦૫, પાના ૩૫-૩૬)

૩૦. હઝરત ઝૈનબ બિન્તે અમીર સુલૈમાન (રહ.)

નામ ઝૈનબ, પિતાનું નામ સુલૈમાન, જેઓ અબ્બાસી ખલીફા મન્સૂરના કાકા હતા. તેણી અબ્બાસી ખાનદાનના હતા તેણીના તરફજ નિસબત કરીને એક સમૂહને ઝૈનબિયુન કહેવામાં આવે છે.

હઝરત ઝૈનબ નાનપણથી જ પોતાના ઘરવાળાઓ સાથે (સિરયાના પાસે) હુમૈમહ નામની જગ્યાએ હતા અને દીનદારી તથા નેકબખતીમાં જ તેણીનો ઉછેર થયો. તેણીએ ઘણા ખલીફાઓનો જમાનો જોયો. તેમાં પ્રથમ તેણીના કાકાભાઈ સફફાહ ત્યાર બાદ મન્સૂર પછી મહદી ત્યારબાદ હાદી પછી હારૂન રશીદ ત્યાર બાદ અમીન પછી મામૂન. તેણીની ઉમર લાંબી થઈ અને તેણીના પિતા તથા બે ભાઈ મુહમ્મદ અને જઅફર પણ ખલીફા બન્યા.

હઝરત ઝૈનબે પોતાના પિતાથી હદીસોની રિવાયત કરી છે અને તેણીથી હદીસની રિવાયત કરનારાઓમાં તેણીના પુત્ર અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મુહમ્મદ બિન ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) આસિમ ઈબ્ને અલી, અહમદ ઈબ્ને ખલીલ બિન માલિક, મુહમ્મદ બિન સાલિહ કુરૈશી, અબ્દુરસ્સમદ બિન મુસા અબ્બાસી, અને મામૂન છે.

ખલીફા મામૂન તેણીની ઘણીજ ઈઝઝત અને તઅઝીમ (આદર) કરતા હતા.

સન હિજરી ૨૧૦ પછી વફાત થઈ. અમુલ લોકોનું કહેવું છે મામૂનના જમાના પછી પણ જીવંત રહી અને ઘણી લાંબી ઉમર થઈ.

તેરાદ ઝૈનબી અને તેમનું કુટુંબ હઝરત ઝૈનબના પુત્ર અબ્દુલ્લાહના વંશમાંથી છે. તિરાદ ઈબ્ને મુહમ્મદ બિન અલી હાશિમી

અબ્બાસી જૈનબી બગદાદી જેમની વફાત સન હિજરી ૪૯૧માં થઈ હતી.
(સિયરે અઅલામુનુબલા ભાગ ૧૦ પાના ૨૩૮)

૩૧. હઝરત હસન બસરી (રહ.) ના વાલિદહ

તેણી ઉમ્મુલ મુ'મેનીન હઝરત ઉમ્મે સલેમહ (રહિ.) ના બાંદી હતા અને ઉમ્મે સલેમહ (રહિ.)થી જ હદીસોની રિવાયત કરી છે.

તેણી ઔરતોની મજલિસોમાં દીનની વાતો બયાન કરતા હતા ઘણાંજ નેક દિલ અને ઈબાદત ગુઝાર ખાતૂન હતા.

અલ્લાહ તઆલાએ તેણીને એક ઉચ્ચ સૌભાગ્ય તો આ અર્પણ કર્યું કે તેણીને હઝરત ઉમ્મે સલેમહ (રહિ.)ની સેવા કરવાનો મોકો મળ્યો અને બીજી સૌભાગ્ય એ મળ્યું કે હસન બસરી (રહ.) જેવા ઝબરદસ્ત તાબિઈ મુફ્સિર મુહદીસ અને ઉમ્મતના ઉચ્ચ દરજ્જાના આલિમ તેમજ સુફી તેણીના પેટથી જન્મ્યા.

૩૨. હઝરત મનફૂસા (રહ.)

તેણી ઈરાન અને ઈરાકના રાજા અબૂલ ફ્વારિસ ઝયદ (મુત્યુ હિ.સ.૩૭૨)ની સાહબઝાદી હતા. સાહેબે તબકાતે શઅરાનીએ તેણીને અવલિયાના શુપમાં ગણી છે. તેણી બેહદ ઈબાદત ગુઝાર હતા અને હંમેશા યાદે ઈલાહીમાં મશગૂલ રહેતા હતા. તસ્લીમ અને રજાએ ખુદાવંદી તેમની જિંદગીનો ખૂબજ રૌશન પહેલુ હતો. અલ્લાહ તઆલાએ તેમને વારંવાર અવલાદની નેઅમત અતા કરી પણ તેમના સબ્રની કસોટી એ કરી કે કોઈ પણ અવલાદને લાંબી જિંદગી ન આપી. તેમના તમામ બચ્ચાઓ નાની ઉમરમાંજ ગુજરી જતા હતા. જ્યારે પણ તેમનું બાળક ગુજરી જતું તો તેણી તે બાળકનું માથું ગોદમાં લઈ બેસી જતા અને કહેતા,

“ખુદાની કસમ તારું આગળ જવું એ મારી ધારણા પ્રમાણે બેહતર છે. એનાથી કે હું તારા માટે રડું અને આર્કંદ કડું. જો તારી જુદાઈ હસરતનાક છે તો નિઃશંક તેનો અજર અલ્લાહ તઆલાને ત્યાં અધિક છે.” પછી જોશમાં આવી અમ્ર બિન મઅદીકરબનો આ શેઅર પઢતા.

વઈન્નલ કવમુ લા નફીજુ દુમૂઉના
અલા હાલિકિમ મિન્ના વ ઈન કસમઝઝહુરુ

અર્થાત “અમે એવા લોકો છીએ કે અમારા મરનારાઓ પર રડતા નથી જો કે સદમાથી અમારી કમર તૂટી જતી હોય છે.”

ત્યાર બાદ ભારે સબર સહિત બચ્ચાની તજહીઝ અને તકફીન કરતા અને ત્યાર બાદ ઝિક્રે ઈલાહીમાં મશગૂલ થઈ જતા. તેમના મરણની સાલની માહિતી નથી.(તબકાતે શઅરાની, આરેફાતે સુલ્તાની) (મિસાલી ખવાતીન-૧૮૦)

૩૩. હઝરત અમતુલ વાહિદ (રહ.)

આપની ગણના ચોથી સદી હિજરીમાં એક પ્રખર આલેમા તરીકે થતી હતી. તેણીનું મૂળ નામ સનિય્યહ અથવા સુતૈતહ હતું અને વાલિદનું નામ હુસૈન ઈબ્ને ઈસ્માઈલ હતું. ઈલ્મે તફસીર, ઈલ્મે હદીસ, ઈલ્મે ફિકાહ અને ઈલ્મે ફરાઈઝમાં તેણી અત્યંત અભ્યાસુ હતા. બુલંદ મરતબાની માલિકણ બની. તેણી પોતાના ઈલ્મ, ફઝલ અને કમાલની બિના પર ખાસ વ આમમાં “ઈમામાહ”ના સન્મનિય લકબથી મશહૂર થઈ ગયા. તેમની વફાત હિજરી સા ૩૭૭ રમઝાનમાં નેવુ વરસની ઉમંરમાં થઈ.
(ખજીનતુલ અસફિયા)

૩૪. હઝરત અસ્મા શામિયા (રહ.)

દમિશકના નામાંકિત સરદાર મોહમ્મદ બિન હસરીની સાહબઝાદી હતા. તેમણે તેમના સમયના કેટલાયે નામવર ઉલમા પાસેથી ઈલ્મે હદીસનું શિક્ષણ મેળવ્યું તેમણે પ્રખ્યાત મુહદ્દિસ મક્કી બિન અલાન પાસેથી પણ હદીસની કેટલીક કિતાબોની તાલીમ હાસિલ કરી હતી. ત્યાર પછી તેણી સ્વયં દર્સ-તદરીસ, પઢાવવા, ભણાવવાના કામમાં લાગી ગયા અને ખૂબ લાંબા સમય સુધી તેમણે લોકોને તાલીમ આપવાનો સિલસિલો જારી રાખ્યો. અલ્લાહે તેમને જીવનમાં પાંચ વાર હજ પઢવાની પણ સઆદત આપી હતી. ખૈર ખયરાતમાં એમનો હાથ ખૂબ લાંબો હતો. તેણી નિસંકોચ પોતાનો માલ રાહે ખુદામાં લુટાવતા હતા.

સને હિજરી ૪૩૩ના ઝિલહજ્જ મહીનામાં તેમનો ઈન્તેકાલ થયો. તેમના એક દીકરા અને ભાઈની ગણના પણ શામના નામાંકિત લોકોમાં થાય છે. એક મશહૂર શાયર ઈબ્ને અલ વર્દીએ હઝરત અસ્માની શાનમાં જે શેઅર કહ્યા છે તેનો તરજૂમો આ પ્રમાણે છે.

અય ઈબ્ને હસરીની બહેન! તૂ બાળપણ અને વુધ્ધાવસ્થામાં ઔરતો ઉપર શ્રેષ્ઠતા મેળવી ગઈ. આ ઔરતોજ કોમનું ધરેણુ હોય છે અને નારી હોવુ સૂર્યમાં કોઈ ડાઘ નથી હોતો. (તઝકિરતુલ ખવાતીન)

૩૫. હઝરત અરુઝિય્યહ (રહ.)

તેણીની ગણના હિજરીની પાંચમી સદીમાં સ્પેનની મહાન આલિમાઓમાં થાય છે. અલ્લામાહ અબૂલ મુતરિફ અબ્દુર્રહમાન બિન ગલબિયૂનની નોકરાની હતા. તેમને જયારે આઝાદ કરી દેવામાં આવ્યા તો તેણીએ બલનસિયામાં હમેશા માટે વસવાટ કરી લીધો. ઈલ્મે સફ, ઈલ્મે નહવ, ઈલ્મે મઆની, ઈલ્મે બદીઅ, ઈલ્મે લુગત અને ઈલ્મે ઉરૂઝમાં પારંગત હતા. તેમણે ઈલ્મે નહવ અને ઈલ્મે લુગત પોતાના માલિક અબૂલ મુતરિફ અબ્દુર્રહમાન (રહ.)થી હાસિલ કર્યા હતા. પણ તેણી આ બન્ને ઈલ્મોમાં પોતાના ઉસ્તાઝને પણ ચઢી ગયા. તેમને મુબર્રદની કિતાબ “કામિલ” અને કાલીની કિતાબ “નવાદિર” મોઢે હતી અને એ કિતાબોની ગાઈડ સંપૂર્ણ સહજતાથી કરતા હતા. તે સમયના એક મશહૂર આલિમ સુલયમાન બિન નજાહનું બયાન છે કે મેં અરુઝિય્યહથી “કામિલ” અને “નવાદિર” પઢી અને ઈલ્મે ઉરૂઝ પણ શિખ્યો.

હઝરત અરુઝિય્યહની હિજરી સન ૪૫૦માં વફાત થઈ અને તેમને દાનિયા શહેરમાં દફન કરવામાં આવ્યા.

૩૬. હઝરત મુલયખા બિન્તે અલી (રહ.)

તેણી ખ્વાજા નિઝામુલ મુલક તૂસી (મુત્યુ હિજરી સન ૪૮૫)ની યોગ્ય અને સુપાત્ર બહેન હતા. ઉચ્ચ દરજ્જાના આલિમા ફાઝિલા હતા. પોતાના મહાન ભાઈના માફક ઘણાજ મઆરિફ પરવર અને અહલે ઈલ્મની કદરદાન હતા. તેણીની ગણના હિજરીની પાંચમી સદીની બુલંદ પાયા આલિમા અને અહલે હુનર કમાલ ખાતૂનોમાં થાય છે. અમૂક ઈતિહાસકારોએ તેમને આ શબ્દોમાં ખિરાજે અકીદત પેશ કરી છે કે “તેણી હુસ્ને સુરત અને સીરત, દાનિશ તેમજ બસીરત અને ઈલ્મ તેમજ ફઝલના એઅતેબારથી પોતાની સમકાલિન ખાતૂનોની સરતાજ હતા. (સય્યદ અમીર અલી)

૩૭. હઝરત કરીમહ બિન્તે અહમદ મરવઝી (રહ.)

તેમની ગણના પાંચમી હિજરી સદીની નામાંકિત આલેમાતમાં થાય છે. તેણી અહમદ બિન મુહમ્મદ બિન અબી હાતિમની સાહબઝાદી હતા. તેણીની પેદાઈશ ઈરાનના મરવા શહેરમાં થઈ હતી. તેણી વરસોના વરસો સુધી દીની ઈલ્મ હાસિલ કરતી રહ્યા. તે સમયના ઉચ્ચ ઉલમાથી હદીસો સાંભળી અને તેમનાથી ઈજાઝત પ્રાપ્ત કરી અને પછી મક્કા મુકર્રમા ચાલ્યા ગયા અને ત્યાંજ હદીસનો દર્સ આપવો શરૂ કર્યો. સ્પેનના મશહૂર મોહદિસ અબૂબક મુહમ્મદ બિન સાબિક સફલી (રહ.) હઝરત કરીમા મરવઝી (રહ.) નાજ શાગિર્દ હતા. એ સકલીયા (સિસલી)માં ઈસ્લામની પડતી બાદ પૂર્વમાં રવાના થયા અને મક્કા મુઅઝઝમામાં હઝરત કરીમા (રહ.)થી હદીસ સુણવાનો લાભ લીધો અને તે પછી સ્પેન પહોંચ્યા અને ગરનાતાના મુસલમાનોને પોતાની તે હદીસોથી ફયઝ પહોંચાડ્યો. જેમને તેમણે પૂર્વમાં કરીમાના મુખે સાંભળી હતી.

ઈબ્ને બશકવાલ લખે છે અબૂબક મુહમ્મદે કરીમા બિન્તે અહમદ મરવઝી વગેરેથી રિવાયત કરી. તે સ્પેન આવ્યા અને ગરનાતાના નિવાસીઓએ તેમનાથી હદીસ પ્રાપ્ત કરી.

અલ્લામા ખતીબ બગદાદી (રહ.) એ પોતાના “બગદાદના ઈતિહાસ”માં લખ્યું છે કે મેં હિજરી સન ૪૬૩માં હજના દિવસો દરમિયાન કરીમા (રહ.)ના મુખે સહીહ બુખારી સાંભળી. મોહદિસા કરીમાની દર્સની મજલિસોમાં સેંકડો લોકો ભેગા થતા હતા અને પોતાના ગજા પ્રમાણે લાભ ઉઠાવતા હતા. તેમનાથી લાભ લેનારાઓમાં મોહદિસ અબૂ મુહમ્મદ બિન સાબિક સકલી (રહ.) અલ્લામા ખતીબ બગદાદી (રહ.) અને અલ્લામા અબૂ તાલિબ ઝૈનબી (રહ.) ઉપરાંત બીજા સંખ્યા બંધ બુલંદ પાયાન ઉલમાનો સમાવેશ થાય છે.

એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે હઝરત કરીમા ઈલ્મે હદીસ અને બીજા તે સમયના ઈલ્મોમાં કમાલ રાખવા ઉપરાંત એ મઅરફતના રહસ્યોથી પણ ખૂબ વાકેફ હતી. તેમનો હિજરી સન ૪૬૪માં દેહાંત થયો પરંતુ તેમાં મતભેદ છે. (ખઝીનતુલ અસફિયા, તારીખે સકલિયા)

૩૮. ફખરુન્નિસા શહદા (૨૯.) મુહદિસા કાતિબા

એ હિજરી સદી છઠીમાં વિખ્યાત મોહદિસા અને કાતિબા (લેખન કાર્ય કરનાર) થઈ ગયા. તેમના વાલિદનું નામ અબૂ નસર અહમદ બિન ઉમર અલ અબરી હતું. તેઓ પોતાના યુગના મુમતાઝ આલિમે દીન હતા.

શહદા (૨૯.) હિજરી સન ૪૮૪માં ઈરાનના શહેર દીનોરમાં પેદા થઈ. તેમણે પ્રાથમિક શિક્ષણ પોતાના પિતાથી હાસિલ કર્યું. તેમણે લેખન કાર્ય (લહિયાગીરી) પણ શીખી અને તેમાં એવી નિપૂણતા પ્રાપ્ત કરી કે તે જમાનાના મોટા મોટા કાતિબો (સુંદર અક્ષરોમાં લખનારાઓ) તેમની આ કળાની પ્રશંષા કરતા હતા. તેમના વાલિદે હદીસ અને બીજા ઈલ્મોની ઉચ્ચ તાલીમ, તે યુગના કેટલાયે વિખ્યાત ઉલમા અબૂ અબ્દુલ્લાહ હસન બિન અહમદ નોઅમાની, અબૂબક મુહમ્મદ બિન અહમદ અલ શાશી, અહમદ બિન અબ્દુલ કાદિર બિન યુસુફ અને અબૂ અલ હુસૈની વગેરેથી અપાવી. આ પ્રમાણે તેમને દરેક ઈલ્મ પ્રાપ્ત થઈ ગયો.

શહદા (૨૯.)ને ઈલ્મે હદીસથી એટલી શોહરત હાસિલ થઈ ગઈ કે દૂર દૂરથી લોકો તેમની સેવામાં હાજર થતા હતા અને તેમની હદીસ વાણી સાંભળવાને પોતાની સઆદત સમજતા હતા. એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે તેમના હદીસના બયાન સાંભળવા તે સમયના મોટા મોટા શયખો અને ઈમામો હાજર થતા હતા અને તેમનાથી સનદ મેળવતા હતા. શહદા (૨૯.) હદીસ ઉપરાંત ઇતિહાસ અને ભાષા તેમજ સાહિત્ય વિષે પણ ખૂબ સુંદર તકરીરો કરતી હતી જેને સાંભળી શ્રોતાઓના મન હર્ષથી નાચી ઉઠતા હતા. પોતાના ઈલ્મો ફઝલ, સુંદર લેખનની ખૂબી અને સારા સારા ખુલ્લાઓની સલાહિયતના કારણે તેણી લોકોમાં “ફખરુન્નિસા-ગૌરવનીત મહીલા” તરીકે મશહૂર થઈ ગયા. શાદીના પાંત્રીસ વરસો પછી તેમના શૌહર નો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. તેમણે આ સદમો ભારે સબર અને હૌસલાથી બરદાસ્ત કર્યો અને પોતાની જાતને સંપૂર્ણ પણે દર્સ તદરીસમાં વકફ કરી દીધી. ખલીફા મુસ્તઝી બિઅમરિલ્લાહ અબ્બાસી (હિજરી સન ૫૬૬ થી ૫૭૫) એ તેમના ફઝલો કમાલની ખ્યાતિ સાંભળી તો તેમને એક બહુ મોટી જાગીર ભેટ આપી. જેથી તેણી સંપૂર્ણ એકાગ્રતા અને શાંતિ સહિત

તાલીમના પ્રસારણમાં મશગૂલ રહી શકે. શહદાએ (૨૯.) જાગીરની આવકમાંથી દજલા નદીના કિનારે એક ભવ્ય દર્સગાહ બંધાવી જેમાં સેકડો તાલિબે ઈલ્મો તાલીમ હાસિલ કરતા હતા. જેમનો તમામ ખર્ચ શહદા (૨૯.) ભોગવતા હતા.

શહદા (૨૯.) છેવટ સુધી વિધાદાન- પઢાવવા- ભણાવવામાં મશગૂલ રહ્યા અને હિજરી સન ૫૭૪માં નેવું કરતા અધિક વરસોની ઉંમર બાદ બગદાદમાં વફાત પામી. તેમની જનાઝાની નમાઝ બગદાદના જામિઉલ કસરમાં અદા કરવામાં આવી. જેમાં હજારો લોકો ઉપરાંત મોટા મોટા ઉલમા અને સરકારી મહાનુભાવોએ ભાગ લીધો હતો. મુહદિસ ઈબ્ને જવઝી (૨૯.) કહે છે શહદા (૨૯.) અત્યંત નેક, સાલેહ અને ઈબાદત ગુઝાર ખાતૂન હતા. (ઈબ્ને ખલકાન સય્યદ અમીર અલી વગેરે) (મિસાલી ખવાતીન-૧૨૮)

૩૯. હમરત રઝીઅ ખાતૂન

તેણી મુઈનુદ્દીન અનારની સુપુત્રી અને સુલતાન નૂરુદ્દીન મહમૂદ ઝંગીની બેગમ હતા. “દાયરએ મઆરફે ઈસ્લામી”માં છે કે તેણીનું ખરૂ નામ ખાતૂન હતું પણ અમુક ઇતિહાસકારોએ ખાત્રીપૂર્વક તેણીનું નામ રઝીઅ ખાતૂન લખ્યું છે. તેણીની શાદી હિજરી સન ૫૪૧માં સુલ્તાન નૂરુદ્દીન મહેમૂદથી થઈ. તેણી અત્યંત નેકસીરત અને ઉચ્ચ અખ્લાક ધરાવતી ખાતૂન હતા. તેણી પોતાના ઘરનું તમામ કામકાજ જાતેજ કરતા હતા અને સુલ્તાન તેને જે મામૂલી રકમ વાપરવા આપતો તેનાથી ઘરનો ખર્ચ ચલાવતા હતા. તેણીએ એક વાર સુલ્તાનને કહ્યું કે “આપ મને ઘર ખર્ચ માટે જે રકમ આપો છે તો તેનાથી ઘરનું ખર્ચ મહામુશ્કેલીથી નિકળે છે માટે ઘરખર્ચમાં થોડોક વધારો કરી દો તો સારું” આ સાંભળી સુલ્તાન થોડોક ખસિયાણો પડી ગયો અને તેણે જવાબ આપ્યો,

“મારી પાસે ત્રણ દુકાનોના ભાડા સિવાય કંઈ બીજી આવક નથી. તમારે હું જે રકમ આપું છું તેમાંજ ગુજારો કરવો પડશે. ખુદાના કસમ હું તમારા માટે મારા પેટને દોઝખની આગથી નહીં ભરું. તમારો એવો ખયાલ છે કે મારા કબજામાં મોટા મોટા મુલ્ક અને તેમના ખજાનાઓ છે તો જાણી લો કે તે તમામ ખજાનાઓ સામાન્ય મુસલમાનોના છે. હું તો કેવળ તેમનો ખજાનચી છું. મને રજમાત્ર

ઈષ્ટિયાર નથી કે સંસ્કારી ખજાનાને મારી ઝાત માટે કે મારા બીવી બચ્ચાઓ માટે ખર્ચ કરું. આ માલ આ દૌલત ખુદાના દુશ્મનોના વિરુદ્ધ જિહાદ અથવા મુસલમાનોની ભલાઈના કામ માટે વક્ફ છે. કિમ્સની ત્રણ દુકાનો હું તમને ભેટ આપી દઉં છું. તમો ચાહો તો તેમને વેચી દો કે પછી તેનું ભાડું મેળવતી રહો.”

બેગમ પણ ભારે બાબુદા ખાતૂન હતા. તેણી સુલતાનનો જવાબ સાંભળી ખામોશ થઈ ગઈ અને ત્યાર બાદ જીવનભર તેણે ઘર ખર્ચમાં વધારો કરવાની ફરમાઈશ ન કરી.

રઝીઅ ખાતૂનના પેટે સુલ્તાન નુરુદ્દીનના ફક્ત બે બાળકો થયા એક દીકરો અને એક દીકરી. દીકરાનું નામ ઈસ્માઈલ અને દીકરીનું નામ શમ્સુન્નિસા હતું. સુલતાન નુરુદ્દીન મલેકા રઝીઅ ખાતૂનના ભારે કદરદાન હતા. તેણે જિંદગીમાં તેણીના સિવાય કોઈ બીજી ઔરતથી શાદી ન કરી. તેની વફાત હિજરી સન ૫૬૯ ઈસ્વી સન ૧૧૭૩માં થઈ. ત્રણ વરસો પછી રઝીઅ ખાતૂને સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યુબીથી બીજા નિકાહ કરી લીધા. રઝીઅ ખાતૂન ખૂબજ સખાવતી અને મઆરિફ પરવર હઝરત હતા. જો કે તેણીને લોક ઉપયોગી કાર્યો માટે સરકારી ખજાનામાંથી રકમ મળી જતી હતી. જેથી કરીને તેણીએ દમિશ્કમાં એક આલીશાન મદ્રેસો બંધાવ્યો જે તેની નિસ્બતથી “મદ્રેસએ ખાતૂનિયા” નામે મશહૂર થયો. પણ સમયની ઝપેટમાં એ મદ્રેસો ભૂંસાઈ ગયો. તેણીએ દમિશ્કની બહાર બાબુન્નસરમાં એક ખાનકાહ પણ ચણાવી હતી. આ નેક બીબીની હિજરી સન ૫૭૧, ઈ.સ. ૧૧૭૫માં મુહર્રમ મહીનામાં વફાત થઈ.

(હયાતે નુરુદ્દીન મહમૂદ ઉર્દૂ દાયરએ મઆરિફે ઈસ્લામિયહ)

૪૦. હઝરત ઉમ્મુલ ખયર - જમાલુન્નિસાઅ

આપનો જન્મ બગદાદમાં થયો અને ઈલ્મ તેમજ ફઝલના એઅતેબારથી શોહરતના આકાશ પર સૂર્ય બનીને ચમક્યા. આપના ઈલ્મની તેજસ્વિતા અને પ્રખર બુદ્ધિ કૌશલ્યના લીધે લોકો આપને “જમાલુન્નિસાઅ”ના લકબથી યાદ કરતા હતા. તેમણે ઈબ્ને અલ-બતી, અબુલ મુઝફ્ફર કાગઝી અને શુજાઉલ હરબી જેવા ઉચ્ચ કોટિના ઉલમાથી હદિસનું જ્ઞાન મેળવ્યું અને ત્યાર બાદ તેમણે વિદ્યાર્થીઓને પઢાવવા માટેનું કાર્ય શરૂ કર્યું અને સેંકડો લોકોને હદિસની તાલીમ

આપી.

તેમનાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનારાઓ - લાલ્મ ઉઠાવનારાઓમાં ફાતેમા (રહ.) બિન્તે સુલયમાન, ઈબ્ને સહના (રહ.) ઈબ્ને સઅદા (રહ.) ઈસ્માઈલ બિન અસાકિર (રહ.) અને કાઝી તકીયુદ્દીન સુલયમાન (રહ.) જેવા નામાંકિત મોહદિસોના નામ શામેલ છે.

ઈલ્મ, ફઝલ અને કમાલ ઉપરાંત હઝરત ઉમ્મુલ ખયર ઝુહદ, ઈબાદત અને તકવામાં પણ શોહરત ધરાવતા હતા. તેમણે ઘણીવાર હજ અદા કરવા માટે મક્કાનો પ્રવાસ કર્યો સને હિજરી ૬૦૪માં આપની વફાત થઈ. (તઝકરએ ખ્વાતીન)

૪૧. હઝરત અફીફહ બિન્તે અબીબક (રહ.)

નામ અફીફહ, બાપનું નામ અહમદ જેમની કુનિયત અબૂબક. તેણીની કુનિયત ઉમ્મે હાની હતી.

જન્મ: હઝરત અફીફહ નો જન્મ સન હિજરી ૫૧૦ ઝિલ હિજ્જહ ના મહીનામાં થયો. વતન ફારફાન હતું જે અસબહાનના પાસે એક વસ્તીનું નામ છે. જેના પરથી તેણીને અસબહાનિયહ અને ફારફાનિયહ કહેવામાં આવે છે.

હઝરત અફીફહ તે સૌથી અંતિમ વ્યક્તિ છે જેમણે હઝરત અબ્દુલ વાહિદ બિન મુહમ્મદ અદદશતજથી સાંભળીને (સિમાઅથી) હદીસની રિવાયત કરી છે. ઉપરાંત હઝરત હમઝહ બિન અબ્બાસ અલવી, ઈસ્હાક બિન અહમદ અશનાની, અને ફાતિમહ જુઝદાનિયહ થી પણ હદીસો સાંભળી છે. તેણીને અબૂ અલી હદદાદે હદીસની ઈજાઝત આપી હતી. હઝરત જઅફર બિન અબ્દિલ વાહિદ સકફીથી પણ હદીસનો સિમાઅ કર્યો, સાંભળી (શ્રવણ કરી).

હઝરત અફીફહને બગદાદથી અબૂ અલી બિન મહદી, અબુલ ગનાઈમ બિન મુહતદી બિલ્લાહ, અબુ સઅદ બિન તયુરિય્ય, અબૂ તાલિબ યુસુફિય્ય અને બીજી ઉલમાની એક જમા'તે હદીસની ઈજાઝત અર્પણ કરી.

તેણીથી હદીસની રિવાયત કરનારાઓમાં અબૂ મુસા બિન અબ્દિલ ગની, અશૈખ ઝિયા, રફીઅ ઈસ્હાક અબ્રકુહિય્ય, અબૂ બક બિન નુકતહનો સમાવેશ થાય છે.

તેણીની ઈજાત પર હદીસની રિવાયત કરનારા અહમદ બિન સુલામહ, બુરહાન બિન દરજિય ઈબ્ને શયબાન. ફખ્ર અલી, ખદીજા બિન્તે શિહાબ બિન રાજિહનો સમાવેશ થાય છે.

વફાત: હઝરત અફીફહની વફાત રબીઉલ આખર સન હિજરી ૬૦૬માં થઈ.

(સિયરે અઅલામુનુબલા ભાગ ૨૧ પાના ૪૮૨)

૪૨. હઝરત આઈશાહ બિન્તે મઅમહ (રહ.)

નામ આઈશાહ, કુનિયત ઉમ્મે હબીબહ અને પિતાનું નામ મઅમર બિન ફાબિર હતું. તેણી કુરૈશી ખાનદાનના હતા.

તેણીએ હઝરત ફાતિમહ જુઝદાનિયહ, ઝાહિર બિન તાહિર અને સઈદ બિન અબીર્જાઅ અને ઉલમાની એક જમા'તથી હદીસ સાંભળી. તેણીથી રિવાયત કરનારાઓમાં ઈબ્ને નુકતહ, શૈબ ઝિયા તકી ઈબ્ને ઈઝઝ અને બિજા ઉલમાનો સમાવેશ થાય છે.

તેણીએ જેમને હદીસની ઈજાત અર્પણ કરી તેમના નામ આ છે. ઈબ્ને અબી ઉમર, ઈબ્ને શયબાન, કમાલ અબ્દિર્રહીમ અને ફખ્ર અલી.

અબૂબક બિન નુકતહ કહે છે કે અમે તેણીથી “મુસ્નદે અબી યઅલા અલમવસિલી” નો સિમાઅ કર્યો. સાંભળી (શ્રવણ કરી)

વફાત: હઝરત આઈશા (રહ.)ની વફાત ૮૦ વર્ષની ઉમરે સન હિજરી ૬૦૭માં થઈ.

(સિયરે અઅલામુનુબલા ભાગ ૨૧ પાના ૫૦૦)

એક બોધ: મારી બહેનો જુઓ! હઝરત આઈશાહ (રહ.)ને ઈલ્મ પ્રાપ્ત કરવાનો કેટલો શોખ હતો કે મોટા મોટા ઉલમાથી હદીસો સાંભળી અને તેણીનો ઈલ્મ કેટલો પુખ્ત (પાકો) હશે કે ઉચ્ચ દરજ્જાના ઉલમાએ તેણીથી ઈલ્મ હાસિલ કર્યો. તમો પણ ઈલ્મનો આવો જ શોખ રાખો અને મોટા મોટા આલિમોની કિતાબો પઢતી જ રહ્યા કરો.

૪૩. હઝરત અવલિયા (રહ.)

આ આરિફા ખાતૂનનો યુગ હિજરી સન સાતમી સદીનો છે. તેણી દિલ્હી શહેરની પ્રખ્યાત આબેદા ઝહિદા હતી. કેટલીયે વાર તેણી

ચાલીસ ચાલીસ દિવસો સુધી પોતાના ઈબાદતના ઓરડામાં ઈબાદત ગુજારતા રહેતા હતા અને તે સમય દરમિયાન તેણી ઘણા ઓછા ખોરાક પર ગુજારો કરતા હતા. તે જમાનામાં બાદશાહ સુલતાન મોહમ્મદ તગલક તેનો અકીદતમંદ હતો.

(ખજીનતુલ અસફિયા)

૪૪. હઝરત ફાતિમા સાએમા (રહ.)

તેણી હઝરત ફરીદુદીન મસ્ઉદ ગંજશકર (રહ.)ની સમકાલીન હતા. તેણીએ બાબા સાહેબ (રહ.)ના નાના ભાઈ શયખ નજીબુદીન મુતવક્કલને પોતાનો મહોં બોલ્યો ભાઈ બનાવી લીધા હતા. ખૂબજ ઈબાદત ગુજાર અને દાનવીર ખાતૂન હતા. જ્યારે પણ તેણીને ખબર પડતી કે શયખ નજીબુદીન મુતવક્કલ ઉપર ખરાબ સમય આવ્યો છે અને એ ભૂખમરીમાં દિવસો ગુજારી રહ્યા છે તો તેણી એક મણ કુલ્યા રંધાવતા અને તેમના ઘરે મોકલી દેતા હતા. જેને તેઓ ભેટ રૂપે સ્વિકારી લેતા હતા. હઝરત ફરીદુદીન મસ્ઉદ ફરમાવ્યા કરતા હતા કે “જો કે ફાતિમા ઔરત છે પણ બે મર્દ વલીઓના બરાબર છે.”

સુલ્તાનુલ મશાઈખ ખ્વાજા નિઝામુદીન અવલિયા (રહ.) નું બયાન છે કે મેં હઝરત ફાતિમાને જોઈ છે તેણી ઘણીજ પાકદામન અને મોટી ઉંમરના ખાતૂન હતા. તેણી ઘણું ખરું અશઆર કહેતા હતા. મને તેમનો એક શેઅર તો આજે પણ યાદ છે.

હમ ઈશક તલબકુની વહમ જાં ખ્વાહી

હર દો તલ્બી વલે મયસ્સર નશવદ

શયખ અબ્દુલ હક મુહદિસ દેહલ્વી (રહ.) એ “અખ્બારૂલ અખ્યાર”માં લખ્યું છે કે “ફાતિમા પોતાના જમાનાની સાલેહાત અને આરેફાતમાંથી હતા. હઝરત ફાતિમાની હિજરી સન ૬૪૩માં વફાત થઈ. તેણીનો મઝાર દિલ્હીમાં છે. શયખ નજીબુદીન મુતવક્કલ જ્યારે હિજરી સન ૬૭૧માં મુત્યુ પામ્યા તો તેમને તેમની મહોં બોલી બહેન હઝરત ફાતિમાની કબરની પાસેજ દફનવવામાં આવ્યા. (અખ્બારૂલ અખ્યાર, ખજીનતુલ અસફિયા, તઝકિરએ અવલિયાએ હિન્દ)

૪૫. હઝરત સફિય્હ બિન્તે અબ્દિલ વહહાબ

નામ સફિય્હ, પિતાનું નામ અદલ અબ્દુલ વહહાબ બિન

અલી બિન ખજિર હતું. દિમશ્કના વતની હતા. તેણી ઉચ્ચ દરજ્જાની આલિમહ હતા. ઘણા ઉલમાથી હદીસોની રિવાયત નકલ કરી. તેણીના કાકા હાફિઝ ઉમર બિન અલીએ તેણીને હદીસની ઈજાઝત અર્પણ કરી.

તેણીની ઉમર લાંબી થઈ અને ઘણાં લોકોએ તેણીના ઈલ્મથી ફાયદો ઉઠાવ્યો. તેણીથી હદીસની રિવાયત નકલ કરનારાઓમાં ઉલમાની એક મોટી જમા'તનો સમાવેશ થાય છે.

વફાત: અંદાજે ૮૦ વર્ષની ઉમરે સન હિજરી ૬૪૬માં રજબના મહિનામાં વફાત થઈ.

(સિયરે અઅલામુન્નુબલા ભાગ ૨૩ પાના ૨૭૦)

એક બોધ: મારી બહેનો જુઓ! હઝરત સફિયહ (રહ.)ને હદીસોનો ઈલ્મ પ્રાપ્ત કરવાનો કેટલો શોખ હશે કે તેણીએ ઘણા ઉલમાથી હદીસોની રિવાયત કરી અને હદીસોની રિવાયત કરવામાં પણ કેટલા પૂખ્ત હશે કે ઘણા મોટા મોટા ઉલમા તેણીથી હદીસોની રિવાયત કરે છે. તમે પણ પોતાના જીવનને દીનનો ઈલ્મ હાસિલ કરવા તથા તેને ફેલાવામાં લગાવો જેથી તમારી મૌત પછી તે ઈલ્મ તમારા માટે સવાબે જારિયહ બની રહે.

૪૬. હઝરત સલીમા સુલ્તાન

તેણી ગુલામ વંશના આઠમા ફરમાંરવાએ હિન્દ સુલ્તાન નાસિરુદીન મહમૂદ (હિજરી ૬૪૩-૧૨૪૬ ઈ.સન થી ૬૬૪ હિજરી સન-૧૨૬૫ ઈ.સન સુધી) ની બેગમ હતા. મઝકૂર સુલ્તાન ખૂબજ પરહેઝગાર અને દરવેશ સમાન બાદશાહ હતા. તે પોતાની રોજ ફાલતુ સમયમાં કુર્આન મજીદ લખીને કમાવતા હતા. કુર્આન લખવાની આવક કંઈક વધારે થતી ન હતી, એટલે તેમની ઘરેલુ જિંદગીમાં ગરીબાઈ હતી. તેમના ઘરમાં કોઈ નોકરાણી કે ખાણું રાંધનાર રસોઈઓ પણ નહોતો. ઘરનું તમામ કામકાજ તેમની બેગમે જ કરવું પડતું હતું. સલીમા સુલ્તાન એક મોટા સરદાર અલગખાં (ગિયાસુદીન બલબન)ની બેટી હતી. જે પછીના સમયમાં સ્વયં હિન્દુસ્તાનનો બાદશાહ બન્યો અને હિજરી સન ૬૬૪- ઈસ્વી સન ૧૨૬૫થી લઈ હિજરી સન ૬૮૮- ઈસ્વી સન ૧૨૮૯ સુધી રાજ કર્યું. તે સુલ્તાન પદે બિરાજે એ પહેલાં પણ ભારે શાન શૌકત અને દબદબો ધરાવતો હતો. તેની દીકરી સલીમા

સુલ્તાન અત્યંત લાડ પ્યાર અને ભારે ઠાઠમાઠમાં ઉછરી હતી. પણ પોતાના દુરવેશ સમાન શૌહરની પરહેઝગારી અને કનાઅત કરકસરને જોતા તેણે પોતાની તબીયત અને મિજાઝ- સ્વભાવને તેમના સાંચામાં ઢાલી લીધા. તેમ છતાંયે ક્યારેક ક્યારેક તેણીને પોતાનો ભૂતકાળ યાદ આવી જતો હતો. એક દિવસ તેણીએ પોતાના શૌહરને કહ્યું “મેં મારા ઘેર ક્યારેય રોટી પકાવી ન હતી. પણ અહીં મારે જાતે રોટી બનાવવી પડે છે. કેટલીયે વાર મારા હાથ દાઝી ગયા છે અને હાથોમાં છાલા પડી ગયા છે મારા માટે આપ એક નોકરાણીનો બંદોબસ્ત કરી દો.”

બેગમની વાત સાંભળીને બાદશાહ રડવા લાગ્યો પછી તેણે કહ્યું “બેગમ ! આ દુનિયા તો ગુજરી જનાર છે. અહીં આ તકલીફને સહન કરી સબ્ર કરો. અલ્લાહ તઆલા કયામતના દિવસે તમને આનો સારો બદલો આપશે. મારી આવક ખૂબ ઓછી છે અને હું એક ગરીબ માણસ છું જેથી કરીને હું કામવાળીનો બંદોબસ્ત કરી શકું એમ નથી. હવે રહ્યો સરકારી ખજાનો તો તેના ઉપર તો રૈયતનો હક છે. હું તેનો માલિક નથી.

સલીમા સુલ્તાન શૌહરની વાત સાંભળી ખામોશ થઈ ગઈ અને આખી જિંદગી ઘરકામ ખુશી ખુશી કરતી રહી. તેણી પોતાના મોઢે ક્યારેય કોઈ પણ પ્રકારની ફરિયાદ ન લાવી. (તબકાતે નાસેરી)

૪૭. હઝરત સારહ (રહ.)

તેણી હઝરત શયખ નિઝામુદીન અબૂલ મુયિયિદ (વફાત હિ.સ.૬૭૩)ની વાલેદા હતા. તેણી ઘણાજ પાકદામન અને બાખુદા ખાતૂન હતા. હઝરત બખ્તીયાર કાકી (રહ.)થી ભારે અકીદત ધરાવતા હતા. આપે તેણીને પોતાની મુંહ બોલી બહેન બનાવ્યા હતા. તેણી ફક્ત આરેફા જ નહતા બલ્કે મોટી આલેમા ફાઝેલા પણ હતા અને ઈલ્મે ફિકહમાં તો ખૂબજ પ્રખ્યાત હતા. એક વાર દિલ્હી શહેરમાં વર્ષાના અભાવે દુષ્કાળ પડ્યો અને અનાજ એટલું મોઘું થઈ ગયું કે સામાન્ય લોકો તેને ખરીદીજ શકતા ન હતા. દિલ્હીના લોકો ભેગા થઈ શયખ નિઝામુદીન (રહ.) અબુલ મુઅયિયિદની ખિદમતમાં હાજર થયા અને તેમને વરસાદ પડે તે માટે દુઆની દરખાસ્ત કરી. શૈખ મિમ્બર ઉપર ઉભા થયા અને પોતાની આસ્તીનમાંથી કપડાનો એક ટૂકડો કાઢ્યો અને

તેમાંથી એક દોરો કાઢ્યો અને તેને આકાશ તરફ ધરી કહ્યું

“અય ઈલાહી ! આ દોરો એ બુઝુર્ગ ખાતૂનના કપડાનો છે જેણે તમામ ઉમર કોઈ નામહરમ મર્દની તરફ નથી જોયું. તેના તુફેલ અને તેની ઈબાદતના જઝબાના તુફેલ અમને રહમતની વરસાદથી નવાઝ નહીંતર હું જંગલમાં જઈ જીવન ગુજારીશ અને પછી કયારેય વસ્તીમાં પાછો નહીં ફરું”

અલ્લાહ તઆલાએ તેમની દુઆ કબુલ ફરમાવી. તેજ સમયે આકાશ પર કાળા વાદળ છવાઈ ગયા અને એટલો વરસાદ પડ્યો કે મેદાન અને જંગલ પાણીથી ભરાઈ ગયા અને જાણે રેલ ચઢશે કે શું એવી હાલત પૈદા થઈ ગઈ.

લોકોએ શયખ નિઝામુદ્દીન અબુલ મુઅય્યિદથી પૂછ્યું “હઝરત આ કપડું કોનું હતું અને કેવું હતું? જેના દોરાનો વાસ્તો આપી આપે અલ્લાહથી દુઆ કરી?”

આપે ફરમાવ્યું “ આ કપડું હઝરત ખ્વાજા કુત્બુદ્દીન બખ્તિયાર કાકીના દામનનો હતો. જે તેમણે મારી વાલેદાને આપ્યો હતો. તેણી આ કપડાને પોતાના માથા પર મુકીને ઈબાદત કરતા હતા.”

હઝરત સારહ (રહ.) નો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૬૩૮માં થયો. તેમનો મઝાર દિલ્લીમાં આવેલા હઝરત ખ્વાજા કુત્બુદ્દીન બખ્તિયાર કાકીના મઝાર જોડે છે.

(તઝકિરએ અવલિયાએ હિન્દ) (મિસાલી ખવાતીન-૨૨૨)

૪૮. હઝરત અસ્મા ઉન્દુલુસિય્યહ (રહ.)

તેણીની ગણના હિજરીની છટ્ટી સદીમાં એક મોટી આલિમા અને ફાઝિલા ખાતૂન તરીકે થતી હતી. તેણી ઉન્દુલુસના અશબલિય્યહ શહેરની રહેવાસી હતા. તેનો સંબંધ કબીલએ બની આમિર જોડે હતો. શેઅરો શાયરી અને લેખન કળામાં પણ ઉચ્ચ સ્થાન ધરવતા હતા. તેણીએ એકવાર મોરોક્કો અને ઉન્દુલુસ (સ્પેન)ના શાસક અને મુવહહિદીનના સરદાર અબ્દુલ મોઅમિન (મૃત્યુ હિજરી સન ૫૫૮)ની શાનમાં એક કસીદો લખીને મોકલ્યો અને પોતાની આર્થિક વિટંમણા પ્રગટ કરી જેની બે પંકિતઓ નો ભાવાર્થ આ પ્રમાણે હતો.

અમે ખુદાની મદદ અને ખુલ્લા વિજયને ઓળખી લીધા. અમારા આકા અને સરદાર અમીરૂલ મોઅમેનીન માટે, જયારે પણ

ઉચ્ચ હોદ્દા અને પ્રતિષ્ઠાના બારામાં વાતચીત થશે તો જો જો કે તમારી વાતોની હૈસિયત એવી વાતો જેવી જ થશે જે તમોને ગમ અને શોકમાં નાંખશે.

(મશાહીર નિસ્વાં)

૪૯. ખાનઝાદએ ગરદૂં ચીં

સુલ્તાન જલાલુદ્દીન ખ્વારઝમ શાહ (હિજરી સન ૬૧૭ થી ૬૨૮)ની બીવી હતા. ખૂબજ દાનવીર અને ઈન્સાફ પસંદ ખાતૂન હતા. તેણી પોતે પણ ખુદા પરસ્ત અને ખુદા શનાસ હતા અને લોકોને પણ નેક બનવા અને હંમેશા અલ્લાહ તરફ ધ્યાન કરવાની તાકીદ ફરમાવતા હતા. તેણીએ ઈરાન દેશમાં સંખ્યાબંધ મસ્જિદો બંધાવી હતી.

(રૌઝતુસ્સફા)

૫૦. હઝરત ફાતિમહ બિન્તે અબ્બાસ (રહ.)

આપનું નામ ફાતિમહ હતું અને કુનિયત ઉમ્મે ઝૈનબ હતી. તેમના વાલિદનુ નામ અબ્બાસ બગદાદી હતું તેમનો જન્મ બગદાદમાંજ થયો અને ત્યાંજ મોટી થયા. તેમના વાલિદે તેમના પઢવા ભણવાનો ખૂબજ સુંદર બંદોબસ્ત કર્યો. તેણીએ તે સમયના તમામ ઈલ્મ પઢ્યા અને ખાસ કરીને ઈલ્મે ફિકહમાં તો તેમણે નામના મેળવી. પછી પરિસ્થિતિઓએ એવો વળાંક લીધો કે તેણીને મિસર ચાલ્યા જવું પડ્યું ત્યાંના હકિમની બેટી તિઝકાર ખાતૂને હઝરત ફાતિમહને દિલ્લોજાનથી આવકાર આપ્યો અને તેણી માટે એક ખાનકાહ હિજરી સન ૬૮૪માં ‘રબાતે બગદાદિય્યહ’ના નામે બંધાવી. ઉમ્મે ઝૈનબે આ ખાનકાહને પોતાનું નિવાસ સ્થાન બનાવ્યું અને સાથેજ દર્સગાહ પણ બનાવી. એ સિમિત રોજી રોટી પર કનાઅત કરતા હતા અને પોતાનો મોટા ભાગનો સમય પઢવા પઢાવવામાં ગુજારતા હતા. તેણીની વફાત હિજરી સન ૭૧૪માં થઈ.

(મુકરેઝી)

૫૧. હઝરત શીરી બિન્તે અબ્દુલ્લાહ હિન્દિયા (રહ.)

આપ છટ્ટી સાતમી હિજરી સનની નામાંકિત હસ્તી મુહદ્દિસ ઈમામ ઈબ્ને બંદીહી (રહ.)ની આઝાદ કરેલી હતા. તેમનું વતન હિન્દ હતું તેણી પોતાના મોહદેસાના અને આલેમાના જાહોજલાલના કારણે

પોતાના મુલ્કના આલિમોમાં ઉચ્ચ સ્થાન અને રૂત્બો ધરાવતા હતા. પોતે એક જબરદસ્ત મોહદિસ અને આલેમા હોવાના કારણે ઈલ્મ વ ફઝલથી ખાસ નિસ્બત ધરાવતા હતા. તેમણે ખૂબ મહેનત અને પરિશ્રમથી હદીસનો ઈલ્મ મેળવ્યો અને અબ્દુલ મુન્ઈમ બિન કલીબથી હદીસ સાંભળી. ત્યારબાદ એ ખુદે ઈલ્મ પ્રસારણ માટે દર્સગાહ કાયમ કરી જેમાં બેશુમાર લોકોએ તેમના ઈલ્મ અને જ્ઞાનનો લાભ ઉઠાવ્યો.

તેણીના મોટા પાયાના શાગિર્દોમાં અબ્રકોહી (રહ.) અને અબૂલ ફતહ મિરબન હાજિબ નામ નોંધપાત્ર છે.

તેમના ખૂબજ પ્રિય શાગિર્દ અલ્લામા અબ્રકોહી (રહ.) હતા. એ કારણે એ શયખતુલ અબ્રકોહીના લકબથી મશહૂર થઈ. હઝરત શીરીની વફાત હિજરી સન ૬૪૦માં થઈ. (“બિલાફતે અબ્બાસિયા ઔર હિન્દુસ્તાન” કાઝી અત્હર મુબારકપૂરીના હાશિયએ અલ ઈકમાલના હવાલાથી, ભાગ ૪ પાના નં ૪૧૨)

૫૨. હઝરત સિતુલ અહલ

તેણી અલ્લાન બિન સઈદ બિન અલ્લાન બિન કામિલની સુપૂત્રી હતા. તેણીની ગણના હિજરી સન સાતમી દરમિયાનના નામાકિત આલિમાત અને આરિફાતમાં થતી હતી. તેમણે મવલાના બહાઉદીન મકદસીથી હદીસો રિવાયત કરી છે. તેણી બઅલબકની રહેવાસી હતા અને મસ્લક પ્રમાણે હંબલી હતા. તેમનો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૭૦૩માં થયો. (મશાહીરુન્નિસાઅ)

૫૩. હઝરત આઈશા બિન્તે મુસ્લિમ હરની (રહ.)

હરનીની રહેવાસી હતા અને તેણીનો જન્મ હિજરી સન ૬૪૭માં થયો. તેણીને નાનપણથીજ ઈલ્મ હાસિલ કરવાનો ભારે શોખ હતો. અલ્લાહપાકે તેમને ઝહેન અને બુદ્ધિ પણ મોટા પ્રમાણમાં ઈનાયત ફરમાવ્યા હતા. તેણીના વાલિદે તેણીને ભારે પ્રોત્સાહન આપ્યું અને તેણીને તે જમાનાના મોટા મોટા આલિમો પાસે ઈલ્મ અપાવ્યું. તેણીએ પોતાની ખુદાદાદ ખૂબીઓના પ્રતાપે ફિકહ અને હદીસમાં ભારે પ્રગતિ કરી તેમણે ઉચ્ચ પ્રકારની દીની તાલીમ મેળવી અને અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી દર્સ અને તદરીસના (પઢવા-પઢાવવાના) કામમાં લાગી

ગયા અને બલ્કે ખુદાને ભારે લાભ પહોંચાડ્યો. ખુદ તેમના એક ભાઈએ તેમનાથી ઈલ્મે હદીસ શિખ્યું અને ભારે નામના મેળવી. હઝરત આઈશા (રહ.)ને અલ્લાહ તઆલાએ ભારે તંદુરસ્તી અતા કરી હતી. તેણી નેવું વરસની ઉંમરે હિજરી સન ૭૩૭માં મૃત્યુ પામી.

(મશાહીરુન્નિસા)

૫૪. હઝરત ફાતિમા બિન્તે ઈબ્રાહીમ (રહ.)

તેણી સાતમી સદી હિજરીના નામાકિત ફાઝેલા તરીકે ઓળખાયા. તેમનો જન્મ હિજરી સન ૬૪૫માં થયો. તેમના વાલિદ ઈબ્રાહીમ બિન મહમૂદ ખૂબજ બુદ્ધિશાળી અને ફાઝિલ માણસ હતા. તેમણે પોતાની દીકરીને ઉચ્ચ તાલીમ અપાવી અને તેણીને તે યુગના મશહૂર ઉલમા જોડે સંપર્ક કરાવી તેમના ઈલ્મનો લાભ અપાવ્યો— પોતાનું પઢવાનું પુરૂ કર્યા પછી હઝરત ફાતેમાએ પોતાનો મદ્રેસો કાયમ કર્યો અને થોડાકજ વરસોમાં તે અને તેમનો મદ્રેસો ખ્યાતનામ થઈ ગયા. એવું બયાન કરવામાં આવે છે કે તેમની દર્સગાહમાં અલ્લામાં શયખ ઝહબી (રહ.) વગેરેની પધરામણી થઈ હતી અને તેમનાથી હદીસો સાંભળી હતી. હઝરત ફાતેમા બિન્તે ઈબ્રાહીમની વફાત હિજરી સન ૭૧૦માં થઈ. (મશાહીરુન્નિસાઅ, મિસાલી ખવાતીન ૧૨૦)

૫૫. હઝરત મયમૂના (રહ.)

ચોથી સદી હિજરીમાં હઝરત મયમૂના એક મહાન આલેમા તરીકે પ્રખ્યાત થયા. તેમની વાઅઝ અને મુબારક મલફુઝાતથી સખ્તથી સખ્ત દિલ નરમ થઈ જતા હતા. તેણીએ નાનપણમાંજ કુર્આન શરીફ મોઢે કરી લીધું હતું. તેણી ન કેવળ જાહેરી ઈલ્મ માંજ પરિગત હતા બલ્કે બાતિની ઈલ્મથી પણ બાખબર હતા. એક દિવસે વાઅઝમાં તેમણે એમ કહ્યું કે જે લિબાસ હલાલનો હોય અને તે પહેરનાર જો ગુનાઓથી દૂર રહે તો તે જલ્દી ફાટતું નથી. પછી ફરમાવ્યું “મેં જે પહેરણ પહેર્યું છે એ મારી વાલેદાનું છે જેને હું ૪૭ વર્ષોથી પહેરું છું તેમ છતાંયે એ હજી સારી સ્થિતિમાં છે.”

હઝરત મયમૂનાની સંખ્યાબંધ કરામતો લોકોમાં મશહૂર હતી. તેમની સૌથી મોટી કરામત તેમનો ફઝલો કમાલ અને વાઅઝ કરવાની

શૈલી હતા. તેમની વાઅઝો અને તેમના મુબારક મલ્કુઝાતથી હજારો માર્ગ ભૂલેલાઓને હિદાયતની રાહ મળી. હઝરત મયમૂનાની વફાત હિજરી સન ૩૮૫માં થઈ. (ખઝીનતુલ અસફિયા)

૫૬. હઝરત નિઝામુદ્દીન અવલિયા (રહ.)ના વાલિદહ

નામ ઝુલૈખા હતું, હઝરત હુસૈન (રદિ.)ના ખાનદાનથી હતા. આપની વાલિદહ હઝરત ખ્વાજા સૈયદ અરબની સાહબઝાદી હતા. તેણી સબ્ર, શુક, તસ્લીમ વ રઝામાં અજોડ હતી. તેણી ઈબાદત, તકવો, ઈલ્મ, બુદ્દબારી (સહન શીલતા) માટે વિખ્યાત હતા.

તેણીના નિકાહ સૈયદ અહમદ બિન સૈયદ અલી બુખારી સાથે થયા હતા. તેઓ પણ હુસૈની સૈયદ હતા. અમુક દિવસો કાઝી રહ્યા બાદ ઈબાદત માટે બિલકુલ એક તરફ થઈ ગયા હતા. ૨૭ સફર ૬૩૬ હિજરી સન ના હઝરત નિઝામુદ્દીન અવલિયા (રહ.) નો જન્મ થયો હતો. હજુ થોડીક જ ઉંમર થઈ હતી કે પિતાનું મૃત્યું થઈ ગયું જેથી શિક્ષણની પૂરી જિંમ્મેદારી મા પર આવી ગઈ. તો તેણીએ પોતાના આ ખૂશ નસીબ પુત્રને બુનિયાદી તા'લીમથી ઉચ્ચકક્ષાની દીની તા'લીમ પ્રાપ્ત કરાવી.

જ્યારે કુર્આન, હદીસ, ફિકહ, કલામ, મઆની, મન્તિક, હિકમત, ફલસફા, લોગત, અદબ, સાત કિઆત તું સંપૂર્ણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લીધું ત્યાર બાદ આપ દિલ્હી પધાર્યા જ્યાં તેમની બહેન અને મા સાથે જ હતા.

દિલ્હીમાં જ હઝરત નિઝામુદ્દીન (રહ.)ના વાલિદહની વફાત થઈ ગઈ.

૫૭. હઝરત ફાતિમા બિન્તે જમાલુદ્દીન (રહ.)

આપની કુન્નિયત ઉમ્મે અબ્દુલ્લાહ હતી. તેણી શૈખ ઈમામ મુહદ્દિસ જમાલુદ્દીન (રહ.) બિન સુલયમાન બિન અબ્દુલ કરીમ બિન અબ્દુર્રહેમાન અન્સારીના સાહિબઝાદી હતા. તેમનું વતન દમિશ્ક હતું. પોતાનું નામવર પિતાની જેમ તેણીએ પણ ઈલ્મે હદીસમાં ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું અને પોતાની પઢાવવાની અલગ મજલિસ ચાલુ કરી. તેમની વફાત અને હિજરી ૭૦૮માં થઈ. (મશાહીરુન્નિસાઅ)

૫૮. હઝરત મલકા

શરફુદ્દીન બિન અબ્દુલ્લાહ મુકદ્દસી (રહ.)ની સુપુત્રી હતી. આઠમી સદી હિજરીમાં તેમની ગણના વિખ્યાત મોહદિસહ તરીકે થતી હતી. તેમની સમસ્ત જિન્દગી પઢવા-પઢાવવામાં ગુજરી. અને બેશુમાર લોકોએ તેમના જ્ઞાન અને ઈલ્મનો લાભ લીધો એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે ઈમામ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની (રહ.)એ તેમનાથી હદીસની ઈજાઝત લીધી હતી. હઝરત મલકાની હિજરી વફાત સન ૮૦૨માં થઈ. (મશાહીરુન્નિસાઅ)

૫૯. હઝરત ઉમ્મે ઉમર (રહ.)

આપના વાલિદનું નામ તકીયુદ્દીન બિન રાફેઅસ્સલામી (રહ.) હતું. તેણી પોતાના સમયની નામવર મોહદિસા હતી. તેણીએ અલ્લામાં અબ્દુર્રહીમ બિન અબી લયુસર અને બીજા કેટલાયે ઉલમા પાસેથી હદીસનો ઈલ્મ શિખ્યો અને અભ્યાસ પૂરો કર્યા બાદ પોતાની દર્સગાહ શરૂ કરી. હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની જેવા તે યુગના આલિમ ફાઝિલ બુઝુર્ગોએ તેમનાથી હદીસ બયાન કરવાની ઈજાઝત મેળવી હતી. સને હિજરી ૮૦૫માં હદીસની આ શમ્અ બુજાઈ ગઈ, તેણીની વફાત થઈ ગઈ. (મશાહીરુન્નિસાઅ)

૬૦. હઝરત રજબ (રહ.)

હઝરત રજબ રહમતુલ્લાહ અલયહા નવમી સદી હિજરીમાં બહૂ મોટા મુહદિસહ તરીકે ખ્યાતી પામ્યા. તેમના વાલિદનું નામ શહાબુદ્દીન અહમદ બિન મુહમ્મદ બિન ઉમર કલીજ હતું. તેમનો જન્મ હિજરી સન ૮૦૦માં થયો. તેમના વાલિદે તેમની તાલીમ અને તરબિયતની ખાસ વ્યવસ્થા કરી અને એ કારણે એ પ્રત્યેક ઈલ્મ અને ફનમાં નિપૂણ થઈ ગઈ. પણ તેમણે સૌથી ઉચ્ચ સ્થાન ઈલ્મે હદીસમાં પ્રાપ્ત કર્યું હતું. એવું કહેવામાં આવે છે કે ઈમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી તેમના શિષ્યોમાંથી હતા અને તેમણે તેણીથી હદીસના પાઠ ભણ્યા. હઝરત રજબનો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૮૬૮માં થયો.

(તઝકિરતુલ ખવાતીન)

૬૧. હઝરત શમ્સુઝઝુહા (રહ.)

છટ્ટી સદી હિજરીમાં આ ખાતૂનની ગણના નામાંકિત આલિમા અને આરિફા તરીકે થતી હતી. તેણીના વાલિદનું નામ શયખ મોહમ્મદ બિન અબ્દુલ જલીલ હતું. આ ખાતૂને પહેલાં ઈલ્મે હદીસનો અભ્યાસ કર્યો જેમાં ખૂબ ખૂબ મહેનત કરી. એ પછી તેમને ઝુહદ અને તસવ્વુફ પ્રત્યે આકર્ષણ થયું એટલે તેણીએ શયખુત્તરીકત ઝિયાઉદ્દીન અબૂલ ખુબૈય સહરવર્દી (મુત્યુ હિજરી સન ૫૬૩) પાસેથી તસવ્વુફની તાલીમ અને તરબિયત હાસિલ કરી. ત્યાર બાદ તેમણે બેશુમાર ખાતૂનોને પોતાની બરકાતને ફયઝથી લાભામિત કર્યા. તેણી ઝુહદ, તકવા અને ઈલ્મો ફઝલમાં અનોખી હતા.

(ખવાતીને ઈસ્લામ કી દીની ઔર ઈલ્મી ખિદમાત)

૬૨. હઝરત હબીબહ મુહદિસા (રહ.)

હઝરત હબીબહ બિન્તે અબ્દુર્રહમાન બિન મુહમ્મદ બિન ઈબ્રાહીમ બિન અહમદ બિન અબ્દુર્રહેમાન બિન ઈસ્માઈલ બિન મન્સૂર મુકદ્દસી હિજરી સન આઠમીમાં ઉચ્ચ કોટિના મોહદિસા હતા. તેમણે ઈલ્મે હદીસ શયખ તકીયુદ્દીન (રહ.) બિન અબીલ ફહમ અલ બલદાની અને ખતીબ મરવાનથી હાસિલ કર્યો અને બીજા ઈલ્મો ઈબ્રાહીમ બિન ખલીલથી શિખ્યા. ઉપરોક્ત ઉસ્તાઝો ઉપરાંત તેમણે ઈસ્કંદરિયાના મોહદિસ સબ્ત હાફિઝ સલ્ફી, બગદાદના મોહદિસ ઈબ્રાહીમ બિન અબી બક્ર અઝઝગબી અને ફઝલુલ્લાહ બિન અબ્દુર્રઝાક થી પણ ઈજાઝત મેળવી. અભ્યાસ સમય પૂરો થવા બાદ તેમણે પોતે શિક્ષણ આપવાનું શરૂ કર્યું અને જીવનનો મોટા ભાગનો સમય આ મુબારક કામમાં ગુજાર્યો. તેમની યાદશક્તિ ગજબની હતી. સેંકડો હદીસો તેમના મોઢે હતી. મોટા મોટા ઉલમાએ તેમની પાસે હદીસોનું શિક્ષણ મેળવ્યું. જેમા અલ્લામાં સલાહુદ્દીન અસ્સફદી (રહ.) જેવા જગવિખ્યાત આલિમનો પણ સમાવેશ થાય છે. તેમણે હિજરી સન ૭૨૮માં હઝરત હબીબહથી હદીસની ઈજાઝત હાસિલ કરી હતી. જેનો ઉલ્લેખ તેમણે પોતાની કિતાબ “અઅયાનુલ અરર વ અઅવાનુન નરર”માં પણ કર્યો છે. હઝરત હબીબહની વફાત શઅબાન હિજરી સન ૭૩૩માં થઈ.

(મશાહીર નિસ્વાં)

૬૩. હઝરત મૈનબ બિન્તે અબ્દુલ્લાહ અલ અમ્મહરી (રહ.)

તેમનો દરજ્જો ઈલ્મે હદીસમાં બહુ મોટો હતો અને તેમના ઈલ્મ અને ફઝલની ઈસ્લામી જગતમાં ભારે ખ્યાતી હતી. તેણે ખાતૂનોમાંથી છે જેનાથી ઈમામ સુયૂતીએ કસ્બે ફયઝ કર્યો— લાભ ઉઠાવ્યો.

તેણીનો જન્મ હિજરી સન ૮૭૦માં થયો. તેણીના વફાત પામવાની સાલની જાણ નથી. (મશાહીર નિસ્વાં)

૬૪. ચાંદબીબી કે ચાંદ સુલ્તાના

આ શેરદિલ ખાતૂન હુસૈન નિઝામ શાહ અહમદનગર (દક્ષિણ)ના ગવર્નરની સાહેબઝાદી હતા. તેણીની માનું નામ ખૂન્ઝહ હુમાયૂં હતું. તેણીના મા બાપે તેણીની તાલીમ અને તરબિયત પર ખાસ ધ્યાન આપ્યું અને લાયક અને કાબેલ ઉસ્તાદોને તેણીની તાલીમ માટે નક્કી કર્યા. આ કારણે થોડાકજ વરસોમાં શહઝાદી તમામ પ્રકારની વિદ્યા અને તાલીમમાં પારંગત બની ગયા. ખુદ બાદશાહ ચાંદબીબીને સિપાહીગિરી, ઘોડે સવારી, તલવારબાજી અને ભાલાના ઉપયોગની તાલીમ આપતા હતા અને સાથે સાથે દેશની વ્યવસ્થા અને બંદોબસ્તના બારામાં પણ જ્ઞાન આપતા હતા. તેણી જ્યારે જુવાન થઈ ત્યારે તેણીના ઉચ્ચ ગુણો અને આદર્શોની વાતો દૂર દૂર સુધી ફેલાઈ ગઈ. જ્યારે બીજાપૂરના રાજા અલી આદિલશાહે તેની બુદ્ધિ પ્રતિભા અને લાયકાતના વિશે સાંભળ્યું તો તેણે હુસૈન નિઝામશાહને ચાંદબીબીના સાથે પયગામ માટે મોકલ્યો જેને તેણે કબૂલ કરી લીધો અને ચાંદબીબીની શાદી અલી આદિલશાહ સાથે થઈ ગઈ.

બીજાપૂર (સાસરે) પહોંચીને ચાંદબીબીએ અત્યંત કુશળતાપૂર્વક સાસરા પક્ષનું દિલ પોતાની મુઠીમાં કરી લીધું. એ સાથેજ તેણીએ પોતાની રઈચ્યત અને પોતાના તાબા હેઠળના લોકો સાથે એવું સુંદર વર્તન કર્યું કે તે બધા તેનાજ ગુણગાન ગાવા લાગ્યા. એક વાર અલી આદિલને ખબર મળી કે દરબારના કેટલાક અમીરો તેના વિરુદ્ધ સાઝિશ કરી રહ્યા છે અને તેની જાન લેવા ચાહે છે તો તેણે અમીરોના નામો મેળવવા માટે ઘણી કોશિશો કરી પણ તે નિષ્ફળ જ રહ્યો. આ

કારણે તે હવે પોતાની જાન જવાના ડરથી ભયભિત રહેવા લાગ્યો. જ્યારે ચાંદબીબીએ પોતાના શૌહરની આવી બદલાયેલી હાલત જોઈ તો તેણે ખૂબ કુશળતા પૂર્વક આમ થવાનું કારણ પૂછ્યું. અલી આદિલ શાહે જ્યારે એમ કહ્યું કે તેને કતલ કરવા માટે સાઝિશ થઈ રહી છે તો બહાદુર ચાંદબીબીએ પોતાના પતિને તસલ્લી આપી અને કહ્યું કે જ્યાં સુધી હું જીવતી છું આપનો કોઈ વાળ વાંકો કરી શકે એમ નથી. આજથી રોજ રાત્રે હું જાતે પહેરો ભરીશ. તમો નિરાંતે ઉંઘી જાજો.

આમ તે દિવસથી ચાંદહઝરત ખુદ શાહી આરામ ગૃહની નિગેહબાની અને સુરક્ષા કરવા લાગી. એક રાત્રે તેણે અચાનક છત પર કંઈક અવાજ સાંભળ્યો પણ તેણીએ પહેરેદારોને બોલાવવા કે પોતાના શૌહરને જગાડવાના બદલે એકલી જાતે તલવાર ખેંચી છત ઉપર ચઢી ગઈ. ત્યાં બે બુકાનીધારી ઉઘાડી તલવારો લઈ ઉભા હતા. એ બન્નેએ ચાંદબીબી ઉપર હુમલો કર્યો પણ એ ઝડપથી પાછળ હટી ગઈ અને પેંતરો બદલી એવો ભરપૂર વાર કર્યો કે એક બુકાનીધારી તો ત્યાંજ પતી ગયો તે પછી જ્યારે બીજો આગળ આવ્યો તો તેનો પણ એવોજ હાલ થયો. આ દરમિયાન અવાજ સાંભળી અલી આદિલશાહની આંખ ઉઘડી ગઈ અને તે ઉઠીને દોડતો દોડતો છત ઉપર આવ્યો. તેણે જ્યારે આ દ્રશ્ય જોયું તો તેણે ચાંદબીબીની તલવારને ચૂમી લીધી અને કહ્યું,

“ચાંદબીબી ! જો તમામ દુનિયા પણ મારી દુશ્મન થઈ જાય તો જ્યાં સુધી તું મારી સાથે છે મને કોઈનો ડર નથી.”

એક વાર એ પાલખીમાં બેસી પોતાના પિયરે (અહમદનગર)થી સસુરપક્ષે (બીજાપુર) આવી રહી હતી. અમુક શસ્ત્રધારી સૈનિકો પણ તેની જોડે હતા. રસ્તામાં એક નિર્જન સ્થાને ડાકુઓની એક મોટી ટોળકીએ આ નાનકડા કાફલા પર હુમલો કરી દીધો. અંગરક્ષક સૈનિકોએ જાનની બાજી લગાવી ડાકુઓનો મુકાબલો કર્યો પરંતુ તે બધા એક પછી એક મરી ગયા અને મલેકા ચાંદબીબી એકલી રહી ગઈ. તેણી ગભરાયા કે ડર્યા વિના તલવાર ખેંચીને પાલખીમાંથી નીચે ઉતરી અને ડાકુઓનો જોરદાર મુકાબલો કર્યો. કેટલાક ડાકુઓ લડાઈ દરમિયાન માર્યા ગયા અને બાકીના જીવ બચાવવા નાસી છૂટ્યા.

હિજરી સન ૯૮૭, ઈસ્વી સન ૧૫૮૦માં અલી આદિલ શાહના મૃત્યુ બાદ તેનો સગીર વયનો ભત્રીજો ઈબ્રાહીમ આદિલ શાહ તેનો વારસદાર બન્યો અને મલેકા ચાંદ સુલતાના શૌહરની વસિયત

અનુસાર તેની સરપરસ્ત તરીકે નિર્માઈ. તેણી કેટલાયે વરસો સુધી પોતાની આ ફરજ કુશળતા પૂર્વક નિભાવતી રહી.

(તારીખે ફરિશ્તા- મશાહીર નિસ્વાં, ખવાતીને ઈસ્લામ કી બહાદુરી)

૬૫. હઝરત હાફિઝા જમાલ (૨૯.)

હઝરત ખ્વાજાએ ખ્વાજામાં મુઈનુદ્દીન હસન સંજરી ચિશ્તી અજમેરી (૨૯.) (વફાત હિજરી સન ૬૩૩)ની દુખ્તરે નેક અખ્તર હતા. તેણીનો જન્મ હઝરત અમતુલ્લાહની કૂખથી થયો હતો. હઝરત હાફિઝા જમાલ ખૂબજ પારસા, હમેશાં રોઝો રાખનાર અને હમેશાં રાત્રિની નમાઝ અદા કરનાર ખાતૂન હતા. તેણીને ખ્વાજાએ ખ્વાજામાં (૨૯.) હિદાયત ફરમાવી કે ઔરતોની ઈસ્લાહ અને હિદાયત ઉપર તવજ્જુહ અને ધ્યાન આપે. આ કારણે હઝરત હાફિઝા જમાલ પોતાનો અધિકતર સમય ઔરતોની તાલીમો તરબિયતમાં પસાર કરતા હતા. તેમની તાલીમથી ન કેવળ હજારો ઔરતોને હિદાયત નસીબ થઈ બલકે તેમાની કેટલીયે ઔરતોએ અલ્લાહથી લવ લગાવી આરિફાતનો દરજો હાસિલ કર્યો.

હઝરત હાફિઝા જમાલ સાહિબાની શાદી શયખ રઝીયુદ્દીન (૨૯.)થી થઈ. તેણી લાંબી ઉંમર સુધી અજમેર માંજ રહી અને અજમેરમાંજ તેમની વફાત થઈ. તેમનો મઝાર ખ્વાજાએ ખ્વાજામાં (૨૯.)ના મઝારની પાસે છે. (તઝકિરએ અવલિયાએ હિન્દ)

સુલ્તાનુલહિન્દ હઝરત ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન હસન ચિશ્તી અજમેરી (૨૯.) ઉપખંડમાં સિલસિલએ ચિશ્તિયહના સ્થાપક છે. નજીબુલ તરફૈન (મા-બાપ બન્ને બાજૂથી) સૈયદ હતા. હિજરી સન ૫૩૭માં એક કર્બા સંજર (ખુરાસાન)માં પૈદા થયા. પ્રાથમિક શિક્ષણ પોતાના વાલિદ પાસેથી મેળવ્યું. હજી નવયુવાનીમાં જ હતા કે માબાપની છત્ર છાયા ગુમાવી બેઠા. વારસાઈમાં સારી એવી જાયદાદ મળી હતી પણ એક બુઝુર્ગ ઈબ્રાહીમ કન્દોઝી (૨૯.)ની તવજ્જુહથી દુનિયાની માલ મતાથી બેનિયાઝ થઈ ગયા અને તે સમયના એક આલિમ મૌલાના હિશામુદ્દીન બુખારી પાસેથી દરેક પ્રકારની દીની તાલીમ હાસિલ કરી અને એ સાથેજ કુર્આને મજીદ પણ કંઠસ્થ કરી લીધું. ત્યારબાદ ખ્વાજા ઉસ્માન હાઝની (૨૯.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈ તેમનાથી બયઅત થયા અને થોડોક સમય તેમની પાસે રહ્યા.

ખ્વાજા ઉસ્માન હાડનીએ જ્યારે તેમને ખિલાફત અર્પણ કરી તો કેટલાયે વરસો સુધી જુદા જુદા દેશોમાં પ્રવાસ પ્રયત્નમાં રહ્યા. હિજરી સન ૫૬૧માં અજમેર તશરીફ લાવ્યા અને અહીંજ બાકીની જિંદગી ઈસ્લામની તબ્લીગમાં ગુજારી દીધી. તેમની તબ્લીગી કોશિશોના કારણે લાખો લોકોને હિદાયત નસીબ થઈ. આપની વફાત હિજરી સન ૬૩૩માં થઈ. અજમેરમાં તેમનો અઝીમુશ્શાન મઝાર છે અને તેને સંબંધિત જોવા લયક ઈમારતોનું સંકૂલ આવેલ છે.

૬૬. હઝરત અમતુલ ખાલિક (રહ.)

અબ્દુલ લતીફ બિન સદકા બિન ઔસ અલમુનાદિયુલ અકબીની સાહિબઝાદી હતી. તેમનો જન્મ સને હિજરી ૮૧૪માં થયો. તેમણે પોતાના દીની ઈલ્મના અભ્યાસ કાળમાં મુસ્નદે અહમદ, મુઅજુમે તબરાની, સીરતે ઈબ્ને હિશામ, અલફિયા, મિનહાજ વિગેરે કિતાબો પઢી અને તેમાંની કેટલી મોઢે કરી. વળીએ અલ્લામા જમાલુદીન હંબલી (રહ.)ના દર્સની મજલિસમાં પણ શામેલ થયા. ત્યાર બાદ તેણી લાંબા સમય સુધી પઢવા પઢાવવાના કાર્યમાં મશગુલ રહી. તેમનાથી કેટલાયે મોટા મોટા મોહદેસીને રિવાયતો લીધી છે.

ઈમામ જમાલુદીન સીયુતીએ પણ તેમના ઈલ્મથી લાભ લીધો છે તેમને શેઅર અને શાયરીમાં પણ ભારે રસ હતો. તેમના કેટલાક શેઅરોનો ભાવાર્થ જોઈએ.

ભાગ્ય ક્યારેક બોલાવે છે અને ક્યારેક છોડાવી દે છે. હું કંઈક ભૂલ કરું પણ ભાગ્ય ભૂલ કરતું નથી. અલ્લાહ જ્યારે કોઈ બંદાથી કામ કરાવવા ચાહે છે એવી સ્થિતિમાં પણ કે તે બુદ્ધિ અને દર્શન શ્રવણની શક્તિ ધરાવે છે તો તેના દિલને અંધ કરી દે છે (અને દૂધમાંથી વાળની જેમ તેની બુદ્ધિ બહાર કાઢીને ફેંકી દે છે) ત્યાં સુધી કે તે માણસ કામ કરી લે છે પછી જ્યારે તે માણસ કામ કરી લે છે તો તે માણસની બુદ્ધિ પાછી આપવામાં આવે છે જેથી કરીને એ ઈબ્રત પકડે. હઝરત અમતુલ ખાલિકની વફાત હિજરી સન ૯૨૦માં થઈ. (તઝકેરતુલ ખ્વાતીન)

૬૭. શહઝાદી ફાતિમા ખાનમ

મલેકએ ઝુબયદા (રહ.) (હિજરી સન ૨૧૬)ના હાલાતમાં

નહરે ઝુબયદાનો ઉલ્લેખ આવી ચૂક્યો છે. બલકે ઝુબયદા પછી આવનારા મુસ્લિમ શાસકોએ પણ આ નહેરની દેખરેખ રાખી પણ લગભગ સાતસો વરસો પછી મક્કાના તમામ ફૂવાઓ અને પાણીના ઝરણાં સૂકાઈ ગયા. નહરે ઝુબયદા પણ પત્થરો અને રેતીથી પૂરાઈ ગઈ અને ઠેક ઠેકાણે તેનું બાંધકામ તૂટી ગયું અને તેનામાં ખૂબજ ઓછી માત્રામાં પાણી રહી ગયું અને ફરી એકવાર મક્કામાં પાણીની તંગી થઈ ગઈ. હિજરી સન ૫૫૭માં તો મક્કાની સ્થિતિ એવી થઈ ગઈ જેવી નહરે ઝુબયદા જારી થતા પેહલાં હતી. આ પરિસ્થિતિની જાણ એક નેક દિલ તુર્કખાતૂન શહઝાદી ફાતિમા ખાનમને થઈ તો તેણી બેચેન બની ગઈ. ફાતિમા ખાનમ તૂર્કીના એક ઉસ્માની શાસક સુલ્તાન સલીમની દુખ્તરે નેક અપ્તર હતી. તેણીએ નિર્ણય કરી લીધો કે તે એવો બંદોબસ્ત કરશે જેનાથી મક્કાના દરેક ઘરમાં પાણી પહોંચી શકે અને હાજીઓને પણ તેમની જરૂરિયાત મુજબનું પાણી મળતું રહે. તેણીએ પોતાના એક વિશ્વાસુ અધિકારી ઈબ્રાહીમ બિન તકરીને પયાસ હજાર અશરફીઓ આપી હુકમ આપ્યો કે તે મક્કા મુઅઝઝમા શહેર સુધી પાણીનો પુરવઠો પહોંચાડવાની વ્યવસ્થા કરે.

ઈબ્રાહીમ બિન તકરીને મક્કા પહોંચીને મિસર, શામ અને યમન વિગેરેથી ઈન્જનયરો અને કડિયા કારીગરોને ભેગા કર્યા અને તેમને સેંકડો મજૂરો આપી નહેરની સાફ સફાઈના કામે લગાડી દીધા. મજૂરોએ સપ્ત મહેનત અને ભારે પરિશ્રમ કરી નહેરને સાફ કરી દીધી અને જ્યાં જ્યાં એ તૂટી ગઈ હતી ત્યાં ત્યાંનું ચણતર કામ કરાવ્યું. ત્યાર પછી તેમણે નહેરને ચાહે ઝુબયદાથી મક્કા મુઅઝઝમા તરફ લંબાવવાનો ઈરાદો કર્યો પરંતુ માર્ગમાં એક મોટું ખડક જે બે હજાર ફૂટની લંબાઈનું હતું વચ્ચે આવતું હતું. એ ખડકની મોટાઈ પયાસ ફૂટ અને પહોળાઈનો તો કોઈ અંદાજ જ નહતો. આ ખડકને કાપવું અશક્ય લાગતું હતું. એટલે ઈબ્રાહીમ હિમ્મત હારી બેઠો અને ફાતિમા ખાનમને ખબર કરી કે માર્ગમાં ખડક આવી જવાથી નહેરને ચાહે ઝુબયદાથી આગળ વધારવી શક્ય નથી પણ શહેઝાદી ભારે હિમ્મતવાન ખાતૂન હતી. તેણીએ ઈબ્રાહીમને એક સપ્ત આદેશ મોકલ્યો જેમાં લખ્યું હતું કે આ ખડકને ગમે તે રીતે કાપીને નહેરને મક્કા મુઅઝઝમાં સુધી પહોંચાડો. આ આદેશ પછી સેંકડો મજૂરો ડઝનબંધ ઈન્જનયરોની દેખરેખ હેઠળ ખડક કાપવાના કામે લાગી ગયા. તે જમાનામાં એવી

મોટી મોટી મશીનરીઓ ન હતી જેનાથી આજકાલ કામ લેવામાં આવે છે. તે સમયે મજૂરો ખડકો ઉપર આગ સળગાવતા અને જ્યારે તે કંઈક અંશે નરમ થતું ત્યારે તેને તેજ ધાર ધરાવતા સાધનોથી કાપતા હતા. આ કામ લગાતાર દસ વરસ સુધી ચાલતું રહ્યું અને શહજાદી ખાનમ આ કામ સાથે સંકળાયેલ કર્મચારીઓને દિલ ખોલીને મજૂરી આપતી રહી. આખરે એ મુબારક દિવસ આવ્યો જ્યારે હિજરી સન ૯૭૯, ઈ.સન. ૧૫૧૧માં ખડકની રૂકાવટ દૂર થઈ ગઈ અને નહેર મક્કા મોઅઝઝમાં સુધી પહોંચી ગઈ. તે દિવસે મક્કાવાસીઓની ખૂશીનું કોઈ ઠેકાણું નહતું. તેમણે દાઅવતો કરી, મોહતાજોની મદદ કરી અને ગરીબોને દાન કર્યા. હુકૂમત તરફથી પણ ઈન્જનયરો અને મજૂરોને રોકડ પુરસ્કાર અને ઉચ્ચ પોશાકના ઈનામો આપવામાં આવ્યા. આ નેક કાર્ય કરવા બદલ શહજાદી ફાતિમા ખાનમને મલેકએ જુબયદા સાની કહેવામાં આવે છે.

(“અલ હસનાત” માસિક, રામપુર)

૬૮. હઝરત જમાલ ખાતૂન (રહ.)

તેણી હઝરત મિયાંમીર લાહોરી રહમતુલ્લાહિ અલયહિના બહેન હતા. તેમનું ખરૂં નામ મીર મુહમ્મદ હતું અને તેણી સિવસ્તાન (સિંધ)ના રહેવાસી હતા. તેમના વાલિદનું નામ કાઝી સાયંદના હતું. તેમનો જન્મ હિજરી સન ૯૩૮માં થયો. નાનપણમાં તેમની પઢાઈ માટે જુદા જુદા ઉસ્તાદોની ખિદમત લેવામાં આવી. બાર વરસની ઉંમરના હતા ત્યારેજ પિતાની છત્રછાયા ગુમાવી બેઠા. ત્યાર પછી તેણી પોતાની માની પરવાનગી લઈ શયખ ખિઝર સીવસ્તાની (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈ તેમના મુરીદ બની ગયા. લાંબા સમય સુધી સહવનના પાસે એક પહાડી ઉપર ઈબાદત અને રિયાઝતમાં મશગુલ રહ્યા. તે પછી આપના મુશિદિ આપને રૂખ્સત કર્યા અને એ ૨૫ વરસની ઉંમરમાં લાહોર આવી ગયા. અહીં તેમણે મૌલાના સઅદુલ્લાહ, મૌલાના નિઅમતુલ્લાહ અને મુફતી અબ્દુસ્સલામ લાહોરી પાસેથી કેટલાયે વરસો સુધી અધિક તાલીમ હાસિલ કરી. ત્યાર બાદ સરહિન્દ તશરીફ લઈ ગયા અને ત્યાં એક વરસ સુધી રહ્યા અને પાછા લાહોર આવી ગયા. બાકીની તમામ ઉંમર લાહોર ખાતેજ વઅઝ, હિદાયત અને ઈરશાદ તેમજ તબ્લીગમાં ગુજારી દીધી.

ભારે ઈબાદત ગુઝાર અને સુન્નતો ઉપર પાકા અમલ કરનાર

હતા. તેમના કારણે સિલસિલએ ચિશતિય્યાને પંજાબમાં વેગ મળ્યો— જહાંગીર, શાહજહાં અને દારા શિકવહને તેમનાથી ભારે અકીદત હતી. તેઓ કેટલીયે વાર તેમની ખિદમતમાં હાજર થયા. શિખ લોકો પણ તેમને ભારે આદર અને સન્માનની દષ્ટિએ જોતા હતા. હઝરત મિયાં મીર રબીઉલ અવ્વલ હિજરી ૧૦૪૫માં લાહોર ખાતે અલ્લાહને પ્યારા થયા. તેણી પોતાના બુલંદ દરજ્જાના ભાઈના જેમ જુહદ અને ઈબાદત તેમજ તકવામાં મશગુલ રહેનારા હતા. તેમણે અલ્લાહ તઆલા જોડે એવી લવ લગાડી હતી કે તેણી જે દુઆ ફરમાવતી હતી અલ્લાહ તઆલા તેને કબુલ કરી લેતા હતા. લખનારાઓએ તેમને “મુસ્તજાબુદઅવાત” હોવાનો વારંવાર ઉલ્લેખ કર્યો છે અને તેમની કેટલીયે કરામતો બયાન ફરમાવી છે. “સફીનતુલ અવલિયા”માં છે કે એક વાર હઝરત જમાલ ખાતૂન (રહ.)એ બે મણ ઘઉં એક મોટા વાસણમાં ભરી લીધા. તે ઘઉંમાં અલ્લાહે એવી બરકત આપી કે પુરા એક વરસ સુધી તે ઘઉંને રોજ ફકીરો અને નિરાધારોને વહેંચતા રહ્યા. તેણીની હિજરી સન ૧૦૪૫માં વફાત થઈ. (સફીનતુલ અવલિયા)

૬૯. હઝરત ફાતિમા બિન્તે અબ્દુલ કાદિર (રહ.)

તેણી હઝરત મખ્દૂમ મીરાં મુહમ્મદ દરિયા બુખારીની બીવી હતા. હઝરત બીબી કલાંના નામે પ્રખ્યાત હતા. હઝરત ફાતિમા પીરાને પીર સય્યદના શયખ અબ્દુલ કાદિર જીલાનીની અવલાદથી હતા. ઘણીજ ઈબાદત ગુઝાર અને મુત્તકી હતા. તેમની ગણના તે સમયની આરિફાતમાં થતી હતી. પ્રખ્યાત લેખક પીર ગુલામ દસ્તગીર મરહૂમ પોતાની કિતાબ “બુઝુર્ગાને લાહોર”માં લખ્યું છે કે એક દિવસે હઝરત સાહેબા એ પોતાની ચાદર ધોઈને તડકામાં સુકાવવા ચાહી પણ અસરનો સમય હતો અને તડકો ઘરમાં ફક્ત બોરડીના ઝાડની ટોચ ઉપર હતો. તેણીએ બોરડીના વુક્ષને સંબોધીને કહ્યું.

“હે વુક્ષ ! તારી ડાળીઓ નમાવી દે જેથી હું મારી ભિજાયેલી ચાદર તારા પર નાખીને સુકાવી શકું”

વુક્ષની ડાળીઓ નમી પડી. હઝરત સાહેબાએ પોતાની ચાદર તેના પર નાખી દીધી. તે પછી વુક્ષની ડાળીઓ આપમેળે ઊંચી થઈ ગઈ.

થોડી વાર પછી હઝરત મૌજે દરિયા (રહ.) ઘરમાં તશરીફ

લાવ્યા તો તેમણે ચાદરને બોરડીના વુક્ષની ટોચ ઉપર સુકાતી જોઈ તો તેમને લાગ્યું કે હઝરત સાહેબાએ ઝાડ ઉપર ચઢીને ચાદર સૂકવી હશે. તેમણે ગુસ્સે થઈ તેણીની આ બાબતમાં પૂછપરછ કરી તો તેણીએ કસમ ખાઈને બતાવ્યું કે હું ઝાડ પર ચઢી ન હતી બલ્કે ઝાડે પોતે પોતાની ડાળીઓ નમાવી દીધી હતી. આ સાંભળી હઝરત મૌજે દરિયાએ ફરમાવ્યું “તો પછી એજ રીતે ઝાડ પરથી ચાદર ઉતારી દેખાડો”. તો તેણીએ વુક્ષને સંબોધીને કહ્યું “હે વુક્ષ ! હવે પોતાની ટોચ નીચે નમાવ કે હું મારી ચાદર ઉતારી લઉં”

વુક્ષની ડાળો નમી પડી અને બીબી સાહેબાએ પોતાની ચાદર ખેંચી લીધી. આ પ્રકારની બીજી પણ કેટલીક કરામતો તેણી સાથે જોડાયેલ છે. હઝરત ફાતિમાની હિજરી સન ૧૦૧૬ ઈસ્વી સન ૧૬૦૭માં વફાત થઈ અને પોતાના શૌહરે નામદારના મઝારથી થોડેક છેટે દફન થયા. લીકરોડ લાહોરમાં આજે પણ તેણીની કબર મૌજૂદ છે. હઝરત ફાતિમાના પેટથી હઝરત મૌજે દરિયા બુખારીના બે દીકરાનો જન્મ થયો. જેમના નામ સય્યિદ સફીઉદ્દીન અને સય્યિદ બહાઉદ્દીન હતા. બન્ને ભાઈ ઈલ્મ તેમજ ફઝલમાં અને ઝુહદ તેમજ તકવામાં અત્યંત કમાલનો દરજો ધરાવતા હતા.

(તારીખે ઊચ, નુકૂશે લાહોર નંબર)

૭૦. હઝરત ઝૈનબ શઅરિય્હ (રહ.)

નામ ઝૈનબ, પિતાનું નામ અબ્દુર્રહમાન હતું. નેશાપૂરના પાસે શઆરીના વતની હતા. ઉચ્ચ દરજાની અલ્લાહ વાળી અને શૈખહ હતી.

હઝરત ઝૈનબ (રહ.)એ ઈસ્માઈલ બિન અબીલ કાસિમ,
ફાતિમહ બિન્તે ઝઅબલ,
અબ્દુલ મુનઈમ ઈબ્ને કુશૈરી,
ઝાહિર ઈબ્ને તાહિર,
અબુલ મઆલી મુહમ્મદ બિન ઈસ્માઈલ ફારિસી,
અબ્દુલ જબ્બાર બિન મુહમ્મદ ખુવારી,
અબ્દુલ વહહાબ બિન શાહ,
ફાતિમહ બિન્તે ખલફ શહામી
અબ્દુલ્લાહ બિન ફુરાવી
અબ્દુર્રઝઝાક તબસી

થી હદીસો સાંભળી
હઝરત ઝૈનબ (રહ.)ને હદીસની ઈજાઝત
અબ્દુલ ગાફિર બિન ઈસ્માઈલ
અબુલ કાસિમ ઝમખશરી નહવીથી પ્રાપ્ત થઈ.
અને બુખારી શરીફનો સિમાઅ મુહમ્મદ ફારિસી તથા વજીહથી
કર્ચો.

હઝરત ઝૈનબ (રહ.)થી ઉલમાની એક મોટી જમા'તે હદીસોની રિવાયત કરી છે.

તેણી ઘણી નેક, ઈલ્મનો શોખ રાખનાર અને ઈબાદત ગુજાર ખાતૂન હતા.

વફાત: હઝરત ઝૈનબની વફાત જુમાદા અલ ઉખરા સન હિજરી ૬૧૫માં નેશાપૂરમાં થઈ.

(સિયરે અઅલામુનુબલા ભાગ ૨૨ પાના ૮૬)

૭૧. હઝરત સિરી સકતી (રહ.)ની એક મુરીદની

હઝરત સિરી સકતી (રહ.) ના એક મુરીદ (શિષ્ય) બયાન કરે છે કે અમારા પીરની એક મુરીદની હતી તેણીનો પુત્ર મકતબમાં પઢતો હતો. ઉસ્તાદે કોઈ કામ માટે મોકલ્યો તે કોઈ જગ્યાએ પાણીમાં પડી ગયો અને ડુબીને મરી ગયો. ઉસ્તાદને ખબર થઈ તેમણે હઝરત સિરી સકતી (રહ.)ને જઈને ખબર આપી. આપ ઉઠીને તેણીના ઘરે આવ્યા અને સબ્રની નસીહત કરી. તે મુરીદની કહેવા લાગી, “હઝરત તમો આ સબ્રની વાત કેમ કરી રહ્યા છો?” ફરમાવ્યું “તારો પુત્ર ડુબીને મરી ગયો છે.” તેણી આશ્ચર્યથી કહેવા લાગી “મારો પુત્ર? તેમણે કહ્યું, ”હાં ! તારો પુત્ર” તેણી કહેવા લાગી, “મારો પુત્ર કદી ડુબ્યો નથી.” આ કહી ઉઠીને તે જગ્યાએ પહોંચી અને જઈને પોતાના દીકરાનું નામ લઈ પુકાર્યો. તેણે ઉત્તર આપ્યો, “કેમ મા” અને તે પાણીથી જીવતો થઈને નીકળી આવ્યો.

હઝરત સિરી સકતી (રહ.)એ હઝરત જુનેદ (રહ.)થી પૂછ્યું આ શું વાત છે? તેમણે કહ્યું આ સ્ત્રીનું એક ખાસ સ્થાન અને કક્ષા છે કે તેણીના ઉપર જે મુસીબત આવનારી હોય છે તેની તેણીને ખબર કરી દેવામાં આવે છે અને આ બનાવની ખબર કરવામાં આવી ન હતી જેથી તેણીએ કહ્યું કે આવું થયુંજ નથી.

ફાયદો: દરેક વલીને અલગ અલગ મરતબો મળે છે. કોઈ એમ ન સમજે કે આ દર્જો એવા વલીથી મોટો છે જેને પહેલાથી ખબર નથી હોતી કે મને શું થવાનું છે. અલ્લાહ તઆલાને અધિકાર છે જેની સાથે જેવો વર્તાવ કરવા ઈચ્છે કરે. પરંતુ છતાં પણ મોટી કરામત છે અને આ બધી જ બરકત આની છે કે અલ્લાહ અને તેના રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમની તાબેદારી કરે. આમાંજ કોશિશ કરવું જોઈએ પછી અલ્લાહ તઆલા ઈચ્છે તો એ જ મરતબો આપી દે અથવા એનાથી વધારી દે. (બિહિશ્તી ઝેવર પાના ૫૦૨)

૭૨. એક નેક ખાતૂન

એક માણસે પોતાની પત્નીને કસમ આપી કહ્યું કે, “તું ઘરમાંથી કોઈને પણ ખૈરાત (દાન) દઈશ નહીં!” તે બીવીએ એક દિવસ કોઈ માણસને ખૈરાત આપી દીધી શૌહરે એ જોઈ લીધુ.

તેણે બીવીને કહ્યું,

“તેં મારા હુકમનું પાલન ન કર્યું.”

બીવીએ કહ્યું,

“મેં આ ખૈરાત ફક્ત અલ્લાહના માટે જ આપી છે.”

શૌહરે આગનો અંબાર લગાવ્યો.

પછી તેણે બીવીને કહ્યું,

“જો તેં આ કામ ફક્ત અલ્લાહના માટે જ કર્યું હોય તો આ આગના અંબારમાં અલ્લાહના માટે જ કૂદી પડ!” પેલી અલ્લાહવાળી ઔરતે ઉત્તમ ઘરેણાં અને ઉમદા પોષાક વડે પોતાના શરીરનો શણગાર કર્યો.

શૌહરે તેણીને પૂછ્યું,

“શું આ શણગાર કરવાનો મોકો છે?”

બીવીએ કહ્યું.

“જ્યારે એક દોસ્ત બીજા દોસ્તથી મળે છે ત્યારે તે તેના માટે શોભા-શુંગાર કરે છે.”

આ પ્રમાણે કહીને તેણી આગમાં કૂદી પડી!

તે અગ્નિસ્થાનને શૌહરે ત્રણ દિવસ સુધી બંધ રાખ્યું. ચોથા દિવસે ખોલીને જોયું તો બીવી મુસ્કુરાતી હતી! તેને ઘણુંજ આશ્ચર્ય થયું ! આ બનાવથી તે સ્તબ્ધ થઈ ગયો !

તે જ સમયે ગૈબથી અવાજ આવ્યો,

“હે માનવી ! વિસ્મય પામવાની જરૂર નથી”

ભૌતિક આગ અમારી (ઈશ્કની) આગને બાળી શકતી નથી !”

આ સાંભળી શૌહરે પાકી તૌબા કરી અને પોતાની નેક અને ભાગ્યશાળી બીવીને ઘણી જ ઈઝઝતથી રાખી.

(‘નુઝહતુલ મજાલિસ’ પાનું ૧૮૨)

૭૩. એક નેક ઔરતનો ફિસ્સો

હઝરત ઈસા (અલૈ) ના જમાનામાં એક નેક સાલેહ ઔરત હતી તેણે યુલા પર રોટલો મૂકીને નમાઝની નિયત બાંધી. એટલામાં શૈતાન એક ઔરતની શિકલમાં તેની પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે યુલા પર રોટલો બળીને ખાક થઈ ગયો છે. પરંતુ આ નેક ખાતૂને તે બાજુ જરાક પણ ધ્યાન આપ્યું નહીં. તો શૈતાને તેના માસૂમ બાળકને પકડીને યુલાની આગમાં નાખી દીધુ છતાં આ બાઈએ તે બાજુ ધ્યાન ન આપ્યું. હજુ થોડીક જ વાર લાગી હતી કે તેનો શૌહર આવ્યો અને છોકરાને જોયો કે તે યુલાના અંગારામાં રમી રહ્યો છે. અલ્લાહ તઆલાએ આગના અંગારાને બાળક માટે મોતી બનાવી દીધાં.

આ માણસ ઘરેથી નીકળી હઝરત ઈસા (અ.સ.)ની સેવામાં પહોંચ્યો અને આ બનાવ કહી સંભળાવ્યો. હઝરત ઈસા (અ.સ.)એ ફરમાવ્યું, “તમો પોતાની નેક પત્નીને મારી પાસે બોલાવી લાવો” જ્યારે તે પોતાની નેક બીવીને હઝરત ઈસા (અ.સ.) પાસે લઈ ગયો તો તેમણે તે ઔરતને પૂછ્યું, “તેં કયું સાડું કામ કર્યું છે જેનાથી આ બનાવ બન્યો છે? ઔરતે ઉત્તર આપ્યો, “હે અલ્લાહના નબી! જ્યારે મારૂ વુઝૂ તૂટી જાય છે તો તરતજ વુઝૂ કરી છું અને જ્યારે વુઝૂ કર્યું કે તરતજ નમાઝના માટે ઉભી થઈ જાઉં છું અને જ્યારે પણ કોઈએ મારી પાસે પોતાની કોઈ જરૂરત વિશે સવાલ કર્યો જે અલ્લાહ તઆલાને પણ પસંદ હોય તો મેં તરત જ તેની મદદ કરી અને હું જીવતા લોકોથી એવી રીતે તકલીફને વેઠું છું જેવી રીતે મરેલા જીવતાની વેઠે છે.

(નુઝહતુલ મજાલિસ ભાગ ૩ પાના ૯૯)

૭૪. બકરીઓ ચરાવનારી એક અલ્લાહની વલિય્યહ

એક દિવસ હઝરત ઈબ્રાહીમ ઈબ્ને અદહમ (રહ.)એ અલ્લાહ તઆલાના દરબારમાં અર્જ કરી કે “હે અલ્લાહ! જન્મતમાં જે સ્ત્રી મારી જીવનસાથી થશે તે મને દેખાડી દે.” સ્વપ્નામાં તેમને કહેવામાં આવ્યું કે જન્મતમાં જે સ્ત્રી તમારી જીવનસાથી બનશે તે ઘણીજ બદસૂરત છે. જેનું નામ સલામહ છે અને તે ફલાણી જગ્યાએ બકરીઓ ચરાવે છે આ જ સ્ત્રી જન્મતમાં તમારી જીવનસાથી થશે.

જ્યારે હઝરત ઈબ્રાહીમ (રહ.) ઉંઘથી ઉઠ્યા તો સ્વપ્નામાં બતાવવામાં આવેલી જગ્યા તરફ ચાલ્યા ત્યાં જઈને જોયું તો ખરેખર એક કાળી સ્ત્રી ભુંદી જેને નિહાળીને હઝરત ઈબ્રાહીમ ઈબ્ને અદહમ (રહ.)એ સલામ કર્યું તો સ્ત્રીએ કહ્યું વ અલયકુમુસ્સલામ હે ઈબ્રાહીમ!

આ સાંભળીને હઝરત ઈબ્રાહીમ (રહ.)એ પૂછ્યું કે તને આ કોણે બતાવ્યું કે હું ઈબ્રાહીમ છું?

સ્ત્રીએ ઉત્તર આપ્યો “જેણે તને આ વાત બતાવી કે હું જન્મતમાં તારી પત્ની બનીશ તેણે જ મને પણ આ બતાવ્યું કે તું ઈબ્રાહીમ છે”

આ સાંભળીને હઝરત ઈબ્રાહીમ ઈબ્ને અદહમ (રહ.)એ તે સ્ત્રીને કહ્યું “હે સલામહ મને કંઈક નસીહત કરો”

તેણીએ કહ્યું “રાત્રીએ જાગવું અને રાત્રીની નમાઝો પઢવા પર જમી રહો. કેમકે રાત્રીનો કિયામ બંદાને પોતાના રબના તરફ પહોંચાડી દે છે. તને જો મુહબ્બતે ઈલાહીનો દાવો છે તો ઉંઘને પોતાના ઉપર હરામ કરી લે.

કહેવામાં આવ્યું છે કે અલ્લાહ તઆલાએ હઝરત દાવુદ (અલૈ) પર વહી મોકલી કે “હે દાવુદ ! જે માણસ મારી મુહબ્બતનો દાવો કરે અને રાત્રીના અંધારામાં સુઈ જાય તો તે પોતાના દાવામાં જુટો છે?”

અને આ પણ બયાન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે રાતનો અંધકાર ચોતરફ ફેલાઈ જાય છે તો અલ્લાહ તઆલા હઝરત જિબ્રાઈલ (અલૈ.)થી ફરમાવે છે કે “હે જિબ્રાઈલ માલૂમઝાડોને (ખાસઝાદો) હલાવો” જ્યારે હઝરત જિબ્રાઈલ (અલૈ.) તેને હલાવે છે તો જિવતા દિલવાળા આશિકો ઉઠીને મહબૂબના દરવાજા પર આવીને ઉભા થઈ

જાઈ છે.”

(“ઈસ્લામી મશગલે” ઉર્દૂ માસિકમાંથી ઓક્ટો-૯૬ પાના ૩૬)

૭૫. એક નેક દાસીનો કિસ્સો

હઝરત હસન ઈબ્ને સાલેહએ એક માણસની પાસેથી એક દાસી (લોડી) ખરીદી. જ્યારે રાત થઈ તો તેણી જોર જોરથી નમાઝ, નમાઝ પુકારવા લાગી. તે દાસીએ લોકોને કહ્યું, “તમો તો ફર્જ નમાઝના સિવાય કંઈ વધારે પઢતા નથી! તમે મારી ખરીદી પાછી ફેરવી નાખો. તે લોકોએ તેણીને તેના પહેલા માલિકને પાછી આપી દીધી.

(“નુઝહતુલ મજલિસ” ભાગ-૪ પાના ૨૧)

૭૬. ખલીફા મામૂનની દાસી

તફસીરે કુરતુબીમાં લખ્યું છે કે એક દાસી મામૂનના પાસે ખાવાનું લાવી. અચાનક તેના હાથમાંથી ખાવાનું પડી ગયું. મામૂન નારાઝ થઈ ગયા.

દાસીએ મામૂનને કહ્યું, “હે મારા આકા ! તમે અલ્લાહ તઆલાના આ ફરમાનને યાદ કરો.”

તરજુમો:- “ગુસ્સાને પી જવાવાળા” મામૂને કહ્યું, “હું ગુસ્સાને પી જાઉં છું. પછી આગળ પઠી “લોકોને માફ કરવાવાળા” તો મામૂને કહ્યું, “મેં તને માફ કરી દીધી.” પછી આગળ પઠી, “અલ્લાહ તઆલા એહસાન કરનારાઓને પસંદ કરે છે.” મામૂને કહ્યું, “મેં તને અલ્લાહના વાસ્તે આઝાદ કરી દીધી.”

(“નુઝહતુલ મજલિસ” ભાગ-૫ પાના ૧૧૫)

એક બોધ: મારી બહેનો જૂઓ! તે જમાનામાં લોડીઓ પાસે પણ કુર્આનનો કેટલો ઈલ્મ હતો કે એક અચાનક બનેલા બનાવમાં તેના વિશેની કુર્આનની આયત પઢીને સમયના ખલીફાને પ્રભાવિત કરે છે. તમે પણ ઈલ્મ પ્રાપ્ત કરવાનો શોખ પૈદા કરો. અને સમય કાઢીને કુર્આન અને હદીસનો ઈલ્મ હાસિલ કરો.

૭૭. એક નેક ઔરતનો કિસ્સો

એક નેક ઔરતનો કિસ્સો નકલ કરવામાં આવ્યો છે, કે તેણે

પોતાના પ્રિય પુત્રને રાહે ખુદામાં આપી દીધો. જ્યારે તેને એક લાંબો જમાનો વીતી ગયો તો તે ભાગ્યશાળી બેટો પોતાના શહેરમાં આવ્યો. અને ઘરનો દરવાજો થોકથો અંદરથી અવાજ આવ્યો, “કોણ છે?” બેટાએ કહ્યું, “હું તારો ફરજંદ છું. તારો પ્યારો પુત્ર છું.” અલ્લાહવાળી માએ ઉત્તર આપ્યો, “બેટા હું તને રાહે ખુદામાં આપી ચુકી છું અને હવે હું તને કદી દુનિયામાં જોવા ઈચ્છતી નથી.” માની વાતો સાંભળીને ભાગ્યશાળી ફરજંદ અલ્લાહ તઆલાની મોહબ્બતમાં પાછો ચાલ્યો ગયો. ફરી કદી પોતાના ઘરે પાછો આવ્યો નહીં અને ન માએ કદી તેને જોયો. (નુઝહતુલ મજલિસ ભાગ-૧ પાના ૧૬)

૭૮. એક ભારતીય છોકરીનો કિસ્સો

એક નેક માણસે કહ્યું કે મેં ભારતમાં એક શિકારીને જોયો. તેની સાથે તેની એક નાની ભૂખી છોકરી પણ હતી. શિકારી જે પણ માછલી પકડતો હતો તે પોતાની પુત્રીને આપી દેતો પરંતુ છોકરી આ બાજુથી પોતાના બાપના હાથમાંથી માછલી લેતી અને બીજી બાજુ તેને છોડી દેતી. શિકારીને તેની બિલકુલ ખબર ન હતી. જ્યારે તે શિકારથી પરવાર્યો તો જાળમાં એક માછલી પણ ન જોઈ હેરાન થઈને છોકરીથી પૂછ્યું કે, “મેં આટલી માછલીઓ પકડીને આપી હતી તે ક્યાં ગઈ?” છોકરીએ ઉત્તર આપ્યો, “હે મહેરબાન બાપ ! મેં તમને ઘણી વખત કહેતા સાંભળ્યા છે કે રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ એ ફરમાવ્યું છે કે, માછલી જાળમાં ત્યારેજ ફસાય છે જ્યારે અલ્લાહ તઆલાના ઝિક્કથી વંચિત હોય છે. હવે જ્યારે આજ વાત છે તો મને આ વસ્તુ ગમી નહીં કે આપણે એવી વસ્તુ ખાઈએ જે અલ્લાહ તઆલાની યાદથી વંચિત હોય.

એક રિવાયતમાં આ કિસ્સાનું વર્ણન આ પ્રમાણે છે કે શિકારી જે પણ માછલી પકડીને પોતાની પુત્રીને દેતો હતો તે માછલી તેના હાથમાં તસ્બીહ પઢતી હતી જ્યારે શિકારીએ પુત્રીથી પૂછ્યું તો તેણે સાફ જવાબ આપ્યો કે તમે જે પણ માછલી મારા હાથમાં આપી મેં સાંભળ્યું કે તે “સુબ્હાનલ્લાહ” કહી રહી છે. જેથી મેં એને પાછી પાણીમાં છોડી દીધી.

આ આશ્ચર્યજનક ઘટના સાંભળી શિકારીએ જાળના ટુકડે ટુકડા

કરી નાખ્યા અને તૌબા કરી કે હવે કદી શિકાર કરીશ નહીં.

(“નુઝહતુલ મજલિસ” ભાગ ૧ પાના ૩૫)

૭૯. હઝરત ખવાસ અને એક રૂમી

રાજકુમારીનો કિસ્સો

હઝરત બૂની (રહ.)ની કિતાબ “મવરિદે અઝબ” માં લખ્યું છે કે હઝરત ખવાસ (રહ.) કહે છે કે એક વેળા હું રૂમ પહોંચ્યો. તો ત્યાંના માણસોને એક જગ્યાએ ભેગા થયેલા જોયાં. તેઓ એક મોટી ચિંતામાં પડેલા જણાયા. મેં તેમનાથી પૂછ્યું કે તમો આવી ચિંતામાં કેમ પડેલા છો? ઉત્તર મળ્યો કે આ શહેરના રાજાની પુત્રી પાગલ બની ગઈ છે. મેં કહ્યું હું તેનો ઈલાજ કરવા માટે તૈયાર છું જો રાજા પરવાનગી આપે તો તેનો ઈલાજ શરૂ કરું. લોકોએ પૂછ્યું શું તમો તબીબ છો? મેં ઉત્તરમાં કહ્યું, “હું તબીબ તો નથી પરંતુ તબીબનો ગુલામ ચોક્કસ છું.” આ સાંભળી તે લોકોએ મને તેના બાપ પાસે પહોંચાડી દીધો. રાજા મને પોતાની પુત્રી પાસે લઈ ગયો. રાજકુમારીએ મને જોતાંજ કહ્યું, “હે ખવાસ મને તે તબીબે પાગલ બનાવી છે જેનો તું પોતાને ગુલામ બતાવે છે.” મને તેણીની વાત પર ઘણુંજ આશ્ચર્ય થયું અને હેરતથી તેણીને નિહાળવા લાગ્યો. તેના પર દિલાસો આપતા રાજકુમારી એ કહ્યું, “તું મારી વાત પર આશ્ચર્ય ન કર. સાંભળ ! મારી આ બીમારીની શરૂઆત આ રીતે થઈ કે હું એક રાતે પૂરી રીતે આરામમાં પડેલી હતી. કે અચાનક અલ્લાહ તઆલાના જઝબે મારા દિલમાં અનોખું આકર્ષણ ઉત્પન્ન કર્યું અને મને પોતાના ખાસ કુર્બ (નઝદીકી) તરફ ખેંચી લીધી. અલ્લાહ તઆલાનો ઝિક્ક મારી ઝુબાન પર ચાલુ થઈ ગયો અને મેં દુનિયાના તરફથી બિલકુલ દિલ ફેરવી લીધું.

મેં એક આવાઝ આપનારથી સાંભળ્યું કે તે ઘણાજ સુરીલા અને દિલને લોભાવવાવાળા લેહજામાં કહી રહ્યો હતો કે તું કહે અલ્લાહ તઆલા એક છે તેનો કોઈ શરીક (ભાગીદાર) નથી અને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તેના સાચા રસૂલ છે.

આ સાંભળીને મેં રાજકુમારીથી કહ્યું, “શું તુ આ ઈચ્છે છે કે અમારા ઈસ્લામી દેશમાં આવી નિવાસ કરે.” ઉત્તરમાં કહ્યું, “ભલા ખવાસ હું ત્યાં જઈ શું કરીશ?”

મેં કહ્યું, રાજકુમારી ત્યાં મક્કા મુઅઝઝમા, મદીના મુનવ્વરહ, બયતુલ મુકદ્દસ જેવા બરકતવાળા સ્થળો છે.

તેણીએ કહ્યું જરાક માથું ઉંચું કરો. મેં પોતાનું માથું ઉંચું કરી ઉપર જોયું તો હું ત્યાં શું જોઈ રહ્યો છું કે મક્કા મુઅઝઝમા, મદીના મુનવ્વરહ અને બયતુલ મુકદ્દસ મારા માથાના ઉપર ચારે બાજુ ફરી રહ્યા છે.

ત્યાર બાદ તેણીએ કહ્યું, “હે ખવાસ જે માણસ આ જંગલમાં શરીરના સાથે ચાલે છે તે પથ્થરો અને ઝાડો સિવાય બીજું કંઈ જોતો નથી અને જે મનુષ્ય આ માર્ગને દિલથી વિંતાવે છે તો કઅબા શરીફ તેનો તવાફ કરવા અને તેના આજુબાજુ ફરવા માટે આવે છે.

ત્યાર બાદ રાજકુમારીએ ઘણીજ ખુશીના અંદાજમાં કહ્યું, “હે ખવાસ ! હવે દોસ્તથી મેળાપનો સમય પાસે આવી ગયો છે.”

મેં કહ્યું કે જો આજ વાત છે તો તમારી મૌત કુફ્રા દેસમાં કેવી થશે. તેણીએ કહ્યું કંઈ વાંધો નથી શરીરના હાડકાં ચામડાંની નિસબત રૂમ બાજુ થશે. પરંતુ રૂહની નિસબત ખાસ અલ્લાહ તઆલાની બારગાહ તરફ થશે અને તેનો કુર્બ (નઝદીકી) પોતાના માલિક તરફ જ થશે.

આ કહી તેણીએ એક ભયાનક અવાજ કાઢ્યો અને દુનિયાથી રૂખસત થઈ ગઈ. મેં તે જ સમયે એક ગેબી અવાજ સાંભળ્યો, કોઈ કહી રહ્યું હતું.

“યા અય્યતુહન્નફસુલ મુતમઈન્નહ ઈરજિઈ ઈલા રબ્બિકિ રાઝિયતમ મરઝિયહ”

૮૦. હાઝન રશીદની એક દાસીનો ઈબ્તનાક કિસ્સો

એક દિવસે હાઝન રશીદે પોતાના કામ કરનાળાઓ પર અશરફીઓ નાખી. બધાજ દાસ દાસીઓએ તેને લૂંટી પરંતુ એક કાળી દાસી એ તે બાજુ જોયું પણ નહીં. હાઝન રશીદે તેણીને એનું કારણ પૂછ્યું. તેણીએ ઉત્તર આપ્યો કે, “હે બાદશાહ ! હું દિરહમ અને દીનારની પરવા નથી કરતી. હું દીનારવાળાને ઈચ્છું છું. હાઝન રશીદે તેને પોતાના નિકાહમાં લઈ લીધી તેના પર હાઝન રશીદને તેમના દોસ્તોએ બૂરુંભલું કહ્યું.

હાઝન રશીદે એક દિવસ બધાને પોતાના દસ્તરખ્વાન પર ભેગા

કર્યા અને યાકૂતના વાંસણોમાં બધાના સામે ખાવાનું મૂક્યું. પછી બધાજ દાસ દાસીઓથી કહ્યું, આ વાંસણોને તોડી નાખો ! બધાજ ખિદમત કરનાળા ચૂપ રહી ગયા અને કોઈએ વાસણ ફોડ્યું નહીં. પરંતુ આ કાળી દાસીએ તે વાસણને તોડી નાખ્યું.

હાઝન રશીદે પૂછ્યું, “તેં આ કીમતી વાસણને કેમ તોડી નાખ્યું.” ઉત્તર આપ્યો “હે બાદશાહ ! વાસણને તોડવાથી તો ફક્ત રાજાના ખજાનાનું નુકસાન થશે અને રાજાના હુકમના વિરુદ્ધ કરવાથી તેના હુકમમાં નુકસાન થશે અને ખજાનો ઘટી જવું રાજાના હુકમના વિરુદ્ધ કરવાથી સારું છે.

૮૧. એક ઔરતનું આખેરતનું ધ્યાન

“કિતાબુલ ફરજ બઅદશિદહ” માં લખ્યું છે કે, એક ઔરતને એક જાનવરે લાત મારી અને મારી પણ એટલા જોશથી કે તેનો પગ ભાંગી ગયો. તેના મહોલ્લાની ઔરતો તેની ખબર લેવા માટે આવી અને ખબર પૂછી તો તેણીએ કહ્યું.

“હે બહેનો ! જો આ આફતો અને મુસીબતો આપણા પર ન પડતે તો વિના શંકાએ આપણે ક્રિયામતના દિવસે અલ્લાહ તઆલાના દરબારમાં ફકીર બનીને રહી જતે”

(“નુઝહતુલ મજાલિસ” ભાગ-૨ પાના ૧૧૧)

૮૨. એક ખિદમતગુઝાર પત્ની

એક માણસે સૂતી વખતે પોતાની બીવીથી પાણી માંગ્યું. નેક નસીબાવાળી બીવી આ બાજુ પાણી લઈને આવી અને આ બાજુ શોહર સૂઈ ગયો. જ્યારે તેણીએ શોહરને સૂતેલો જોયો તો તેણી સવાર સુધી શોહરના સરાણે પાણી લઈને ઉભી રહી. સવારના જ્યારે શોહર ઉઠ્યો તો તેણે પોતાની પત્નીને પાણી લઈને સરાણે ઉભેલી જોય. આ કાર્ય શોહરને ઘણુંજ સારું લાગ્યું અને તેણીની ઈઝઝત આદર કરવાના ઈરાદાથી કહ્યું, “તારી જે પણ ઈચ્છા હોય મારાથી માંગ હું તેને પુરી કરીશ.”

બીવીએ કહ્યું, “મારી ઈચ્છા ફક્ત આટલી છે કે તું મને તલાક દઈ દે.”

શૌહરને તેણીની આ વાત ઘણીજ અણગમતી લાગી. તે તેણીને બિલકુલ તલાક દેવા ઈચ્છતો ન હતો. ઔરતે કહ્યું, “તું જો મારી આ સેવાનો બદલો દેવા ઈચ્છે છે તો મને તલાક દઈ દે.”

છેલ્લે આ બન્ને એક બુઝુર્ગ પાસે પોતાનો ફેસલો કરાવવા ચાલ્યા રસ્તામાં પતિનો પગ લપસયો અને તેનો પગ તૂટી ગયો.

બીવીએ આ જોઈ કહ્યું, “બસ, હવે ઘરે પાછા ચાલે હવે મારા માટે જાઈઝ નથી કે હું તારાથી તલાક માંગુ.”

“હું તારાથી ફક્ત એટલા માટે તલાક માંગતી હતી કે તે મને એક દિવસ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમની આ હદીસ સંભળાવી હતી કે, “અલ્લાહ તઆલા જેને ભલાઈ દેવા ઈચ્છે છે તેને કોઈને કોઈ મુસીબતમાં નાંખી દે છે.”

“અને હું તમારી પાસે આટલા આટલા સમયથી રહું છું પણ મેં તમને કદી કોઈ તકલીફમાં ન જોયા. જેનાથી મને પુરું ચકીન થઈ ગયું કે અલ્લાહ તઆલા તમારા સાથે ભલાઈ ઈચ્છતા નથી.”

“પરંતુ હમણા જ્યારે મેં તમને આ મુસીબતમાં જોયા તો મને ખાતરી થઈ ગઈ કે તમો અલ્લાહ તઆલાના પ્યારા છો.”

૮૩. હજમાં જતી એક ઔરતનો ફિસ્સો

એક નેક માણસ બયાન કરે છે કે મેં એક સ્ત્રીને કઅબા શરીફનો તવાફ કરતા જોઈ જે જોરજોરથી કહી રહી હતી.

“યા લતીફ ! યા કરીમ ! બિલુત્ફિકલ કદીમ ફઈન્ન કલ્બી અલલ અહદિમ મુકીમ”

મેં તેણીને પૂછ્યું તમો આ શબ્દો કેમ ઉચ્ચારી રહી છો?

તેણીએ એક સૂતેલા બાળક તરફ ઈશારો કરીને કહ્યું કે આને જુઓ ! હું હજ્જના ઈરાદાથી ઘરથી નીકળી અને વહાણ પર સવાર થઈ. અયાનક વહાણ ફાટી ગયું અને હું એક તપ્તા પર વહેતી નીકળી. મેં આવા ભયાનક સમયમાં પણ આ બાળકને પોતાનાથી અલગ ન કર્યું. હું તપ્તા પર વહેતીજઈ રહી હતી અને પાણીના તોફાનના મોજાંઓ મને બરાબર આમથી તેમ ફેંકી રહ્યા હતા અને બાળક મારા બોળામાં હતું જે તપ્તા પર હું બેસી હતી તે જ તપ્તા પર એક પુરુષ પણ બેઠેલો હતો. તેણે મારી સાથે ઝિના કરવાનો ઈરાદો કર્યો પરંતુ હું રાજી ન થઈ જેથી તેણે મારા બાળકને બોળામાંથી આંચકીને દરિયામાં નાખી દીધું મેં

આકાશ તરફ મોં ઉચ્ચ કરીને કહ્યું.

“હે અલ્લાહ ! હે તે જાત જે માનવી અને તેના દિલના વચ્ચે આડ આવી જાય છે. તું મારા અને આ બંદા વચ્ચે આડ આવી જા.”

એટલામાં અયાનક દરિયામાંથી એક જાનવર નિકળ્યું જેણે પેલા માણસને પકડીને પાણીમાં ફેંકી દીધો. ત્યાર બાદ મારો તખતો થોડેક દૂર વહ્યો હશે કે સામેથી એક વહાણ દેખાયું તે વહાણવાળા લોકોએ મને તખતા પરથી પકડીને તે વહાણમાં લઈ લીધી. મેં મારા નાના બાળકને તે લોકોના વચ્ચે જોઈને કહ્યું, “આ તો મારું બાળક છે, તમારા પાસે ક્યાંથી આવ્યું?” લોકોએ કહ્યું “અમે એ બાળકને એક જાનવરના ઉપર બેસીને અંગૂઠો ચુસતું જોયું જે અંગૂઠામાંથી દૂધ નીકળી રહ્યું હતું.” મેં મારો પૂરો બનાવ વર્ણન કરીને કહ્યું, “આ તો મારું બાળક છે.”

આ નેક માણસ કહે છે કે આ સાંભળી હું તે સ્ત્રીને અમુક દિરહમો દેવા લાગ્યો જેનાથી તેણે ઘણીજ ગુસ્સે થઈને કહ્યું.

“હે બત્તાલ ! હું અલ્લાહ તઆલાની મહેરબાની અને સુંદર કાર્યના બનાવ તારી સામે વર્ણન કરું અને તેના સિવાય બીજાથી રોજી માંગુ? ત્યાર બાદ તેણીએ અમુક અશઆર કહ્યા જેનો અર્થ આ છે.

અલ્લાહ તઆલાની ઘણીજ છુપાયેલી (ગુપ્ત) મહેરબાનીઓ છે જેને હોશિયાર માનવી પણ સમજી શકતો નથી. વધુ પડતું આમ બન્યું છે કે સખ્તી પછી આસાની થઈ જાય છે જે ગમગીનના દિલની જલન અને બેકારારીને દૂર કરી દે છે. ઘણાજ રંજ અને ગમ એવા છે જે તને સવારના સદમો પહોંચાડે છે પરંતુ સાંજે ખુશી પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે તને કદી તંગી અને સખ્તીના અસ્બાબ સામે આવે તો તું તે જ એક અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસો કર.!

૮૪. હઝરત ખદીજા બિન્તે અહમદ (રહ.)

તેણીએ નવમી સદી હિજરીમાં હદીસની ઉચ્ચ કોટિની આલિમા તરીકે પ્રશંષા મેળવી. શૈખ શહાબુદ્દીન અહમદ (રહ.) બિન ખલફ બિન અબ્દુલ અઝીઝ બદરાનુલ હસનીની સુપુત્રી હતા. તેમનો જન્મ હિજરી સન ૭૯૮માં થયો. હજી તો એ બે વરસની બાળકીજ હતા કે મા બાપ તેમને અલ્લામા જૌહરી (રહ.) અને અલ્લામા મન્સફી (રહ.)ના દર્સમાં લઈ ગયા. આ બન્ને શખ્સિયતો પોતાના સમયના ઉચ્ચ કોટિના

મુહદિસ હતા. તે જમાનામાં લોકો પોતાના બાળકોને આ રીતે આલિમોની ખિદમતમાં મોકલવાને ગૌરવ સમજતા હતા. આ બન્ને આલિમોએ પણ બાળકોના માથે હાથ ફેરાવ્યો અને તેના માટે ખચર અને બરકતની દુઆ કરી.

હઝરત ખદીજા (રહ.) જ્યારે કંઈક સમજણ થયા તો તેમણે ભારે પરિશ્રમ અને ખંતથી પઢવાનું શરૂ કરી દીધું અને થોડાકજ સમયમાં તમામ દીની વિદ્યાઓ અને તેમાંયે ખાસ કરીને ઈલ્મે હદીસમાં ઉચ્ચ મકામ હાસિલ કર્યો. ત્યાર બાદ તેમણે પોતાની દર્સગાહ શરૂ કરી અને વરસો સુધી પોતાના ઈલ્મના સ્વચ્છ અને મધૂરા જળથી તરસ્યાઓની તરસ છિપાવતી રહી. તેમની ઉચ્ચ દીની ઈલ્મનો અંદાજ એ વાત ઉપરથી આવી શકે છે કે ઈમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી જેવી મહાન વ્યક્તિએ પણ તેમનાથી હદીસનો સબક પઢ્યો. (મશાહીર નિસ્વાં)

૮૫. હઝરત મરયમ બિન્તે અલી (રહ.)

તેણીની કુન્નિયત ઉમ્મે હાની હતી. નાનપણથીજ તેમના કપાળ પર ઈલ્મ અને ફઝલના ચિન્હો નજરે પડતા હતા. તેમણે નાનપણમાં જ કુર્આન હકીમ અને નહવની મશહૂર કિતાબ મિલ્હા અને ફિક્હે શાફીની કિતાબ મુખ્તસર અબી શુજાઅને મોઢે કરી લીધા અને ધીરે ધીરે એ નહવ, ફિક્હ અને હદીસમાં પારંગત થઈ ગયા. ત્યાર પછી તેમણે પોતાની દર્સગાહ કાયમ કરી અને લાંબા સમય સુધી જીવ્યા ત્યાં સુધી ઈલ્મે દીનનો પ્રચાર કર્યો.

તેમના શાગિર્દોમાં મહાન શખ્સિયત અને ઉચ્ચ કોટિના અલ્લામા જલાલુદ્દીન સુયૂતી જેવા આલિમનું નામ પણ શામેલ છે.

(મિસાલી ખવાતીન, પાના ૧૧૪)

૮૬. હઝરત ઝૈનબ બિન્તે અબ્દુર્રહમાન (રહ.)

આપ બયતુલ મુકદ્દસના રહેવાસી હતા. આપની વંશાવળી આ પ્રમાણે છે. ઝૈનબ બિન્તે અબ્દુર્રહમાન બિન અહમદ બિન અબ્દુલ મલિક બિન ઉસ્માન બિન અબ્દુલ્લાહ બિન સઅદ બિન મુસ્લેહ બિન હયબતુલ્લાહ બિન નમીર.

તેણી પોતાના દવરની નામવર મોહદિસા હતી. તેમણે અલ્લામા

ઈબ્રાહીમ બિન ખલીલ (રહ.) અને કેટલાક બીજા મુહદિસીનથી હદીસની ઈજાઝત લીધી અને પછી ખૂબ લાંબા સમય સુધી પઢવા પઢાવવાના કાર્યમાં મશગૂલ રહી. તેમના શાગિર્દોમાં અલ્લામા સલાહુદ્દીન અસ્સફાઈનું નામ પણ લેવામાં આવે છે. હઝરત ઝૈનબની વફાત હિજરી સન ૭૧૦માં થઈ.

૮૭. હઝરત આઈશા ઉન્નુલુસિય્યહ (રહ.)

જે જમાનામાં સ્પેનમાં મુસલમાનોનો ઝંડો પૂરી શાનો શૌકત સહીત લહેરાતો હતો તે સમયે હઝરત આઈશા (રહ.) મદીનહ મુનવ્વરહથી સ્પેન પહોંચ્યા અને ત્યાંજ સ્થાયી થઈ ગયા. તેમને દસ હજાર હદીસો મોઢે હતી અને તેણી તે તમામ રિવાયતોના સિલસિલાને રસૂલ અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) સુધી પહોંચાડતા હતા.

૮૮. હઝરત સિત્તુલ ફુકહા (રહ.)

આઠમી સદી હિજરીમાં ખ્યાતનામ મોહદિસા થઈ ગયા. તેણી ઝુહદ અને ઈબાદત તેમજ આમાલે હસનામાં પણ ઉચ્ચ અને બુલંદ હતા. તેણીએ જાફર હમદાની (રહ.) અહમદ હર્રાની (રહ.) અબ્દુર્રહમાન બિન સુલયમાન અને અબ્દુલ લતીફ ઈબ્ને કબતી (રહ.) જેવા તે સમયના ઈલ્મે હદીસના ધુરંધારો પાસેથી હદીસનો ઈલ્મ મેળવ્યો. તંદઉપરાંત તેણી ફિક્હના ઈલ્મમાં પણ પારંગત હતા. દર્સગાહમાંથી ફરાગતની સનદ મેળવ્યા બાદ તેમણે પોતાની દર્સગાહ કાયમ કરી અને એ દ્વારા હજારો લોકોને ઈલ્મ, વિદ્યા જ્ઞાન પૂરા પાડ્યા.

લોકો તેમનાથી ખાસ કરીને પહેલાં સુનને ઈબ્ને માજાનો અને પછી હદીસની બીજી કિતાબોના દર્સ લેતા હતા. (મશાહીરુન્નિસા)

૮૯. હઝરત હનીફા (રહ.)

તેણી શયખ અબ્દુર્રહમાન બિન અહમદ બિન ઉમર બિન અલકુમની સાહબઝાદી હતા. તેણીની ગણના હિજરીની નવમી સદીના વિખ્યાત મોહદિસા તરીકે થાય છે. તેણીએ પોતાના દવરના મહાન અને બુલંદ પાયાના મોહદિસ અલ્લામાહ કમાલ ઈબ્ને ખચર (રહ.) પાસેથી ઈલ્મે હદીસ મેળવ્યું. દીની ઈલ્મનો અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી તેણીએ પોતાની દીની દર્સગાહની સ્થાપના કરી. એ દર્સગાહમાં તે જમાનાના

મોટા મોટા ઉલમાએ હઝરત હનીફા (રહ.) પાસે ઈલ્મ હાસિલ કર્યો. ઈમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતીએ પણ તેમને પોતાને પઢાવનારાઓની યાદીમાં શામેલ કર્યા છે. (તઝકિરતુલ ખવાતીન)

૯૦. હઝરત મૈનબ ખિન્તે સુલયમાન (રહ.)

સુલયમાન બિન ઈબ્રાહીમ બિન રહમત અલ અશઅરિયહની સાહબઝાદી હતા. તેણી હદીસના ઈલ્મમાં અત્યંત નિપૂણ અને માહિર હતા. પહેલાં શામ મુલ્કમાં પઢાવતા હતા પણ પછી મિસર ચાલ્યા ગયા અને ત્યાંજ દીની ઈલ્મ પઢાવવામાં જીવન ગુજારી દીધું. તેમની ગેરમામૂલી કાબેલિયતના કારણે લોકો તેમને મુસ્તનહુદ દિમશકીયા ના લકબથી યાદ કરતા હતા. (મશાહીરુન્નિસાઅ)

૯૧. હઝરત ઝમરદ (રહ.)

તેણી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યુબીના બહેન હતા. સામાન્ય રીતે સતુશામ (શામની મલેકા)ના લકબથી મશહૂર હતા. એ અત્યંત નેક, ઈલ્મપ્રેમી અને દાનવીર ખાતૂન હતા. તેણીએ દમિશ્કમાં એક ભવ્ય દારુલ ઉલૂમ બંધાવ્યો અને તે યુગના નામવર ફકીહ શયખ ઉસ્માન બિન અબ્દુરહમાનને બોલાવીને તેમને એ દારુલ ઉલૂમના પ્રિન્સીપલ નિયુક્ત કર્યા. આ દારુલ ઉલૂમ શહેરની બીજી દર્સગાહો કરતા એક વિશિષ્ટ શાન ધરાવતો હતો. (દાઅરતુલ મઆરિફ)

૯૨. હઝરત હમ્દા (રહ.)

તેણી હિજરી સનની ચોથી સદીના અંતમાં એક પ્રખર વાએઝા હતા. તેમના વાલિદનું નામ વાસિક હતું. તેણી બગદાદના નિવાસી હતા. તેમણે શૈખ અહમદ બિન અલી બિન બદરાન અલ હલવાની (રહ.)થી ઈલ્મે હદીસ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. હઝરત હમ્દાએ બગદાદના બાબુલ મરાતિબમાં પોતાની દર્સગાહ કાયમ કરી હતી. ત્યાં તેણી વાઅઝની મજલિસોનું આયોજન પણ કરતા અને લોકોને હદીસ અને ફિકહના સબક પણ આપતા. એમ કહેવામાં આવે છે કે તે યુગના નામવર આલિમે દીન અને ખતીબ ઈબ્ને સમઆનીએ ખુલ્લો આપવાની કળા અને ઈલ્મે હદીસ બન્ને હઝરત હમ્દાથી સિખ્યા હતા. (તઝકેરતુલ ખવાતીન)

૯૩. હઝરત અમાયમ (રહ.)

મવલાના હિશામુદ્દીન બિન મુહમ્મદ બિન અય્યુબ અલ હુસૈનીના દીકરી હતા. તેમની ગણતરી નવમી સદી હિજરીના નામવર આલમાતે હદીસમાં થાય છે. ખૂબ ખૂબ ઉંચા દરજ્જાના ઉલમાએ તેમનાથી હદીસના સબક પઢ્યા હતા. (મશાહીર નિસ્વાં)

૯૪. હઝરત સફરી (રહ.)

હિજરી છઠી સદીમાં એક વિખ્યાત મોહદિસા તરીકે પંકાઈ. તેણી કાઝી યાકુબ બિન સુલયમાનની બેટી હતા. તેણીએ પોતાના દાદા અને ભાઈ પાસેથી ઈલ્મે હદીસ મેળવ્યું અને ત્યાર બાદ ખૂબ લાંબા સમય સુધી લોકોને હદીસની તાલીમ આપી. (મશાહીર નિસ્વાં)

૯૫. હઝરત સરિય્હ (રહ.)ની હુમૂરી

અબૂ હાશિમ કુરેશી કહે છે કે એક ઔરત જે યમનની રહેવાસી હતી અને જેને લોકો સરિય્હ નામે બોલાવતા હતા. તે અમારા મકાનમાં આવીને રોકાઈ હું તેણીની ફરિયાદ અને કાકલુદી- રડવું વિગેરે રાત પડતાંજ સાંભળતો. એક દિવસે મેં મારા નોકરને કહ્યું કે “છાનોમાનો એ જોઈ આવ કે એ ઔરત શું કરે છે?” તેણે જોયું તો તેને માલમ પડ્યું કે તેણી કંઈ નથી કરતી પણ હા તેની નજરો આકાશ તરફ મંડાયેલી છે અને તેણી કિબ્લા તરફ મહોં કરી બેઠેલી છે અને કહે છે કે તે સરિય્હને પેદા કરી અને પછી પોતાની નેઅમતથી તેને ખાણું આપ્યું. અને એક હાલમાંથી બીજા હાલમાં રાખી. તારા તમામ અહવાલ તેના હકમાં સારા છે. અને તેમ છતાંયે તે પોતાને તારા ગુસ્સાના સામે પેશ કરે છે કે તે તારી નાફરમાની કરવાની હિમ્મત કરતી રહે છે. શું તું જાણે છે કે તે વિચાર કરતી હશે કે તુ તેના દુષ્ટિત્યોને નથી જોતો. જો કે તૂ અલીમ (ઈલ્મ ધરાવનાર) અને ખબીર (ખબર રાખનાર) અને પ્રત્યેક ચીજ પર કુદરત ધરાવનાર છે.

૯૬. હઝરત મરયમ બસરિય્હ (રહ.)

બીજી, ત્રીજી હિજરી સદીમાં ખૂબજ ઉચ્ચ દરજ્જાની આરેફા તરીકે ઓળખાતા હતા. તેણી હઝરત રાબિઆ બસરિય્હ (રહ.)ની

હમવતન અને સમકાલીન હતા, ખૂબજ ઈબાદત ગુઝાર અને અલ્લાહથી ડરનાર ખાતૂન હતા. તેમને કેટલીયે વાર મઅરેફતે ઈલાહીનો ઝિક સાંભળીને બેહોશી આવી જતી હતી. ફરમાવતા હતા કે જયારથી મેં આ આયત “વફિસ્સમાએ રિઝકુકુમ વમા તૂઅદન” સાંભળી છે ત્યારથી રોજની ફિકરથી બેનિયાઝ થઈ ગઈ છું અને ન ક્યારેય તેની તલાશની ઝેહમત ઉઠાવી છે. તેમની વફાતની ઘટના ઘણી અજીબ છે કહે છે કે એક મજાલિસમાં કેટલાક એહલે દિલ ઈશકે ઈલાહીની વાતો કરતા હતા. મરયમ પણ ત્યાં મોજૂદ હતા તેમના ઉપર તે વાતોની એવી અસર પડી કે ત્યાંજ તેઓ અલ્લાહને પ્યારા થઈ ગયા. આ ઘટના હઝરત રાબિઆ બસરિયહ (રહ.)ની વફાત સને હિજરી ૧૩૫ના કેટલાક દિવસો પછીની છે.

૯૭. હઝરત આઈશા બિન્તે શહાબુદીન (રહ.)

કાઝીઉલ કુઝાત શહાબુદીન બિન જઅફર અહમદ અલ અજમીની સાહબઝાદી હતા. હિજરી સન ૮૧૦માં જન્મ થયો અને તે સમયના ઈલ્મ અને વિદ્યામાં એટલી પારંગી થઈ કે પોતાના સમકાલીનોને પણ તેણીએ પાછળ પાડી દીધા. તેમના દર્સની મજાલિસનો લાભ મોટા મોટા ઉલમા સુધ્ધા ઉઠાવતા હતા. (મશાહીર નિસ્વાં)

૯૮. હઝરત બિન્તે ફનીરી (રહ.)

તેણીની ગણના છટ્ટી સદી હિજરીની નામાંકિત આલેમાતમાં થાય છે. એ મદીનતુલ ઈસ્લામ બગદાદના પૂર્વ ભાગમાં રહેતા હતા. આમ તો એ તે સમયના તમામ ઈલ્મો જાણતા હતા પણ તેમના પ્રિય વિષય ઈલ્મે નહવ અને ઈલ્મે લુગત હતા. આ બે ઈલ્મો માટે તેણીએ કેટલીયે કિતાબો પણ લખી હતી. જેના કારણે તે ખૂબજ મશહૂર થઈ ગયા હતા. (મુઅજમે અહલિલ અદબ-યાકુતે હમવી)

૯૯. હઝરત રબીઆ (રહ.)

હઝરત રબીઆ (રહ.) નજમુદીન અય્યુબની દીકરી અને મુજાહિદે આઝમ સુલતાન સલાહુદીન અય્યુબી જેમણે બયતુલ મુકદ્દસ ફત્હ કર્યું હતું તેમના બહેન હતા. ઘણીજ મોટી આલિમા, ફાઝેલા અને

દાનવીર ખાતૂન હતા. તેણીએ શામના દિમશક શહેરમાં એક આલીશાન દીની મદ્રેસો બંધાવ્યો હતો. જે “મદ્રેસએ ખાતુનિયહ” ના નામે મશહૂર થયો. રબીઆ (રહ.)એ આ મદ્રેસાના નિભાવ માટે એક મોટી જાયદાદ વકફ કરી હતી જેની આવકથી આ મદ્રેસાના ખર્ચ પૂરા કરવામાં આવતા હતા. રબીઆ (રહ.)ની વફાત પછી તેણીની અંતિમ આરામગાહ આ મદ્રેસાની પાસેજ બનાવવામાં આવી. આ મદ્રેસો હજી પણ કાયમ છે.

કેટલાક ઈતિહાસકારો લખે છે કે રબીઆ ખાતૂને દમિશકમાં આ મદ્રેસા સિવાય એક ખાનકાહ પણ બનાવી હતી અને તે ખાનકાહે ખાતુનિયહના નામે મશહૂર હતી.

(મુસલમાન ખવાતીન કી દીની ઔર ઈલ્મી ખિદમાત)

૧૦૦. હઝરત હકીમા (રહ.)

તેમની ગણના હિજરીની બીજી સદીમાં એક મહાન આરિફાત તરીકે થતી હતી. તેણી હઝરત અલી કર્મલ્લાહુ વજહુના વંશમાંથી હતા. તેમનું વતન દમિશક હતું. તેણી બેહદ ઈબાદત ગુઝાર સન્નારી હતા અને ઈલ્મ અને ફઝલમાં પણ એક ઉચ્ચ સ્થાને હતા. તેમને કુર્આને હકીમ પ્રત્યે ભારે અનુરાગ અને ચાહના હતી. કુર્આનની તફસીર એટલી ઉમ્દા શૈલીમાં કરતા હતા કે સાંભળનારાઓના દિલો ઉપર અલ્લાહ તઆલાની અઝમત અને હયબત છવાઈ જતી હતી.

(નફહાતુલ ઈન્સ)

૧૦૧. હઝરત કુરદિય્યહ (રહ.)

બસરા કે અહવાઝની રહેનાર હતા અને હઝરત શઅવાના (રહ.)ની ખાસ શાગિર્દા હતા. ઈબાદત અને રિયાઝત પ્રત્યે ભારે લગાવ હતો. અને તેણીની ગણના પોતાના યુગની ખુદારસીદા ખાતૂનોમાં થતી હતી. હઝરત કુરદિય્યહ (રહ.) કહે છે કે હું એકવાર હઝરત શઅવાનાની સેવામાં હાજર હતી. અચાનક મને ઊંઘ આવી ગઈ અને હું ત્યાંજ સૂઈ ગઈ. હઝરત શઅવાનાએ મને ઢંઢેળીને જગાડી અને ફરમાવ્યું “અય કુરદિય્યહ ! આ સૂવાની જગ્યા નથી. સૂવાની અસ્લી જગ્યા તો ગોરસ્તાન (કબ્રસ્તાન) છે.”

કુરદિય્યહનું બયાન છે કે હઝરત શઅવાનાની બરકતવંતી

સોહબતથી માણું દિલ દુનિયાની મોહબ્બતથી ખાલી થઈ ગયું અને દુનિયાપરસ્ત લોકો મારી દ્રષ્ટિએ હકીર થઈ ગયા. મને રોજની પણ સહેજે પરવાહ ન રહી. મારા દિલમાં મુસલમાનોથી મોટી મોહબ્બત પેદા થઈ ગઈ. અને હું કોઈપણ મુસલમાન ચાહે તેની દુનિયવી હૈસિયત કેટલીયે મામૂલી કેમ ન હોય તેને હું હકીર સમજતી ન હતી.

૧૦૨. હઝરત ફખરુન્નિસા (રહ.)

નામચીન અમીર નવાબ શુજાઅતઅલીના હરમની ખાસ મહિલા હતા. તેણી ખૂબજ બુદ્ધિશાળી અને ખુશ-મજાક ખાતૂન હતા. તેણીને ગરીબો અને અનાથોને મદદ કરવામાં અને દીની કામોમાં ઘણીજ દિલચસ્પી હતી. એ સાથેજ તેણીને પોતાના શૌહરથી ઘણીજ મોહબ્બત પણ હતી. જ્યારે શૌહરનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો ત્યારે તેણીને ભારે સદમો પહોંચ્યો. તેણીએ પોતાના શૌહર મરહુમ નવાબની યાદમાં એક આલીશાન મસ્જિદ બંધાવી અને તેના નિભાવ માટે મોટી જાયદાદ વકફ કરી. આ મસ્જિદ હજી સુધી દિલ્હીમાં કાશિમરી દરવાજાની પાસે મૌજૂદ છે અને ફખરુન્નિસાના નામની નિસ્બતથી “ફખરુલ મસાજિદ”ના નામે મશહૂર છે. (મિફતાહુત્તવારીખ)

૧૦૩. હઝરત નઝદૂન (રહ.)

સ્પેનના ગરનાતા શહેરની રહેવાસી હતા અને તેણીના વાલિદનું નામ અબૂબક ગસ્સાની હતું. હિજરીની પાંચમી સદીમાં ઈસ્લામી જગતમાં તેમના ઈલ્મના કમાલની ચર્ચા હતી. તેણી ઈલ્મે અદબ, ઈલ્મે તારીખ અને ઈલ્મે અમસાલમાં ખૂબજ અભ્યાસી અને તજરી ગણાતા હતા. આ ઉપરાંત તેણી ઉચ્ચ દરજાની શાએરા પણ હતા. તેમણે આ તમામ ઈલ્મ એક અંધ આલિમ અબૂબક મખ્જૂમી (રહ.) પાસેથી શિખ્યા હતા. અલ્લામાં મુકરીએ “નફહતુત્તયિબ”માં તેમના અમૂક શેઅર સમાવ્યા છે.

૧૦૪. હઝરત ઉબૈદહ (રહ.)

હઝરત ઉબૈદહ અબ્બાસી ખલીફા મામૂન રશીદ (હિજરી સન ૧૯૮-૨૧૮) અને મુઅતસિમ બિલ્લાહ (હિજરી સન ૨૧૮-૨૨૭)ના

સમયમાં અત્યંત પાકબાજ અને બાકમાલ ખાતૂન થયા છે. અબૂલ ફરજ અસ્ફહાનીએ કિતાબલ અગાનીમાં તેણીની લિયાકત અને હુનરમંદીનો ખાસ ઉલ્લેખ કર્યો છે. (મુખ્તસર તારીખે સહરાઈયાને અરબ)

૧૦૫. હઝરત ઉમ્મુલ ખયર હિજાઝિયહ (રહ.)

તેની પવિત્ર હિજાઝના રહેવાસી હતા. પરંતુ ત્યાંથી હિજરત કરી મિસર આવી ત્યાંજ કાયમ માટે મુકામ કરી લીધો. તેણી મોટી આલિમા ફાઝિલા ખાતૂન હતા અને તેણીની ગણના ફાતેમી શાસનકાળમાં અત્યંત પ્રતિભાશાળી આલેમા તરીકે થતી હતી. હઝરત ઉમ્મુલ ખયરે હિજરી સન ૪૧૫માં મસ્જિદે કાહેરામાં પોતાની દર્સગાહ કાયમ કરી હતી. જેમાં હજારો ઈલ્મના પ્યાસાઓએ પોતાની તરસ છિપાવી. આપને વાઅઝ અને ખુત્બો આપવામાં પણ કમાલ હાસિલ હતો. આપની વાઅઝમાં એવી તાસીર હતી કે એ સાંભળી લોકોના દિલ દ્રવી જતા હતા. લોકોના સખ્ત દિલો નરમ થઈ જતા હતા. (નબાતુલ ઈસ્લામની દીની વ ઈલ્મી ખિદમાત)

૧૦૬. હઝરત ઉખતુલ મુઝની (રહ.)

ઈમામ શાફઈ (રહ.)ના “મશહૂર શાગિર્દ” શયખ અબૂ ઈબ્રાહીમ અલમુઝનીના બહેન હતા અને ઈલ્મે ફિકહમાં ખૂબ ખૂબ પારંગત હતી. એવું કહેવામાં આવે છે કે તેમણે ઈમામ શાફઈ (રહ.)ના ખાણની ઝકાતના મસ્અલામાં ફેરફાર કર્યો છે અને તેમાં એક શરતનો વધારો પણ કર્યો છે. (મશાહીર નિસ્વાં)

૧૦૭. હઝરત ખન્સાઅ બિન્તે હિઝામ (રહ.)

હઝરત હફસ બિન ઉમર અલ જમઈ (રહ.) ફરમાવે છે કે ખન્સા બિન્તે હિઝામ (રહ.) યમનની રહેવાસી હતા. તેણી ખૂબજ પાકબાજ, ઈબાદત ગુઝાર અને ખુદા તરસ ખાતૂન હતા. તેમણે સળંગ ચાલીસ વરસો સુધી રોઝા રાખ્યા જેના કારણે હાડકા અને ત્વચા એક થઈ ગયા હતા. તેણી યાદે ઈલાહીમાં એટલી હદ સુધી રહતા હતા કે ધીરે ધીરે તેણીની આંખોની રોશની પણ જતી રહી. ઈમામ તાઉસ બિન કયસાન અને ઈમામ વહબ બિન કયસાન પણ તેમનો ભારે

આદર સન્માન કરતા હતા.

જ્યારે રાત પડતી અને ચારે તરફ સન્નાટો છવાઈ જતો ત્યારે તેમની દર્દભરી અવાજ બુલંદ થતી.

“અય જમીન અને આસમાનના પેદા કરનારા ! હું આ દુનિયામાં ક્યાં સુધી કેદ રહીશ. મને જલ્દીથી મુક્તિ અપાવ જેથી કરીને હું તારો વાયદો પૂરો થતો જોઈ શકું.”

ત્યાર બાદ તેમના પર રડવાનું છવાઈ જતું અને મોડે સુધી રડતા રહેતા અને તેમના રડવાનો અવાજ પડોશીઓ સુધી પહોંચતો રહેતો. (સફવતુસ્સફવહ)

૧૦૮. એક નેક લોંડીનો હાલ

એક ખ્વાજાએ પોતાની લોંડીથી કહયું કે મારી પથારી પાથરી દે. તે બાંદીએ કહયું “અય ખ્વાજા તારો પણ કોઈ માલિક છે?” તેણે કહયું “હાં” બાંદીએ પૂછ્યું “એ ઊંઘે છે કે નહીં?” ખ્વાજા એ જવાબ આપ્યો “તે ઊંઘતો નથી” આ સાંભળી બાંદીએ કહયું “તમોને શરમ નથી આવતી કે તમારો માલિક તો જાગે અને તમો સૂઈ જાવ” આ વાત સાંભળતાંજ ખ્વાજાએ ચીસ પાડી અને બેહોશ થઈ ગયો. તે જ્યારે ભાનમાં આવ્યો ત્યારે તેણે કહયું “હે બાંદી ! મેં તને મારા માલમાંથી આઝાદ કરી દીધી. હવે તૂ મારી બાંદી નથી રહી.”

(મિસાલી ખવાતીન ૨૦૮)

૧૦૯. હઝરત ખદીજા બિન્તે કથિમ (૨૬.)

તેણી હિજરીની સાતમી સદીમાં બગદાદમાં એક નામવર ફાઝેલા તરીકે ગણાતા હતા. તેણીનો જન્મ હિજરી સન ૬૦૮માં થયો તેણીને બચપણથીજ ઈલ્મ હાસિલ કરવાનો ભારે શોખ હતો. તેણીના વાલિદે પોતાની દીકરીના શોખ અને ઘગશને જોઈ તેણી માટે ઈલ્મ પ્રાપ્તિ અને અભ્યાસ માટે સારો એવો બંદોબસ્ત કરી દીધો. હઝરત ખદીજાએ ટૂંક જ સમયમાં લેખનકળા અને કિર્મતમાં નિપૂણતા મેળવી લીધી. બગદાદમાં કરીમા મોહદિસા અને ઈબ્ને શિરાઝની દર્સની મજાલિસોમાં શરીક થઈ અને પછી મિસર જઈ ઈબ્નુલ ખુમૈઝી અને અલી બિન મુખ્તાર આમરી પાસેથી ઈલ્મ હાસિલ કર્યો. અને ત્યારબાદ

તેમણે પોતે પઢાવવા માટે દર્સગાહ શરૂ કરી અને વરસો સુધી પઢાવવાના અને વાઅઝ તેમજ હિદાયતના કામમાં મશગુલ રહ્યા. એવું કહેવાય છે કે ખૂબજ મોટી સંખ્યામાં ખાતૂનો તેમની દર્સગાહમાં આવતી. અને તેણી તેમની સમક્ષ અત્યંત પ્રભાવશાળી શૈલીમાં વાઅઝ કહેતા. તેણી કેટલાયે વરસો સુધી તબૂક અને દમિશ્કમાં પણ રહ્યા અને લોકોને હદીસનો દર્સ આપતા રહ્યા. તેણીને ભાષાના અદબમાં પણ ખાસ રૂચી હતી. મકામાતે હરીરીની ટીપ્પણી એવી ઉમ્દા રીતે કરતી હતી કે મોટા મોટા ઉલમા તેમનાથી લાભ ઉઠાવતા હતા અને આ કિતાબ પઢવા માટે ખાસ તેમની સેવામાં ઉપસ્થિત થતા હતા. ૯૧ વરસની શાનદાર જિંદગી ગુજાર્યા બાદ હઝરત ખદીજાની હિજરી સન ૬૯૯માં વફાત થઈ. (તઝકિરતુલ ખવાતીન)

૧૧૦. શાહ સુલ્તાન સલીમની બેટી

તુર્કી શાસક સુલ્તાન સલીમ પ્રથમ (હિજરી સન ૯૧૮ થી ૯૨૬)ની બેટી હતા અને લુલ્લીપાશાની પત્નિ હતા. ઘણીજ પાકબાઝ બાખુદા, નેક અને દાનવીર ખાતૂન હતા. તેણીએ એક અઝીમુશ્શાન જામેઅ મસ્જીદ અને એક ખાનકાહ બંધાવી. સમય જતા આ ખાનકાહને એક મદ્રેસો બનાવી દેવામાં આવ્યો. (મશાહીર નિસ્વાં)

૧૧૧. હઝરત રાસ્તી

હઝરત શયખ બહાઉલહક બહાઉદીન ઝકરિયા મુલ્તાનીના ફરઝંદ શયખ સદરૂદીન આરિફ (૨૬.)ના બીવી અને હઝરત શયખ અબૂલ ફત્હ રૂકને આલમ રૂકનુદીન (૨૬.)ના વાલેદા માજેદા હતા. તેમની ગણના તેમના સમયના આરેફા કામેલામાં થાય છે. કુઆંને કરીમની હાફેઝા અને બેહદ ઈબાદત ગુઝાર ખાતૂન હતા. તેમનો નિત્યક્રમ હતો કે દરરોજ એક કુઆંન શરીફ ખત્મ કરતા. પોતાના સસરા હઝરત શયખ બહાઉદીન ઝકરિયા (૨૬.)ના ખાસ મુરીદોમાંથી હતા. અને તેમનાથી ભારે અકીદત અને શ્રદ્ધા ધરાવતા હતા. કેટલીયે વાર તેમની ખિદમતમાં હાજર થઈ ફયઝ હાસિલ કરતા હતા. તેણીની વફાત હિજરી સન ૬૯૫માં થઈ. તેમની કબર મુલ્તાનમાં છે. ખાસ કરીને મદોને મઝાર પર જવાની ઈજાઝત આપવામાં આવતી નથી.

(ખઝીનતુલ અસફિયા)

૧૧૨. હઝરત જાનાં બેગમ

અબ્દુર્રહીમ ખાનખાનાની બેટી હતા. તેણીની શાદી જલાલુદ્દીન મોહમ્મદ અકબર બાદશાહના બેટા શેહઝાદા દાનિયાલ જોડે થઈ હતી. તેણી હુસ્ને સીરત અને હુસ્ને સુરત બન્નેથી શુન્ગારિત હતા. ઈલ્મી લાયકાત અને સુંદર અપ્લાકમાં તેમનો બુલંદ મકામ હતો. સાથે સાથે તેણીને દીન પ્રત્યે પણ ભારે ચાહના અને લગાવ હતો. તેણીએ કુર્આન મજીદની તફસીર ફારસી ભાષામાં લખી હતી. અલ્લાહે તેણીને હજ કરવાની તૌફીક આપી હતી. શેહઝાદા દાનિયાલના મૃત્યુ પછી તેમણે પોતાનું તમામ જીવન વિધવા તરીકે ગુજારી દીધું. એક વાર બાદશાહ જહાંગીરે તેણીને નિકાહ માટે પયગામ મોકલ્યો હતો પણ તેણીએ નમ્રતા પૂર્વકના પાડી દીધી હતી. હંમેશા પાકદામન રહી. તેણીને શેઅરો સુખનનો અત્યંત ઉમદા ઝવક અને શોખ હતો.

હઝરત જાનાં બેગમની વફાત હિજરી સન ૧૦૭૦-ઈ.સ. ૧૬૫૮માં થઈ હતી. (અખ્તર તાબાં-મશાહીર નિસ્વાં)

૧૧૩. હઝરત શરીફા (રહ.)

હઝરત ફરીદુદ્દીન મસ્ઉદ ગંજે શકર (રહ.)ની બીજી સાહબઝાદી (બેટી) હતા. મોટી આબેદા અને ઘણીજ ઝુલદ તેમજ તકવા વાળી હતા. તેમને કોઈ ઔલાદ નહોતી પણ હમેશા રાઝી બ રજાએ ઈલાહી રહ્યા. અમૂક ઉલ્લેખ એવા મળે છે કે તેણી યુવાનીમાં જ વિધવા બની ગયા હતા. પણ કેટલાકનું એમ કહેવું છે કે તેમની જુવાનીમાંજ વફાત થઈ ગઈ હતી. શયખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી લખે છે કે હઝરત શરીફા (રહ.) હઝરત ગંજે શકર (રહ.)ના ભાણેજ મખ્દૂમ અલી અહમદ સાબિર કલિયરીના નિકાહમાં હતા. એક વાર હઝરત ગંજે શકર (રહ.)એ ફરમાવ્યું હતું કે જો ઔરત ખિલાફતની હકદાર હોત તો બીબી શરીફા (રહ.) તેની હકદાર હતી અને હું ખિલાફત અને સજ્જાદગી તેનેજ આપત.

(તઝકિરએ અવલિયાએ હિન્દ, અખ્બારૂલ અખ્યાર)

૧૧૪. હઝરત આઈશા ઉમ્મે મોહમ્મદ (રહ.)

ગરનાતા (સ્પેનનું શહેર છે)ના છેલ્લા બાદશાહ અબૂ

અબ્દુલ્લાહ મોહમ્મદ યાઝદુલૂમની માંનુ નામ છે. ખૂબજ નેક, ગયરતમંદ અને બહાદૂર ખાતૂન હતા. જ્યારે અબૂ અબ્દુલ્લાહે હિજરી સન ૮૮૭માં ગરનાતાની હુકૂમત ઈસાઈઓના હવાલે કરી દીધી અને રડતો કરગરતો ત્યાંથી રૂખ્સત થયો તો હઝરત આઈશા (રહ.)એ જે હંમેશા પોતાના બેટાને ઈસાઈઓ વિરુદ્ધ જેહાદ કરવાની પ્રેરણા આપતા હતા તેમણે તેને આ શબ્દોમાં મલામત કરી હતી.

“હે ના હિમ્મત ! તૂ એ કાબેલ નહોતો કે તારો અરબની શરીફ નસ્લ જોડે સંબંધ હોત. અફસોસ કે મારા દ્વારા તને આ મહાન કવમની વ્યક્તિ બનવાની પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત થઈ. મને શરમ આવે છે કે તારા જેવા નમાલા શખ્સને હું મારો દિકરો કહું જો તારી જગ્યાએ એક ઈટને જન્મ આપત તો પણ સારું થાય. અય બેશરમ ! તું તારા એ પ્રિય વતન માટે રોકકળ કર જેને તું મર્દોની જેમ દુશ્મનોથી નથી બચાવી શકતો.

અય બેશરમ ! બુઝદિલ ! ઔરતોની જેમ ખૂબ ખૂબ રડ અને માતમ કર”.

(મશાહીરુન્નિસા)

૧૧૫. હઝરત સિતારા (રહ.)

શયખુર્દઈસ બૂ અલીસીનાની વાલિદા હતા. તેમનું મૂળ વતન બુખારા હતું. મોટી આલિમહ અને ફાઝિલહ મહિલા હતા. તેમણે પોતાના પુત્રને મક્તબમાં પઢવા- ભણવા બેસાડતા પહેલા ખુદ જરૂરી ઈલ્મ અને વિદ્યાની તાલીમ આપી અને કુર્આન કરીમ મહોંએ કરાવ્યું.

૧૧૬. હઝરત સલમા બિન્તે શમસુદીન (રહ.)

આપની ગણતરી હિજરીની નવમી સદીમાં ખૂબ મહાન આલિમા તરીકે થાય છે. ઈમામુલ કુર્આ અલ્લામાહ શમસુદીન જઝરી (રહ.)ની સાહબઝાદી હતા. તેમને તે સમયના ઈલ્મે કિર્અત અને તજવીદમાં સૌથી મોટી માહિર સમજવામાં આવતા હતા. તેમણે પોતાના પ્રિય પુત્રી સલમાને તમામ દીની ઈલ્મોમાં અને તેમાંયે ખાસ કરીને કિર્અત અને તજવીદની તાલીમ ખૂબજ મહેનત અને તવજજુહ પૂર્વક આપી અને તેણીને તેમાં પારંગત અને તજજ્ઞ બનાવી અને ન કેવળ સબ્અ કિરાઅત બલ્કે અશરઅ કિરાઅતમાં પણ મોટું સ્થાન પ્રાપ્ત કરાવ્યું. તેણી કુર્આને કરીમની હાફિઝા હતા અને સંપૂર્ણ કુર્આન શરીફ

દરેક કિરાઅત અનુસાર સંભળાવી શકતા હતા. એમ કહેવામાં આવે છે કે તેમના વાલિદના પછી કોઈ બીજો કારી કિરાઅત અને તજવીદના ઈલ્મમાં તેમની બરાબરીનો દાવો કરી શકતો ન હતો.

(મુસલમાન ખવાતીન કી દીની ઔર ઈલ્મી ખિદમાત)

૧૧૭. હઝરત શાદ ખાનમ (૨૬.)

તેણી અમીર તયમૂરના વંશથી હતા. તેમની વંશવાળી આ પ્રમાણે છે. મલિક શાદ ખાનમ બિન્તે મોહમ્મદ સુલતાન મિરઝા બિન જહાંગીર મિરઝા બિન અમીર તયમૂર. તેણી ખૂબજ ઉચ્ચ દરજ્જાની સુંદર લેખીકા હતા. અને કુર્આને હકીમને એટલા સુંદર અક્ષરોમાં લખતા હતા કે આંખો રૌશન થઈ જતી હતી. ઇતિહાસકારો લખે છે કે એક વાર શાહજહાંએ પોતાના એક અમીર નઝર મોહમ્મદ ખાંને બલ્ખના રાજા પાસે એલચી બનાવીને મોકલ્યો. તે એલચી લગભગ હિજરી સન ૧૦૪૫માં કે તેની આસપાસના સમયમાં દિલ્હી પાછો ફર્યો. તે સમયે તે ખૂબ કીમતી ભેટ સોગાદો પણ પોતાની સાથે લાવ્યો હતો જે બલ્ખના રાજાએ શાહજહાં માટે મોકલ્યા હતા. તેમાં એક કુર્આને મજ્હૂદની નકલ પણ હતી જે રૈહાન અક્ષરમાળાથી અત્યંત ઉમ્દા અને મજબૂત શાદ ખાનમ દ્વારા લખવામાં આવી હતી. જેમાં તેણે છેલ્લે પોતાનું નામ ખાનમ અને અક્ષરમાળાનું વર્ણન અત્યંત સુંદર રીતે લખ્યું હતું.

૧૧૮. નવાબ કુદસિય્યહ બેગમ

નવાબ કુદસિય્યહ બેગમની વફાત હિજરી સન ૧૨૮૮, ઈસ્વી સન ૧૮૮૧માં થઈ. નવાબ કુદસિય્યહ બેગમને ઈબાદત અને રિયાઝત જોડે ભારે લગાવ હતો. તેણી દરરોજ રાત્રે બે વાગ્યે જેવું ઉઠી જતા અને સવારે આઠ વાગ્યા સુધી તિલાવતે કુર્આન, નમાઝ વિદ-વઝાઈફ અને ઝિક્રમાં મશ્ગુલ રહેતા. તેણી ફર્ઝ નમાઝો ઉપરાંત તહજ્જૂદની પણ પાબંદ હતા અને મોટા પ્રમાણમાં નવાફિલ પણ અદા કરતા હતા. પોતાના સંબંધીઓ અને નોકર ચાકરોને પણ નમાઝની તલ્કીન કરતા રહેતા હતા. સદકો, ખયરાત કરવામાં પણ મોટું દિલ અને લાંબા હાથ ધરાવતા હતા અને સેંકડો ગરીબો અને નિરાધારો તેણીના રસોડે જમતા

હતા. (તારીખે લોદી, તાજુલ ઈકબાલ, મુસલમાન ખવાતીન કી દીની ઔર ઈલ્મી ખિદમાત)

૧૧૯. એક લોંડીની અલ્લાહ તઆલાથી મુનાજાત

અતા રહમતુલ્લાહિ અલયહિ ફરમાવે છે કે એક દિવસે હું બજારમાં ગયો ત્યાં મેં જોયું કે એક ગાંડી લોંડીનું વેચાણ થઈ રહ્યું હતું. મેં તેને સાત દીનારમાં ખરીદી લીધી અને મારા ઘરે લઈ આવ્યો. જ્યારે રાતનો થોડોક હિસ્સો પસાર થઈ ગયો ત્યારે મેં જોયું કે તેણી ઉઠી અને તેણીએ વુજૂ કરી નમાઝ પઢવી શરૂ કરી દીધી. નમાઝ દરમિયાન તેણીની હાલત એવી હતી કે રડવાના કારણે તેનો શ્વાસ રૂંધાતો હતો. એ મુનાજાત કરતી હતી કે અય મારા મઅબૂદ ! આપને મારાથી મોહબ્બત રાખવાની કસમ મારા ઉપર રહેમ ફરમાવો મેં જ્યારે તેણીનો આ હાલ જોયો તો મને તેના ગાંડપણની હાલત માલમ પડી કે તેને કયા પ્રકારનું ગાંડપણ છે.

મેં તેણીની આ મુનાજાત સાંભળીને કહ્યું “લોંડી ! તું આ રીતે ન કહે બલ્કે એમ બોલ કે અય અલ્લાહ ! તને મારી મોહબ્બત રાખવાની કસમ. આ સાંભળીને તે બોલી ઉઠી “ચાલ દૂર થઈ જા મારી પાસેથી. કસમ છે તે હકની કે જો મારાથી મોહબ્બત ન હોત તો તને મીઠી નિદ્રામાં ન સુવાડાવત અને મને આમ ઉભી ન રાખત” એ પછી તે ગબડી પડી અને એવી કાવ્ય પંક્તિઓ પઢી જેનો તરજુમો આ પ્રમાણે છે “ગભરાટ એકત્ર થનાર છે અને દિલ જલનાર છે અને સબર અલગ છે તદઉપરાંત અશ્રુઓ આગળ વધનાર છે જેને શવક અને તડપના હુમલાઓથી બિલકુલ ચેન નથી તેને ભલા કઈ રીતે સુકૂન અને શાંતિ મળે. મારા રબ ! અગર કોઈ ચીજ એવી હોય કે જેનાથી ગમ અને દુખ દૂર થાય તો જ્યાં સુધી આ શરીરમાં જીવ બાકી છે તે ચીજથી મારપર એહસાન ફરમાવ.”

પછી અત્યંત ઊંચા અવાજે પોકારી “અય અલ્લાહ ! આપનો અને મારો મામલો અત્યાર સુધી ધૂપો રહ્યો છે. પણ હવે તેની લોકોને જાણ થઈ ગઈ છે. હવે તૂ મને તારી પાસે બોલાવી લે. એ પછી ખૂબજ જોરથી ચીસ પાડી કે તેના સદમાથી તેની જાન ચાલી ગઈ.

(કસસુલ અવલિયા)

૧૨૦. એક નવજુવાન ઈબાદત ગુઝાર સ્ત્રી ઉપર ખુદાના ખૌફનો પ્રભાવ

હઝરત માલિક બિન દીનાર રહમતુલ્લાહ અલ્યહ ફરમાવે છે કે હું ખાનએ કઅબાનો તવાફ કરતો હતો ત્યારે મેં જોયું કે એક જુવાન ઈબાદત ગુઝાર ઔરત કઅબાનો પરદો પકડી કહી રહી છે કે “ઈલાહી! ઘણી બધી શહવતોની લહેજત તો જતી રહી પણ તેનો અઝાબ બાકી રહ્યો. ઈલાહી તારી પાસે દોઝખ સિવાય કોઈ બીજી સજા કે અદબની ચીજ નથી?” અને આટલું કહીને તેણીએ રડતાં રડતાં સવાર પાડી દીધી. મેં તેણીનો આ હાલ જોઈ માથુ કુટયું અને ચીસ પાડી કે અલ્લાહ અમારા હાલ પર રહેમ ફરમાવે. (કસસુલ અવલિયા)